

FAMILIA

REVISTĂ LUNARĂ
DE CULTURĂ

BCU Cluj / Central University Library Cluj

DIRECTOR
M. G. SAMARINEANU

TIPOGRAFIA „UNIVERSUL” — BUCUREȘTI

BCU Cluj / Central University Library Cluj

FAMILIA

REVISTA ASOCIAȚIEI SCRITORILOR ROMANI
DIN ARDEAL

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Fondată în 1865

de

IOSIF VULCAN

DIRECTOR: M. G. SAMARINEANU

ANUL 76
SERIA IV.

Nr. 11-12

NOEMBRIE
DECEMBRIE

1941

TIPOGRAFIA „UNIVERSUL“ — BUCUREȘTI

S U M A R U L

No. 11-12

<i>M. G. Samarineanu</i> — Decembrie	pag. 3
<i>Ion Minulescu</i> — Poezia și marele public	„ 5
<i>V. Voiculescu</i> — Tristețea umblă în țară	„ 8
<i>Lucia Demetrius</i> — Noapte de gardă	„ 9
<i>N. I. Herescu</i> — Din lirica lui Rainer Maria Rilke	„ 19
<i>I. Vasilescu Valjan</i> — Alexandru Lahovary	„ 21
<i>George A. Petre</i> — Noi stăm aici în veci	„ 26
<i>D. Iov</i> — Peisaj transnistrian	„ 28
<i>Al. Cazaban</i> — Nevasta mea are talent (Act. II)	„ 29
<i>Vladimir Corbasca</i> — Poezii	„ 43
<i>Nicolae Marin Dunăre</i> — B. P. Hașdeu sociolog și profet naționalist	„ 45
<i>Ion Ojog</i> — Vanitas vanitatum	„ 54
<i>Daniela Miga</i> — Miniaturi	„ 55
<i>Tiron Albani</i> — Adunarea națională de la Alba Iulia	„ 57
<i>Viorica Siefert</i> — Și am dormit cu visul îmbrățișat	„ 62
<i>George Todoran</i> — Colindând după stea	„ 63
<i>Ciril Delamovila</i> — Napoleon Bonaparte scriitor	„ 65
<i>I. Dimulescu</i> — Călător	„ 70
<i>Mircea Matieș</i> — Note de război	„ 71

CRONICI :

<i>Claudia Millian</i> — Cronica Dramatică	„ 79
<i>Marieta Popescu</i> — Insemnări literare : Teodor Scarlat : Ora de sbor ; Alexandru Ilea : În tovărășia lui Lucifer ; Antonia Pozzi : cuvinte, trad. de Mihail Chirnoagă ; Pericle Martinescu : Sunt frate cu un fir de iarbă ; Dan Petrașincu : Omul și fiara	„ 82

NOTE :

IDEI — OAMENI — FAPTE. Cronica evenimentelor de *M. G. Samarineanu* ; Mihail Sadoveanu „divanul persian“ de *Iosif E. Naghiu* ; Rolul muncitorilor și unirea de *Iosif Jumanca* ; O cuvântă de *I. E. N.* ; Pentru muncitorime de *Vintilă F. Pantazopol* ; Bolșevismul, Suezul, Aceiaș..., de *I. Constantinescu* ; Regiunea Nistru-Bug spațiu vital românesc de *Nicolae Marin Dunăre* ; Coșbuc ca elev de liceu de *Iosif E. Naghiu* ; Expoziția de realizări pedagogice a d-nei *El. Moscu-Filipidescu* de *Marieta Popescu* ; Titus L. Roșu : Insemnări și inscripții Bihorene de *I. Samarineanu*.

DECEMBRIE

de M. G. SAMARINEANU

E luna în care s'a săvârșit minunea, traducându-se în faptă un vis. E luna când s'a încins hora Unirii, cuprinzătoare dela Nistru până dincolo, spre marginile țărâmurii nației noastre, statornicind imaginea vie a țării așa cum o vom purta deapăruri în atlasul năzuințelor.

E luna cu care s'a început începutul desăvârșirii noastre pe harta Europei și s'a apropiat de limită, limita aspirațiunilor tuturor nădejdlor românești.

E luna în care, acoperită în hlamidă bogată, glia noastră muște pentru primăvara care se apropie, roadă îmbelșugată.

E luna 'n care s'a născut Mântuitorul...

Decembrie e douăsprezecimea care nu împarte ci adună, este douăsprezecimea care nu fărâmițează ci întregește, este luna apogeu a anului și a împlinirii noastre naționale...

Anul acesta o prăsnuim iar în refugiu... Al doilea Decembrie...

Cu durerea reconfortată însă că de acolo, dinspre soare răsare de unde a început începutul duminicării, vitejia ostașului ne întinde cununa de lauri a începutului mării și definitivei înfăptuiri a reîntregirii.

Bugul ni se îmbie hotar.

Și-l acceptăm, căci numai el ne va putea chezășui ținutul de unde s'au ridicat atâtea gemete, unde se pătimize atâta !...

Cu ce priviri ne-au întâmpinat românii din Transnistria! Cu cât drag! Parcă nici nu le venea să creadă că soldat român e eroul care-l dezrobea, feciorul acela chipeș care, disprețuitor de moarte, se avântase în iureș nimicitor și zdrobi pe nemernicul stăpânitor de până mai ieri. Unde sunt cele 190 milioane „unitare“ pe cari le enumăra cu atâta lăudăroșenie Molotov? Unde-i puhoiul care urma să pârjolească Europa, modelându-o după calapodul bolșevic și pe măsura lui Stalin?

E al doilea Decembrie de refugiu... Și, totuși, cât de diferit de cel din 1940!

Azi ghiociei nădejdelor și-au arătat miracolul.

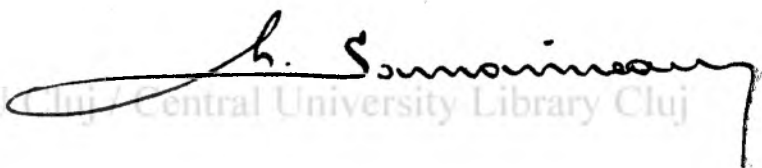
Și acest miracol îl purtăm în noi. Sub troenii de zăpadă, simțim în suflete livezi întinse în cari florile acestea timpurii ne vestesc Primăvara... Și va veni, cu întreaga izbândă a oștirilor aliate cari luptă în hăul nesfârșit al Rusiei, din Crimeia până 'n Nord, la Murmansk. Și va veni cu întreaga izbândă a românismului.

Decembrie!... Incrustare pe răboj, adâncă, pentru marcarea unei întregiri, ieri.

Decembrie!... Pentru mâine?

Pe front brigăzile noastre smulg izbânzi însângerate. Inamicul le îndură lovitura, mortal...

Decembrie e luna începuturilor românești. Și încheierea încă unui an pentru „Familia“, a unui an greu... strivitor... și, totuș, victorios. Al 77-lea an în care pășim, îl întrezărim însorit și cu întreaga perspectivă a românității.

 M. G. Samarineanu

POEȚII ȘI MARELE PUBLIC

de ION MINULESCU

Ce fericiți sunt poeții !...

Nici odată nu s'a vorbit mai mult despre poeți și nici odată nu li s'au întins mai multe mâini prietenești, cu toate că poeții noștri, nici odată n'au fost mai puțin poeți ca în iarna asta.

Oare poeții noștri au început să câștige atâția bani ca să-și poată permite luxul să se lase de poezie ? Nu... Dar de câtva timp, poetul și poezia, încep să se îndepărteze tot mai mult, unul de altul. În schimb însă, pe zi ce trece, poeții noștri se reabilitează tot mai solid, în ochii marelui public, tocmai fiindcă s'au hotărît să nu mai fie poeți.

Și totuși, poeții rămân aceiași copii ai nimănui, de totdeauna. Ceeace s'a schimbat în existența unui poet, nu este decât felul de manifestație al celor pe cari noi, ne obișnuiserăm să-i vedem scriind numai poezii...

* * *

Ce fericiți sunt poeții !

Și sunt fericiți, tocmai fiindcă dela un timp încoace, poeții au renunțat să-și mai reclame divinitatea originii lor, numai în baza celor câteva rânduri ritmate sau rimate, mai mult sau mai puțin corect.

Da, da !... Astăzi pentru a fi poet, n'ai absolută nevoie să scrii poezii, după cum a scrie poezii, chiar prin revistele literare „en vogue“ nu înseamnă numai decât că ești poet.

Adevărul este, că până mai eri, poeții noștri nu înțeleseseră încă adevărul, că a fi poet, înseamnă a fi poet mare. Poeții mici, nu sunt poeți. Sunt numai semne de întrebare.

Pentru a fi poet mare însă, rimele sunt de prisos. Astăzi mai ales, se rimează cu foarte mare ușurință. Rima a ajuns o adevărată acrobație. Și acrobații au marele avantaj de a place marelui public.

Păcat numai că marele public, mai prezintă și inconvenientul unei inteligenți insuficiente pentru a putea aprecia un poet.

Dar cum acrobații nu pot fi totdeauna artiști adevărați, arta — care nu cere numai decât o îndemânare acrobatică — se răsbună pe marele public, ținându-l totdeauna la o respectabilă distanță, de poeții mari și lăsându-l să se complacă numai în societatea poeților mici.

Iată pentru ce poeții mari riscă să se strecoare necunoscuți pe lângă marele public — acest suveran absolut — pe care, cu cât încerci să-l ocolești, cu atât mai mult îl simți atrăgându-te ca un magnet, pentru a te dizolva în uniforma clacă de necunoscuți.

* * *

Totuși, pentru a împăca și marele public, poeții mari au recurs la un „truc“. Trucul este și el, tot un fel de artă. Dovada?... De când poeții mari nu mai scriu poezii pentru marele public, acest insuportabil bloc de carne, se simte foarte jenat ori de câte ori se trezește în fața unor poezii confecționate altfel de cât acelea pe cari obișnu-ește să le citească chiar prin revistele literare „en voque“.

Afirmația mea, de mai sus, că de câțva timp „poetul și poezia se depărtează tot mai mult, unul de altă“ continuă să stea în picioare, ca un stâlp de telegraf, pe firele căruia nu se transmit de cât vești adevărate.

N'ași putea preciza, cine pierde și cine câștigă, în această cursă plină de tot felul de periculoase obstacole literare. Dar dacă ar fi să alegem între un poet și o poezie, cred că mai repede suntem dispuși să procurăm pâinea de toate zilele, unui poet „sem de întrebare“ de cât să îmbogățim literatura națională cu poezia unui mare poet, mort de foame...

Atât mai rău pentru marele public, și atât mai bine pentru puținii cari nu se mai extaziază în fața așa zisei: „Sancta simplicitas“...

* * *

Ce fericiți sunt poeții!...

În iarna asta, mai ales, fericirea poeților, bate recordul. Probabil că în iarna asta, n'ați prea cetit, nimic nou, mai de seamă. Ba chiar dacă întâmplător, ați fi cetit, mărturișiți că n'aveți curajul să vă mai aduceți aminte ce ați cetit. Uitarea se coboară la fel și pe poeții mari și pe poeții mici.

Nu vă alarmați însă, fiindcă poeții — ori cine ar fi ei — rămân aceiași. Numai că astăzi, pentru a fi poet, nu mai ai nevoie să scrii poezii, ci să rogi pur și simplu pe Dumnezeu, să-ți dea, nu talent, ci un pic de noroc, să poți deveni prieten bun cu marele public. Atât și nimic mai mult...

Trăiască deci marele public!... Trăiască acest mare public, posesor al celei mai elogioase calități, printre multele și feluritele lui defecte...

Cum?... N'o ghiciți?...

Este calitatea marelui public de a se împretini cu anume poeți, de îndată ce acești „copii din flori ai lui Apollon“ încep să-și dea seama că a menaja amorul propriu al marelui public, nu înseamnă a-i vinde, „sub cost“ visele lor cotidiene, ci a-i procura pur și simplu, suprema iluzie că visele lui, seamănă cu visele lor, ca două picături de apă, sau mai poetic, ca două boabe de rouă...

Ce fericiți sunt poeții!...

BCU Cluj / Centrala Universității Cluj
Iou Mihulescu

TRISTEȚEA UMBLĂ 'N ȚARA

de V. VOICULESCU

Tristețea umblă 'n țară drumuri arse,
Adapă lin pribegii la fântâni,
Domol adie 'n ochi de vite stoarse,
Se duce cu catanele și iar se
Intoarce cu merinde pe la stâni.

Rămâne 'n sat cu maica ori Ileana
Să le strămure câmpul tot pe ii,
Dar lacrimile-i ard cum arde mana:
S'aține ani și nu închide geana
In calea dorurilor lungi, pustii.

Ne roade 'ncet cu mângâieri de piatră
Când lângă-un leagăn când lângă-un sicriu.
Neistovită-i cu bătrâni la vatră,
Dar când s'abate 'n nopți de jar la șatră
Cum țipă dibla 'n pumnul fumuriu !

Pe zarea noastră spânzură cocorii,
Ea culcă toamna 'n șesul țintirim,
Mai dă ocol prin spatele podgorii
Apoi pădurii, strânge căpriorii
Ne bate 'n porți... și 'n brațe o primim.

de V. Voiculescu

NOAPTE DE GARDĂ

de LUCIA DEMETRIUS

Incepe să se întunece și nu putem aprinde lumina decât în camera de gardă, bine camuflată. E fostul secretariat al școlii. Restul spitalului intră încet în întuneric. Infirmierele de zi au plecat acasă. Surorile de noapte își iau saloanele în primire. Incepe viața ciudată, lentă, caldă, chinuită a nopții. Saloanele poartă numerele fostelor clase. Mâna își aduce aminte de clanța lor, la a II-a greu de deschis, la a VII-a puțin căzută, la a VI-a B e ușoară ca și cum i-ar lipsi resortul. Când le deschideai atunci, seara, te lovea un miros cald, obosit, de praf din podelele prea bătute de atâtea picioare neliniștite, de cerneală, de hârtie. Lumina venea de prea sus, din becurile rare spânzurate de câte un fir, urâte. Acum mâna apasă conștientă dimainte de rezistența clanței, fără ajutorul gândului, și între fulgii scămoși de seară, cafenii, se ivește turma albă a paturilor. Miroase a medicamente, nu prea tare, școala nu s'a îmbibat încă de mirosul de spital.

Incepem primul tur care ne închipuim că va ține un sfert de ceas, cu gândul să facem câte unul din oră în oră.

În primul salon cântă încet, cu of-uri lungi, Dache, un țambalagiu fără un braț. E un țigan mic, gras, cu ochi și dinți lucitori. Râde toată ziua, cântă bolnavilor și ne invită și pe noi „să ne facă o cântare“ când om vrea. N'are să mai poată cânta la țambal, dar gândul ăsta nu-l pătrunde. N'are nimic bolnăvicios în el, nici nu pare că a suferit de curând o operație. Cellalt cu brațul tăiat, de la salonul II, Badea, în ziua în care trebuia să-i curețe rana de muguri, mi-a explicat: „când vine o durere după alta, se așează peste ea, dacă mai vine una se așează tot deasupra, și așa la rând, dar la urmă când vine una mare de tot, aia se așează pe inimă și mori. Azi, dacă nu mă adoarme, eu am să mor“. A fost adormit, și n'a văzut bietul Badea că nu mori când vine o durere mare. Pe fața lui de o frumusețe blândă se vede **gândul continuu al infirmității care are să-i schimbe**

viața Dumnezeu știe cum, dar nu ni se plânge nouă. Aproape toți nu se plâng. Numai Dumitrescu, din fundul salonului II care tot timpul cată ceva sau scotește că tot ce i se face este rău făcut și că mai repede îi vindeca o babă talpa găurită din care lipsește un os. Ceilalți tac, cu smerenie sau cu neîncredere.

E ceasul înainte de somn, în care toți vor câte ceva, apă, sau încă o pernă, sau o țigară. Înaintăm încet, ne întoarcem înapoi cu lucrul cerut, se întunecă de tot. Saloanele sunt de o parte a unor culoare lungi, care de partea cealaltă dau, cu un geamlâc, spre o grădină interioară pătrată, ca de mânăstire florentină. Aici ne plimbam iarna, când ne era închisă grădina mare, cea plină de castani.

Cei care pentru nevoile cele mai umile sau mai urâte s'au sfiit să ne cheme peste zi, cu toată truda noastră de a le lămuri că n'au de ce să le fie rușine, ne strigă acum, pe rând, când întunericul li se pare lor că îi acopere.

Avem un salon întreg cu răniți puși în aparate de tracțiune. E o imagine ciudată, de cameră de tortură savantă: la picioarele fiecărui pat stă un fel de ghilotină de care spânzură un picior, amândouă, un braț. Răniții sunt tăcuți, covârșiți. Nu se pot întoarce, nu se pot mișca. Iși pot privi numai de jos în sus piciorul spânzurat, bucata de cer prinsă în geam, încadrat și el în patratul uscat al aparatului de suspensie. Atât. Celor care vor apă, le ții cana pe piept și îi ajuți s'o soarbă printr'un tub întors în unghi.

În fund de tot sunt cele două saloane cu răniți grav, cu septici cu cei pentru cari nu mai e mare nădejde. Miroase atât de tare a descompunere, a puroi, a desinfectante, că ți se face aproape rău în primele clipe. Te rezemi, ți se răcesc mâinile, te apucă o greață grozavă, și după un efort izbutești să te ții drept. Aici au rămas ferestrele închise și lămpile aprinse, pentrucă în fiecare minut se poate întâmpla ceva. Nici un pat nu are înfățișarea obișnuită a unui culcuș omenesc în care se doarme. Unul dintre răniți stă cu picioarele sus de tot, cu genunchii ridicați, depărtați, a primit un glonte în vezică și are o rană deschisă cu un tub la iveală. Altul are brațul pus pe o aripă mare de lemn și toracele în ghips, stă ridicat, țeapăn, istovit. Altul stă pe brânci de când a venit, de două săptămâni, are pulpele și fesele pline de răni. Când îl întrebi ce mai face, ridică încet spre tine o față îndurerată, galbenă, răbdătoare și spune: „mai bine, mai bine“, și din el pornește un val de miros de puroi. Păturile, cearcafurile nu pot sta drept pe trup în pozițiile oribile în cari sunt culcați. Toate sunt mototolite, răsucite, ca ei, sub lumina gălbue, bolnavă,

puțină. Unul cu umerii puși în ghips ne roagă să-l întoarcem. E greu ca plumbul, ca pământul și miroase fierbinte a puroi, are și o rană infectată la picior.

Ieșim în grădină să fumăm o țigară, să ne curețe seara rece masca asta puturoasă de pe obraz, înainte de a ne sui în saloanele de sus, în fostele dormitoare. Aici, în odăile astea două, unde sunt acum cazurile grave, erau atunci clasa VII A, și biblioteca. Aici, Shakespeare, te-am cunoscut și te-am iubit. Era atât de teribil, de frumos, tot ce cuprindeai. Acum, pe locul unde erau cărțile, unde eram noi bete de emoție și extaz, îi putrezește încet genunchiul lui Tudoran și urlă omul ceasuri întregi când doctorul dezolat de starea lui, îi schimbă fitilul, îi curăță încheetura. Dincoace era clasa VII B. Aici parcă toate, deodată, ne-am făcut brusc o personalitate omenească. Aici în barca întâia de lângă geam stătea Viorica, prea expansivă inegală și incoherentă și atunci, care după o tinerețe zbuciumată și pasionată s'a sinucis. Dincolo, lângă sobă, Titi, cu coadele ei groase, roșii pe cap, cu ochi de castană coaptă, care învăța bine și era supărător de conștiințioasă și liniștită. A murit și ea, tot liniștit și conștiințios cum a trăit, pentru că muncea mult, câștiga puțin, n'avea prieteni, și când s'a îmbolnăvit n'a avut cu ce să cheme doctorul și a lăsat s'c cuprindă boala. Au murit și Gabi, și Fetița, și Coca, prea multe și prea devreme. Am ieșit numai de doisprezece ani din școală. Acum stă în mijlocul clasei, ridicat pe perne multe un fel de beduin cu fața trasă, cu capul acoperit de un prosop, cu pomeți ascuțiți peste gropile cafenii ale obrazului, cu ochii lipiți. Din toracele bandajat tot, printre feșe, iese un tub de cauciuc care ajunge jos, pe podea, într'un vas de sticlă unde pică încet sângele grămădit în pleură. Sus, pe estrada pe care era catedra, stă izolat un băetan cu ochii mici, speriați, cu capul ascuțit. Are numai râie. Plutonierul pe care l-au mutat ieri cu targa din salonul I aici, cu un măr pe pernă, lângă obraz, și cu mâinile moi, tușește și scuipă puroi. Și-a păstrat ceva din demnitatea plutonierului între soldați, are căpătâi înalt și ochi severi. Tot aici, în clasa asta unde se petrec acum lucruri atât de limpede dureroase, unde se alege pe față între moarte și viață, ce vagi erau atunci toate, și ascuțite în acelaș timp. Toate lunecoase, nesigure, aburite, și țipător de dureroase sau de vesele. Pământul se clătina nisipos sub picior și totuși care dintre noi n'ar fi crezut că o să aajungă la capăt? Și au rămas pe drum. De ce ele și nu altele? Fetița V..., care lua lucrurile așa de fără silință, de ușor, de superficial, ca și cum seriozitatea îi era necunoscută, a avut o moarte grea,

o agonie lungă și a răbdat-o frumos, cu noblețe. N'aș fi știut nimic despre ea, dacă în ultima vacanță mare n'ași fi întâlnit-o la un ceai colegial, și dacă, cântându-mi la pian nu mi-ar fi mărturisit că a trăit o dragoste mare pe un vapor în drum spre Constantinopol, și întoarsă în țară n'a mai știut nimic despre el. Mă uluise, eu nu trăisem așa ceva, era minunat, și faptul că mi-o povestea zâmbind și făcând game, mă făcuse să o văd tare și eroică. Biata Fetița, bine că a trăit și nimicul ăsta de proporții fantastice pentru ochii celor șaptesprezece ani de atunci, pentru că poate cei doi pe care i-a mai trăit nu i-au mai dat nici un miracol.

Pornim iar pe culoare. N'avem nevoie să aprindem lanternele, cunoaștem drumul, l-am făcut și în vis de atâtea ori de atunci. Într'un salon cineva geme tare de tot. Stă pe marginea patului și se jelește. Are brațul pus pe un aparat care i-l ridică în sus ca o aripă în sbor și îl doare rău, umflat, țeapăn, plin de capete de tuburi ce ies din carne și în care băgăm, cu o siringă mare, un desinfectant. Nu-l văd la față: i-am luminat brațul cu lanterna și îl aud cum se jelește încet: „tată! tată! tată! unde ești tată“

— Ai nevastă? îl întreb.

Am. Cluj / Central University Library Cluj

— Și copii?

— Da, trei

— Cum de strigi atunci numai pe tata?

— Păi copiii ce să-mi facă? Ei sunt mici. Tată, tată! Unde ești tată?

Nu mai e el cap de familie, s'a întors la copilărie, cere ajutor dela cine a învățat atunci că e tare. Mai avem încă sirop și limonată în răcitor, entuziasmul donatorilor n'a scăzut. Il întrebăm, îl rugăm să vrea ceva, să-i putem face o plăcere. Nu vrea nimic; abea când ne depărtăm spune: „Să-mi dați, dacă vneți, bomboane“, și când ajungem la ușă: „da să fie de alea bune“. Ni se strânge inima. Omul e mare cât un munte, și tot ce spune e copilăresc.

În dreapta lui doarme Miron, cu barba rară peste pătură, cu fața palidă trasă. În viața civilă e dascăl. Numai orele de somn îl desparte de Ion Falcă, dascăl și el, cu care s'a împrietenit aici în spital. Unul stă în salonul II dela etaj, celalt în al IV dela parter. Unul ardelean, celala oltean. Stau toată ziua împreună pe o margine de pat sau în grădină, pe pământ când nu-i vede nimeni ca să-i oprească, și cântă pe două glasuri octoihuri. Câte odată se plimbă în jurul curții de mână ca fetele în recreații și se întreabă: „da asta o știi?“

și dau drumul pe rând la glas, subțire și vesel, sau gros și tărăgănat.

Cum a început să se răcească îi acoperim cu pledurile adunate la picioare. Dorm greu, dezarmați, căzuți în fundul somnului fără apărare. Nu mai miros urât ca cei de la sălile de jos, din fund, miros cald a pământ, a pâine, a animal. Simți pentru ei tandrețea lipsită de sensualitate pe care o poți avea pentru bărbat și mila pe care o simți pentru copii. Ți se șterge tot restul lumii din cap, tot ce e al tău și al vieții tale și te prefaci toată în atenție și devotament pentru bieții oameni slabi. Asta parcă ar fi trebuit să faci totdeauna, de la început, aici e rostul tău, pentru asta ești făcută. Ii luminăm pe rând cu lanterna, și somnul parcă le e resemnat și hotărât: „acum, ce-o fi, o fi! hai să dorm!“

Când ajungem la capăt și coborâm jos, vedem că au trecut două ceasuri de când am început turul, două ceasuri de când n'am mai văzut salonul I și o luăm dela început. Au mai adormit câțiva, dar cazurile grave sau cei cu ghipsul pus de curând n'au să doarmă, poate, toată noaptea. Gavrilă, altul cu brațul pus „în avion“, cum spun ei patenei, azi de dimineață la pansament, în loc să strige de durere când n'o mai putea suferi, și-a plecat capul în jos și a început să plângă cu suspine și lacrimi mari pe obrazul lui rumen și plin. Ii atârna capul mare și ras peste pieptul larg și-i udu lacrimile cămașa. Cum or fi Doamne, oameni cari îi chinuesc pe alții cu vrere, cu știință, când suferința, chiar venită de sus, e așa de greu de văzut?

Au început să întrebe cât e ceasul, dacă mai e mult până la ziuă. Nu ne îndurăm să le spunem că n'a venit încă miezul nopții. În fund, la septici, aceeași încolăcire dureroasă în care descompunerea lucrează încet și continuu, ca în lemn carii. Parcă suferința încarcă aerul, se face tot greu, pături — pături de suferință până în tavan, apasă. Ochi stinși sau arși de febră privesc din fiecare pat. Măinile cari au încă miros de pământ, mâinile dibace, grele, cari n'au stat niciodată, cumosc acum, pentru prima oară odihna și zac, ca niște frunze galbene, groase, de carne, peste cearceafurile ghemotogite. Picioarele cari au alergat stau răschirate, pământii, fără rost. Oamenii nu mai vor nimic, nu mai răspund când îi întrebi, stau răpuși, mistuiți, fulgerați de durere, în fundul zădufului duhnicor, în fundul dezolării.

Și credeam atunci, aici, că sufăr. Aveam 17 ani și toate firele vieții păreau atât de greu de descurcat. Trăiam și constrângere și datorie, chinurile tinereții, și neînțelegerea mea care se rărea nedi-bace în toate întâmplările, și platitudinea altora sau colțuroșia lor,

de care te loveai mereu, și toate excesele de entuziasm, de sensibilitate, de tristețe, cari te fac atât de ridicol și de nenorocit. Eram îndrăgostită, da, sigur, eram, și ce drum lung făceam de la sentiment la noțiunea lui, de la înțelegere la expresie, de la cuvântul altuia la simplul și săracul lui sens. Ce semnificații uriașe, ce întâmplări mărunte. Gheorghită ăsta de aici, căruia i s'a tăiat piciorul, își privește nenorocirea mult mai limpede și simplu. Mi-a spus ieri: „bine că nu mi-a tăiat mânișoarele, că nu mai aveam cu ce mă spăla“. A putut găsi aici și un bine. Mă întreb dacă azi, tăindu-mi-se mie un picior, aș putea fi mai nenorocită decât atunci când în banca întâia, pentrucă eram prea mică (ce dramă pentru un adolescent!) priveam pe geam în ora de latină și voiam să mor, pentrucă constatasem că nu există leac pentru cruzimea omenească sau pentru inegalitatea claselor. Nu, sigur, n'aș fi mai păgubit, nu m'aș rostogoli într'o mai adâncă prăpastie de iremediabil.

La miezul nopții sună o alarmă. Ne repezim în saloane să stăm cu răniții, să nu intre cumva în panică. Nu le e frică, dar sunt atenți, concentrați, cum trebuie să fi fost acolo, în foc. Se ridică în capul oaselor cât pot, fețele li se trag de o teribilă gravitate. Incerc să vorbesc ca să-i distrez, și mă roagă să tac, vor să audă, să deosibească avioanele.

În ușa *Vorbitorului* stau una lângă alta, ca niște stafii speriate de oameni, câteva pedagoge rămase peste vară în școală, cari lucrează și acum pe la cancelaria spitalului. Le cunosc bine, au îmbătrânit aici fără rost, fără o viață a lor, fete fără iubiți, cu părul rar, cu pielea uscată, cu pantofi largi în picioarele subțiri, țepene, obosite. Una era rea, alta moale, alta pârâtoare. Stau ca păsările în ploaie în gura cotețului, somnoroase. Saloanele sunt atente, treze, tăcute. Spitalul tot e parcă sub cerul larg, negru, cu stele curate, lucioase, o ureche mare, gata să soarbă. Și nu se aude nimic. A doua sirenă sună lung, pedagogele își strâng pe ele cămășile lungi, capoațele triste și sue în odăile lor, orbăcâind, cu coadele pe spate.

Răniții cari pot dormi au adormit iar, la loc, plin, grăbit. Cei fără somn se jelesc încet, lăsați iar durerii lor. Incepe să fie foarte târziu. Liniștea e adâncă și rece. Când intri de pe coridor în grădina mică din mijloc, te cufunzi parcă într'un puț parfumat și răcoros. Acum viața noastră se petrece afară, pe stradă, în casă, în doi, în trei, în mulți. Atunci era toată închisă înăuntru, zbuciumată fără sgomot. Se lovea de pereții pieptului buimacă. Se pornea primăvara să se deslănțue despletită și ce grozav era atunci minutul aș-

teptat toată ziua în care trebuia să stai în barcă, trebuia să știi carte, trebuia să taci, trebuia să răspunzi, să mănânci compot, să faci gimnastică, trebuia, trebuia, trebuia până la unlet! minutul în care ieșeau pe poarta școlii, seara la 7 și plecai acasă. Drumul, vântul, norii cari alergau pe cer, pentru multe dintre colege, băeții care ieșeau dela Liceul de alături; nu, nu, bucurii egale cred că nu am mai trăit de atunci. Cum ar fi să mă întâlnesc la colțul ăsta de culoar cu Dida? Nu, nu m'ași speria de loc. Nici în mormânt nu s'a putut schimba trupul ei de sabie de argint, capul de chiparoasă, mintea ei cristalină, strălucitoare, firea ei vie, nervoasă, limpede ca jocurile de apă. Cum i-am acordat, toate, de la început, viața cea mai bună, mai luminoasă, mai biruitoare, cum ne-a uluit moartea ei, cea mai surprinzătoare moarte din câte ne-au lovit vreodată.

Plecăm iar la saloanele de sus. Erau pe atunci, în odăița care preceda fiecare dormitor, un pian pe care toată după masa se exersa. Din grădina de mănăstire florentină le auzai de la 2 până seara la 7 tristele game curgând ca mărgelile rupte. Algebra, latina, chimia, toate se țeseau pe urzeală de game.

Răsuflăm ușurate. Țiganul mic peste care a trecut un tanc, spune el, care horcăe de două zile și nu închide ploapele peste ochii roșii, aproape ieșiți din orbitale negre ca pământul, a adormit și respirația îi e limpede ca a noastră. A adormit și cel cu fri-guri, și cel cu piciorul tăiat alaltăeri, dar a trebuit să i se facă o injecție cu morfină de către internul fandosit, în halat de mătase vișinie, furios când e sculat din somn, îngâmfat cu sunorile și de-treabă cu bolnavii.

Numai cel cu brațul în patenă stă tot pe marginea patului și îl strigă pe taică-său. Rămân lângă el să-l mai țin de vorbă, dar nu is-butesc să-l fac să-și uite nici o clipă durerea. Oboseala noastră lu-cidă s'a prefăcut în nervozitate, în febră. Omul din fața mea se ră-sucește pe marginea patului. Mâna îl arde, spune el, curg prin ea șerpi de foc, cuțite, șurupuri. Spune atât de bine cum îl doare, cât de continuu, de mereu activ, fără răgaz îl doare, geme așa de ade-vărat, atât de nou și spontan și altfel fiecare geamăt decât cel care l'a precedat, că simt cum se apropie, cum e lângă mine, în mine, gata să mă înnece mila cea mare. Nu e mila cu care treci dintr'un salon în altul, făcută din tristețe și duioșie, din compasiune și devo-tament, e mila cea mare, în care se topesc disperare, urlet, dezorien-tare de om primitiv. Ce să-i fac? Ce să-i fac? E altfel decât atunci când te doare pe tine. În minutele astea răul e mai rău. Ți frângi

pe întuneric mâinile de desnădejde, cauți ceva ce nu e de găsit, cu rătăcire, îți vine să iei omul în brațe, să alergi cu el, să rupi ceva dinăuntru, din piept, de acolo de unde doare, să-l înfășuri așa cum l-ai înfășura în propriul tău suflet. Ce să-i fac? Ce să-i fac? Il doare dela degete până la umăr, toată carnea prin care aleargă și se adună infecția, și toată aripa asta de durere ridicată în sus, îl trage după ea, nu și-o poate aduna lângă el, cum te ghemuești tot peste locul dureros când e liber. Incerc să mă gândesc că e poate un om hain, o brută. Că e rău la el acasă, că îl lasă pe taică-său să moară de foame. „Au! Auuu!“, face omul de lângă mine. N'are însemnătate cum o fi, îl doare, îl doare, i-auzi!, și nu-i poți face nimic.

Eri mi-a povestit Dabu, cel cu piciorul tăiat, că se teme să nu-l lase nevasta când l-o vedea așa, dar s'a liniștit Duminică, pentrucă ea a venit tocmai din Mehedinți să-l vadă, cu o găină friptă și cu un mânunchi de busuioc. Nu l-a lăsat, dar era cu puțință să-l lase. Va să zică așa sunt ei. Și asta poate, cu mâna lui. O fi furând, și-o fi bătând nevasta la beție, o fi călcând-o cu picioarele, cum am văzut odată unul la Valea Mare.

— Eu nu mai pot până la ziuă, nu mai pot! Eu nu mai pot, tată!

Doamne Dumnezeule!, fă să-i treacă puțin, măcar puțin, Doamne Dumnezeule! Cum se poate atâta durere?

Coborîm jos, cu picioare nesigure, cu capul vuind. E liniște ca într'un pustiu, ca și cum numai noi am trăi, înghețate și tremurătoare, umbre agitate, în toată casa asta fierbinte. Pe la colturile cu-loarelor surorile ghemuite pe scaune, încotoșmămate în haine groase, așteaptă ziua. Plantonul cel bătrân a adormit cu felinarul și o ploscă lângă el. In saloanele septicilor, minune, au mai ațipit câțiva. Ușor, o, atât de ușor e somnul lor chinuit, subțire ca pânza de păianjen, că pașii noștri dacă ar fi mai grei i-ar trezi. Alții stau, cu ochii pe tavanul greu, epuizați. Ne-am deprins cu mirosul lor. Ne miros și mâinile și hainele și părul. Plutonierul tot scuipă și tușește, cel cu genunchii ridicați tot geme, cel în pieptar de ghips își trage respirația greu, ca pe un fir cu noduri, care se rupe des. Unii te privesc cu nădejde, ca și cum ai putea să le spui ceva bun, să le spui măcar că s'a făcut ziuă, alții nici nu se uită când le vorbești. Cel care stă pe brânci, cu fața lui umilă și bună, a adormit așa, ca o broască. Dacă și ceilalți ar adormi puțin, numai puțin! Când eram în clasa asta, vedeam pe geamuri castanii din grădina mare. Ce a ieșit din aspirațiile de atunci? Câteva au copii, cel puțin ele au realizat ceva. Ce curios și-au ales bărbații, ce nepotrivit pentru un ochi străin. Cum

s'au deprins cu nedreptatea, cu jumătățile de măsură, cu compromisul, cu nevoia și stima pentru ban, cu impuritatea. Nu toate la un loc în fiecare viață, dar destul pentru a nu mai semăna cu ce credeam, voiam și tindeam atunci. Realizasem la un moment o conștiință de grup, o tărie, o eleganță de caracter comună. În ultimul an aici, în clasa asta. Se trăiau întrebări, răspunsuri. Pe urmă s'a trăit, s'a murit la nemereală. A venit înțelesul avantajelor, practicului, stabilității. În grădina patrată începe să se învinețească aerul. Seamănă acum și mai mult a fântână deasupra căreia cerul se luminează.

Ursu, treaz pe semne de câtva timp înainte de intrarea noastră în salon, mă chiamă. E un băiat înalt, cu cap mic, cu ochi verzi, sălbatec ca o fiară tânără. Când îl doare brațul, nu rabdă nici să pui mâna pe el. Se scutură și mârâie. L'am dus eri la cabinetul dentar al școlii și a sărit de patru ori de pe scaun când a văzut cleștele aproape. Acum stă ca un popândău în mijlocul patului. „Ași vrea o pătlăgică roșie“. Nu s'a luminat însă bine de zi, bucătăriile sunt închise. Ce să-ți fac Ursule? Mai așteaptă și tu. Lângă el cel cu bărbia rănită, vorbește prin somn tare, prin pansament. Se luptă cu rușii, și înjură, se ascunde și aleargă. Vorbește toată noaptea, de cum se culcă. Marin, care are un braț în ghips și cellalt paralizat, doarme cu ele pe piept, cu fața limpede, cum îi e și ziua, când e hrănit în gură și spălat de noi. Nu vorbește și nu cade pe gânduri. Când mi-a dictat însă o scrisoare către maică-sa, m'a rugat să-i scriu că e rănit ușor și are să se facă iute bine. Dincolo de fața asta fără expresie, de tăcerea asta care nu înseamnă nimic, o delicatețe de om foarte civilizată.

Deschidem fereastra camerei de gardă care dă spre peluză și poarta spitalului. Pe jos, lângă gard, în stradă, stă o femeie cu un copil în brațe și o boccea. E nevasta bolnavului Marin Grămadă. Il știu, i-am luat febra adineauri. N'are voie să-l vadă nevastă-sa decât dupămasa, între 2 și 4. Dar amărâta de ea a mers cu trenul toată noaptea și e aici dela 4 dimineța, cu copilul care scâncește de frig. Ne înțelegem iute să-l aducem pe Grămadă la ușa de intrare, s'o băgăm și pe ea în curte, și să păzim pe geam să nu vie directoarea spitalului și să ne prindă că am călcat regulamentul. Grămadă vine somnoros, buimac, cu mâna legată de gât. E foarte urât, botos și fălcos. Și nevastă-sa e urâtă. Femeea ține copilul cu un braț, îl ia pe om de gât cu celalt, nedibaci, strâmb, și începe să plângă. Lui Grămadă îi e rușine și nu știe ce să facă. Noi plecăm repede de lângă ei.

Sună clopotul de ceai. Dimineța se îngălbenește de soare tom-

natic. Beduinul din sala septicilor a ațipit în zori și acuma, când îl întreb ce face, el care n'a deschis gura toată noaptea, îmi răspunde: „Bine“, și găsește pe fața uscată și o amintire de surâs. Vine doctorandul cu ochelari să scoată tuburile celui ce-l strigă pe tată-său. Îl văd acum la lumina zilei, are un cap mare, crunt, e tot bolovănos, uriaș. Mâna, în adevăr, e umflată toată. Laba afară din feșe, e mare, diformă, ca un animal de mare, roșie-sângerie. Are să-l doară mai puțin. Dascălul Falcă și dascălul Miron stau la fereastră, unul rezemat în cârjă, altul cu umărul bandajat, și cântă încet „Veselește-te, veselește-te, Noule Ierusalime“. Vin și infirmierele voluntare cu flori și țigări. Ursu mănâncă o pătlăgică roșie. S'au deschis geamurile. Soarele încălzește. Doamne, viața poate să fie și frumoasă!

Lucia Demetrius

DIN LIRICA LUI RAINER MARIA RILKE

da N. I. HERESCU

Ceas greu

Cine plânge undeva pe pământ,
Fără țel plânge-acum pe pământ,
Mă plânge pe mine.

Cine râde undeva pe'nnoptat,
Fără țel râde-acum pe'nnoptat,
Râde de mine.

Cine merge undeva pe pământ,
Fără țel merge-acum pe pământ,
Merge spre mine.

Cine moare undeva pe pământ,
Fără țel moare-acum pe pământ,
Cătă spre mine.

Cântec de la mare

(Capri, piccola marina)

A mării străveche suflare,
în noapte vânt de la mare:
sosești spre niciunde;
cine stă și veghiază
acela trebuie să vadă
că nu te poate pătrunde:

a mării străveche suflare
ce parcă adie
doar pentru stânca străbună,
cuprins ce răsună
aicea din depărtare.

Pe tine, o cum te știe
smochinul ce crește mai mare
sus în lumina de lună.

Un Castel

Un castel, I se nărue
pajura dela intrare.
Crestele îi mai stărue
ca mâini spre cer rugătoare.

La'ncet surpata fereastră
crescu o floare albastră
scânteetoare'n priviri.

Niciun plâns de femeie —
doar ea poate glas să mai dea
părăginitei clădiri.

N. I. Herescu

ALEXANDRU LAHOVARY

de I. VASILESCU-VALJAN

Or ce conducător politic, pe care numai evenimentele îl asvârlă la suprafață, are iluzia că țara și, poate, lumea începe dela el. Aroganța lui anulează trecutul, fără teamă de ridicul. Aventurierul nu-și dă seama că totul se încheagă din strădanie stratificată a numeroase generațiuni și ceea ce pare nou este abia o verigă dintr'un lanț ce n'are sfârșit. El nu înțelege că o creație nouă este rezultatul unei polarizațiuni. Un sculptor îmi spunea că au trecut 80 de ani până s'au cărat și ridicat pietrele minunatului Dom din Milano. Tot astfel, pe umeri de giganti s'au ridicat pietrele cari au încheat Templul României Mari. Unul din acei, cari au avut puterea să așeze piatra unghiulară a Templului, a fost Alex. Lahovary. Uriașul generațiunei sale — cum îl definea Take Ionescu. Vreau să cuprind biografia lui în câteva cuvinte. Născut la 16 August 1841, scoboară dintr'o linie luminoasă de slujitori ai țării. Străbunicul a fost Caimacan, bunicul parlamentar în primul parlament al Munteniei din 1831, iar tatăl senator și mai târziu subsecretar de Stat la externe. Elev al liceului Louis le Grand și doctor al facultății de drept din Paris, studiile lui strălucite provoacă admirația profesorilor francezi cari îl răsplătesc prin două premii. La început magistrat, apoi închinat cu totul vieții publice. Misiunea lui de conducător nu este o simplă întâmplare. A fost sortit prin calitatea spiritului să lumineze și prezentul și viitorul. Profetul constructiv despre care ne vorbește Keyserling. Dela începutul carierei ia parte activă la gravele evenimente cari au culminat în detronarea Prințului Cuza și aducerea Prințului Carol. Cu intuiția infailibilă a geniului politic, Lahovary a înțeles că Principele Carol întruchipează toate nădejțile unui Stat în fază de echilibru provizoriu și l-a susținut brav, acceptând toate sacrificiile. După câțiva ani de viață parlamentară, în anul 1870 intră în guvernul Manolache Epureanu, primind portofoliul justiției. Ministerul acesta are o grea misiune. Țara se află

în plină răsvrătire. Falimentul concesiunii Strusberg determină încercări revoluționare. Opoziția atacă Coroana violent, necruțător. Cu luciditatea care nu l-a părăsit în toate crizele ce au sguduit țara, Alex. Lahovary este din nou apărătorul tenace și impetuos al Principelui Carol. Sub cabinetul lui Ioan Ghica izbucnesc din nou turburări. Simplu deputat de astă dată Lahovary se înscrie între cei 40 de reprezentanți ai dreptei, reînviind permanent demonstrațiunile de lealitate față de Coroană. Lui și lor le datorăm norocul de a fi păstrat Tronul Principelui Carol. Tronul aceluia care avea să fie mai târziu Regele României, Rege între Regi, Monarch fără egal în acele vremuri, prin mintea, activitatea și ținuta Lui. Un model de autoritate și prestigiu pentru toată Europa. După împlinirea acestei misiuni istorice, Lahovary intră în guvernul lui Lascăr Catargiu dela 1871, deținând portofoliul justiției 4 ani. În această perioadă realizează reforma Codului penal și a procedurii penale. Sub ministerul Ion Brătianu care a guvernat 12 ani, ales ca opozant de mai multe ori deputat, cu un talent oratoric demn de marii clasici, susține interesele noastre în chestiunea Dunării și a Constituantei care s'a convocat după congresul dela Berlin. Mai târziu ministru de domenii. Apoi ministru de externe în mai multe guverne. Cea din urmă a lui manifestație în viața publică a fost memorabilul discurs rostit în sala Dacia în afacerea Ghenadie, discurs fără pereche în anele noastre politice. Cum l-aș putea defini? Alex. Lahovary a fost una din rarile armonii ale naturii. Această armonie s'a format din toate frumusețile minții, ale sensibilității lui delicate, ale comprehensiunii lui creatoare. Poet, bărbat de Stat și orator, Lahovary a umplut cu acțiunea lui fecundă o jumătate de veac. Fiecare discurs al lui e o pagină literară. Oscar Wilde ne-a spus că vrea să facă din viața lui o operă de artă. Acest lucru l-a făcut, fără a-l spune, Alex. Lahovary. Dar poate Oscar Wilde s'a înșelat asupra rolului ce-și acordase. Providența este creatorul acestor vieți cari devin opere de artă și omul nu este decât un simplu lucrător care execută planul divin al predestinării sale. Un lucrător al propriului său destin, pe care nu-l cunoaște, dar îl presimte. Alex. Lahovary a fost un exemplar de umanitate superioară — pe care ori de unde l-ai fi privit, îți înfățișa o frumusețe. Corect, curat și nobil în viața particulară. Corect, curat și atras de toate înălțimile morale în viața publică. Deși n'a fost nici șef de partid, nici prim ministru — pentru că nu râvnea la măririi, ci prefera să le simtă în el — simplu fruntaș al partidului conservator, și-a unificat viața cu viața partidului, pe care l-a unificat

cu țara. În politica externă poate sta alături de el, 'cel mult Kogălniceanu. În această politică externă a strâns în el ca într'un episod sacru, gândirea națională. Ca într'o amforă de preț s'a revărsat în el această gândire luând forma perfecțiunii literare. Dar să ascultăm cum ne-o prezintă el însuși într'o cuvântare:

„Revenind la politica externă a țării vă declar că această politică este dintre cele mai curate; este corectă sinceră, ea vrea mai ales pacea, ordinea și liniștea; ea vrea respectul drepturilor fiecăruia; ea este prietenoasă cu prietenii, tare cu cei ce-ar vrea să nu ne recunoască drepturile. Politica externă nu se tratează la răspântii, în adunările publice; se tratează chiar în Senat și în Cameră cu cea mai mare prudență; cu cel mai mare tact și cu cea mai mare moderațiune“. Cuvintele acestea sunt o lecție crudă pentru mentalitatea de până eri, cu ajutorul căreia omulețul eșit din răspântii electorale, decreta normele politice externe. Alex. Lahovary n'a avut izbucniri în această politică decât atunci când i-a ordonat conștiința să se ridice împotriva unor grave erori. Și aceasta odată numai. Cu viziuni de profet, cu iluminări cari au dat problemei un sens nou, el a prevestit primejdiile ce ne pândeau în chestia Dunării. Să-l ascultăm: „Da, nu este greșală care să fie mai definitivă decât greșala care am face-o noi cu Dunărea. Tratatetele de comerț cât de rele le-ați presupune, au un termen, se pot reînoui și îndrepta, dar chestiunea Dunării nu poate să aibă termen; când veți primi o poziție falsă din punct de vedere al faptului, când veți declara că este ceea ce nu e, când veți înscrie în tratat că teritoriul Austriei se întinde mai jos de Porțile de Fer, aceasta deși este o declarație falsă în mod geografic, va fi adevărată din punctul de vedere politic și etern obligatorie cum sub legile naturii și faptele fizice“. Discursul acesta unic prin documentare, aprofundare și elocință, trebuie să-l citiți în întregime. Nu mă pot opri însă, de a nu reproduce imaginea literară din final: „O convențiune asupra regimului Dunării este de natură să fie fără termen. Ea va ține cât va curge Dunărea spre Mare. Această Dunăre pe care de altminteri am deschis'o comerțului liber și leal al tuturor națiunilor lumii, această Dunăre e a noastră; am plătit-o destul în trecut, căci au fost secolii în cari ea a dus la Mare mai mult sânge românesc decât apă!“

Curat, convins, sincer, înzestrat cu un dar oratoric care fosea revărsat în el această gândire luând forma perfecțiunii literare. Iosea toate forțele inerente rațiunii, emoțiunii și voinței, el a păstrat aceeași impresionantă mărimă și în politica internă. Cu-

vintele pe cari le semăna în sufletul mulțimei, sunt cuvinte de apostol. El prevestește și aici urmările tragice, implacabile ale rătăcirilor omenești, căutând să ne abată din calea lor. Vorbind în afacerea Ghenadie, exclamă :

„Această afacere a fost un fulger care luminează un moment o noapte, întunecoasă pe o cărare rătăcită și arată nenorocitului călător toată adâncimea prăpastiei și grozăvia pericolului“.

Deși vorbea unei mulțimi de o structură amonfă — mai ales în acele timpuri — sinceritatea lui a pătruns în conștiința vulgului, a isbutit să facă legătura dela suflet la suflet. Omul acesta mândru, distant, aristocrat al gândirii și faptei a fost înțeles de contemporani. Dar ascultați ce spune masselor populare: „Să sperăm că poporul ne va judeca după fapte, iar nu după vorbe, și dacă poporul se lasă iarăși lingușit și înșelat — el eternul tamăgit — datorია noastră este să zicem: Atâta putem să facem, iată ce vă dăm; și ceea ce vă dăm, vă dăm cinstit, vă dăm sincer și nu cerem nimic. Nu cerem popularitate, căci popularitatea noastră nu o punem în aplausele sgomotoase ale mulțimii schimbătoare, o punem mai sus, o punem mai departe, în conștiința noastră împăcată, în judecata dezinteresată și inteleaptă a spiritelor nepărtinitoare, în liniștita amintire a viitorului“. Și în ceasul în care vorbesc despre el, îmi dau seama câtă dreptate a avut să se încreadă în liniștita amintire a viitorului. Viitorul la care se gândea el suntem noi, cei de azi. Noi cari slăvim în el religia marilor credincioși, curățenia, desinteresarea — expresiunile primordiale ale unui spirit înalt. Dacă vreți să țâșnească pe un fond negru toată lumina acestei icoane, comparați gândul lui cu gândul epigonilor cari au închiriat tribunele votului universal după războiul unității naționale. Alex. Lahovary n'ar fi putut trăi printre oamenii aceștia cari înaintau în politică cum înaintează rechinii după vapoare. El prefera să se prăbușească întreg, ca un altar care nu suferă cultul unei false credințe, decât să se sprijine pe o turpitudine. În anul 1886 spunea la Turnu Severin: „Suntem niște vagabonzi. Mai avem cu noi câteva rătăcitoare: Onoarea, conștiința, libertatea!“. Iar când libertatea a fost amenințată, a semnalat pericolul cu această splendidă imagine: „Este tocmai ca și când un om care s'a culcat seara într'o casă închisă, s'ar pomeni în mijlocul nopței în frig și vijelie, sub cerul liber, cu acoperișul luat în sus de furtună“. Era menit să cucerească spiritul public și să fie uriașul generațiunii sale, pentru că Alex. Lahovary a fost verbul viu, verbul profetic, acționat de puterea vitală a credinței. Citind finalul din nemuritoarea cuvân-

tare pe care a ținut-o în făcerea Chenadie, vedem cum emoția estetică care îl străbate pe el însuși este determinată de un imperativ moral: „Această credință în care ne-am născut și în care voim să murim, care a prezentat la cele mai mari acte ale vieții noastre, care a împreunat mâinile soțiilor noastre, care a adumbrat leagănul strămoșilor adormiți, în care și noi sperăm să adormim în pace pentru a reinvia în speranță, această credință nu poate fi siluită. Dânsa a fost dela început și de-alungul istoriei una cu Națiunea română; dânsa a purtat în luptă steagurile biruitoare ale Mihailor și ale Ștefanilor; pentru dânsa au murit Basarabii în Constantinopole. Ea este amestectă cu pământul și cu țărâna acestei țări; ea este dospită în inimile și în cugetele noastre. Nimic nu o va sdruncina!“ Și dacă ar fi să privim firul care leagă zilele lui de zilele noastre, cuvintele acestea magice ne-ar apare pentru totdeauna adevărate, căci n'a căpătat decât un sens mai amplu și un orizont mai larg această credință în care au închis ochii lor tineri, copiii noștri adormiți pe meleagurile Basarabiei și Bucovinei, această credință care a purtat steagurile lor biruitoare în Cernăuții și Chișinăul liberați, această credință care a făcut din ofițerii și soldații noștri eroii celei mai mari Cruciade și a înscris, pentru prima oară, armata românească în istoria lumii.

I. Kelan

NOI STĂM AICI ÎN VECI

de GEORGE A. PETRE

Noi stăm aici din buni-străbuni,
Noi stăm aici din veci.
Trecură neamuri și furtuni
Și se topiră căpcăuni
Ca umbre pe poteci.

Noi stăm aici din veci!

S'au năpustit în noi zăvozi,
Noi i-am trăznit la mir.
Năvală dat-au cinci irozi,
Iar mândrii noștri voievozi
Le dăruiră cimitir.

Noi i-am trăznit la mir!

Cât rostogol de ape-a curs
Și câte ploi din cer,
Atâta sânge ni s'a scurs
În molcomitul vremii curs
Pe plaiu de Lerui-Ler.

Cât ploile din cer!

Ni-e câmpul încărcat de rod
Și anii'n veac mănoși,
Că geme sub ogor, norod
Și când înfigem plugu'n glod,
Râd inimi de strămoși.

Și anii ni-s mănoși!

Și-așa pe acest pământ sfințit,
Vom sta în veci de veci:
Ca muntele cel neclintit,
Ca râul netălăzuit,
Ca vremea pe poteci.

Vom sta în veci de veci!

George A. Petre

PEISAJ TRANSNISTRIAN

de D. IOV

Omătul a întins cojoc pe-ogoare
S'acopere eroii de sub brazdă ;
Ciori negre trec, ca slove pe-o scrisoare,
Cătând în depărtare altă gazdă.

Se cerne din înălțimi odihnă
Pe cei ce-au fost, pe cei care mai sînt.
Tăcerea crește parcă din pământ,
Cu flori de promoroacă și tihnă.

Cad fulgi de-omăt pe-un sat moldovenesc
Și dinspre Bug s'aude glas de clopot.
Din sat în sat credința trece 'n ropot,
Să 'mbrătoșe tot Natul românesc.

Bătrân, un preot umblă prin cătun
Cu Nașterea pe care o vestește
Și 'n urma lui, din liniștire, crește,
Colindă veche, albă, de Crăciun.

D. Iov.

NEVASTA MEA ARE TALENT

COMEDIE IN 3 ACTE

de AL. CAZABAN

ACTUL II

O cameră destul de spațioasă având ca mobilier un biou rou încărcat cu tot felul de hârtii, un fotoliu comod. În fund, o canapea. În dreapta și în stânga, înșirate, mai multe scaune.

SCENA I

Lefteride, Bârfoteanu, Lichiardescu, Aglaia Cărliban, Morcoveanu, Lucius Lucila.

(Toți stau jos, afară de Lichiardescu care se plimbă agitat dela un capăt la celalt al camerei).

LICHIARDESCU — De știam, nu mai veneam!... Asta-i bătaie de joc!... Drept cine ne ia!...

LEFTERIDE — Stai jos!... Ai început să mă enervezi!... Ce te agiți așa?

LICHIARDESCU (*se lasă pe un scaun*): Cum să nu mă agit? Asta-i pentru ultima dată când vin la ședințele lui literare... (*Se uită la ceasul din perete*) Poftim! A trecut o jumătate de oră de când îl așteptăm!... Eu știu când învit pe cine-va la mine acasă, stau să-l primesc. El ne lasă singuri ca pe niște caraghioși!... Cine știe pe unde umblă!

LEFTERIDE — Trebuie să fie dus la Universitate... N'ai cetit în ziare că astăzi au fost convocați toți profesorii?...

BÂRFOTEANU — Mai întâi, că nu-i profesor. E conferențiar... Sunt sigur că se distrează la un film franțuzesc, în compania unei... admiratoare...

MORCOVEANU — Ce să-i faci?... Are trecere la femeii!...

BĂRFOTEANU — De ce ar avea?... Nu-i nici tânăr, nici frumos. Nu vezi că a început să facă burtă... Să fiu femeie, nici nu m'ași uita la el!...

AGLAIA — E interesant!... Are cap de artist!...

LICHIARDESCU — Unde nu se tunde?

AGLAIA — E foarte simpatic!

BĂRFOTEANU — Vă place?

AGLAIA — Il admir!

LICHIARDESCU — Trebuie să-l admirați!... Doar v'a lăudat!

LEFTERIDE — Doamna Cârliban e o scriitoare foarte talentată... Romanul d-sale are un mare succes de librărie! Știi, tare bine, că maestrul Belferescu e singurul nostru critic imparțial!...

BĂRFOTEANU — Când e vorba de sexul... frumos, e foarte generos!

LUCILA — Și despre volumul meu, a vorbit elogios!

LEFTERIDE (*râzând*): Și, după cum vedeți, Lucila nu-i femeie... și, tot a fost lăudat!

LICHIARDESCU — De unde știi?

LEFTERIDE — I-am văzut extractul de naștere... Lucila e de sex masculin.

BĂRFOTEANU — Nu-i o probă destul de evidentă!

LUCILA (*protestează cu glas pițigăiat*): Ce vneți să insinuați? Unde-s spân, credeți că...

AGLAIA (*indignată*): Da știu că vă exprimați academic! Faceți aluzii jâgnitoare!... Pot să zic; necuviincioase!... Mă așteptam, ca într'un salon literar, s'aud cuvinte frumoase, înălțătoare!...

Regret că am venit dela Dorohoi, s'asist la o astfel de discuție!

BĂRFOTEANU — Cum, doamnă, la vârsta d-voastră v'ați deplasat din Dorohoi, de hatărul unei ședințe literare?

LEFTERIDE — Foarte lăudabil din partea d-nei Cârliban!

AGLAIA — Acu, regret că am venit... Imi vine să plec...

LICHIARDESCU — Nu vă împacientați! Incă nu s'a deschis ședința literară! Să vină maestrul Belferescu și veți auzi cuvinte... înălțătoare... O să vă întoarceți la Dorohoi, cu moralul înălțat!..

MORCOVEANU — Te rog, încetează cu răutățile! Vrei să încalci terenul lui Bărfoteanu.

BĂRFOTEANU — Din partea mea, d-na Cârliban poate să se mute la București, de hatărul ședințelor literare, din salonul lui Belferescu.

LEFTERIDE — Ironia id-tale e deplasată! Dacă nu-ți place cenaclul nostru, de ce îl mai frecventezi?...

BĂRFOTEANU — Ca să mă distrez puțin. Grozav mă amuză discuțiile serioase!

LEFTERIDE — Ești rău!... Crezi că i-ar face plăcere lui Belferescu să te-audă vorbind așa?

BĂRFOTEANU — Mi-e absolut egal! I-am spus-o și în față!

LEFTERIDE — Mai vezi de altul!...

MORCOVEANU — Se laudă!...

SCENA II

Cei de față, Belferescu, Marcela Tanasachi

BELFERESCU (*intră grăbit și afectat. Toți invitați se scoală în picioare*): Vă rog luați loc și scuza-ți-mă că m'am făcut așteptat... Am fost reținut de rectorul universității... M'a consultat într-o chestiune de mare importanță. S'a discutat reforma învățământului superior!

LICHIARDESCU — Da, maestre, am cetit în ziare despre convocarea profesorilor universitari!

BELFERESCU (*ocupă fotoliul prezidențial*): Regret că ați venit în număr atât de mic... Tocmai astăzi când avem de discutat o operă care merită toată atenția noastră.

BĂRFOTEANU (*incet lui Lichiardescu*): Probabil o nouă descoperire?

LICHIARDESCU (*aparte*) *femenină desigur (tare)*: Maestre, e vorba de un roman?

BELFERESCU — Nu. De o piesă de teatru...

LICHIARDESCU — Înainte de cercetarea acestei piese, dați-mi voie să vă citesc o poezie... Imi pare foarte originală...

BELFERESCU — Dumneata ai scris-o?

LICHIARDESCU — Eu și versuri!... Poezia e opera unei persoane distinse și foarte cultă!

BELFERESCU — Cine-o semnează?

LICHIARDESCU — Nu-i semnată... Autorul vrea să rămână anonim.

BĂRFOTEANU — Probabil, o doamnă...

LICHIARDESCU — E un domn... Are o situație frumoasă.

CĂTE-VA VOCI: S'auzim! S'auzim!

BELFERESCU (*grav, către Lichiardescu*): Ascult!

LICHIARDESCU (*scoate un caet din buzunar și zâmbește ciudat*): Sunt gata!

MORCOVEANU — Ai de gând să ne citești un caiet întreg de versuri?

LICHIARDESCU. — Nu te alarma romancierule!... Poezia ocupă numai o pagină și jumătate! (*către Belferescu*). Autorul o întitulează fabulă.

AGLAIA (*ingrijorată*): E morală?

LICHIARDESCU — N'avea grijă cucoană... La noi, nu se discută decât operele morale!

LEFTERIDE (*impazientat*): Haide, citește-o!

LICHIARDESCU (*deschide caietul, își șterge tacticos ochelarii și începe să citească declamatoriu*). *Fabulă:*

*Cică niște cronicari
Având lipsă de șalvari,
L-au rugat pe Rapaport
Să le dea un pașaport!*

*Rapaport cel drăgălaș
Juca un carambolaș,
Nestiind că Aristotel
Nu mâncase ostropel!*

*Galileu, Galileu!
Zise el cu glas de leu!
Nu mai trage de urechi
Ale tale ghete vechi!*

*Atunci, scoase o sinteză
Din redingota lui franceză
Și zise: Sarafof!
Nu mânca un cartof!*

Morala:

Pelicanul sau baba!

MORCOVEANU (*indignat*): Și trăznăia asta o numești fabulă! Autorul acestor versuri, trebuie să fie internat în balamuc!

LICHIARDESCU — Te înșeli. E un membru marcant al baroului.

LEFTERIDE — E nebun de legat!... Mă mir de ține că ne faci să

pierdem timpul astfel. Cum ți-ai putut închipui că o astfel de trăznaie poate face obiectul unei discuțiuni literare?

BELFERESCU (*solemn*): Judeci prea aspru!... Autorul nu-i lipsit de talent!... E, cu desăvârșire, original... Are o fantezie bogată și un humor american!...

MORCOVEANU. — Dar... maestre, n'are logică... Nici-c legătură...

BELFERESCU. — Lasă logica în pace, Morcovene!... Se cunoaște că ești licențiat în filozofie!... Autorul acestor versuri, — să le zicem trăznite — introduce, în literatura sa, o libertate de creație care nu ține seama de stringența logică!

LICHIARDESCU (*zâmbește cu înțeles lui Bârfoteanu*): Vezi, ți-am spus că poezia o să placă maestrului!...

BELFERESCU. — Apreciez tot ce iese din comun. E o notă nouă... Ascultă Lichiardescu! Ași vrea să cunosc pe autor!... Mi-ar face plăcere să facă parte din cenaclul nostru!

LICHIARDESCU. — Are să fie încântat, când voi comunica aprecierea d-tale!...

AGLAIA (*se înneacă tușind*): Ferească Dumnezeu!...

BELFERESCU (*căutând printre manuscrisele de pe biuro*): Am aci, doamnelor și domnilor, manuscrisul unui act scris de o doamnă... Mi-a fost trimis prin d-l Lefteride... E primul act al unei drame sociale... Am răsfoit manuscrisul... Autoarea știe să caracterizeze! Bine înțeles că, pe ici pe colo, trebuie refăcute unele scene... Ași vrea să vă citesc câte-va pagini, dar regret că nu-i autoarea de față... A promis lui Lefteride că va veni...

LEFTERIDE. — Și se va ține de cuvânt... E persoană, serioasă, cultă și de familie...

BÂRFOTEANU. — Din înalta societate, desigur...

LEFTERIDE. — Din înalta, dacă vrei să știi! (*către Belferescu*) s'o mai așteptăm puțin.

BELFERESCU. — De n'ar întârzia prea mult.

LEFTERIDE. — Trebuie să apară dintr'un moment în altul!...

LUCILA (*se ridică*): Până la sosirea doamnei, așa avea timp să vă citesc o poezie de-a mea! Am scris-o astă noapte! E o inspirație fericită!

BELFERESCU. — Să nu fie inspirația prea lungă...

LUCILA. — Numai opt strofe.

BELFERESCU. — Ascult.

LUCILA (*citește cu glas pițigăiat și plângător*):

Eu sunt și nu sunt,
 Eu sunt o întrebare
 Sculptată în pământ
 În mine zac...

(Citirea e întreruptă de o timidă bătaie în ușă).

LEFTERIDE (grăbit): Ea e!... Intră!

MARCELA (intră salutând din cap): Mi se pare c'am întârziat.

LEFTERIDE — (o întâmpină ceremonios): Fiți bine venită în templul culturii! Pierdusem speranța de a vă avea în mijlocul nostru.

(Cei de față se scoală și se recomandă):

LUCILA — Mă recomand Lucius Lucila, poet eseist.

LICHIARDESCU. — Dați-mi voie: Alfons Lichiardescu, cronicar monden!

MORCOVEANU. — Eu sunt romancierul Morcoveanu!

BĂRFOTEANU. — Mă recomand: Ics!

AGLAIA. — De mine cred că ați auzit?... Eu sunt Aglaia Cârliban dela Dorohoi!...

MARCELA. — Sunt încântată de cunoștința d-voastre!

BELFERESCU (cu glas autoritar): Acum, fiindcă a venit doamna Tanasachi, pun în discuție opera d-sale!

MARCELA (aproape speriată): Nu, nu! Vă rog amânați cetirea pentru altă dată!... Lucrarea mea e incompletă. Trebuie s'o mai revăd. Nu mă așteptam să fie citită față de atâtea persoane!

BELFERESCU. — Tocmai fiind-că are lipsuri...

LEFTERIDE (intervine grăbit): Nu mai inzista maestre! Doamna are motive serioase ca piesa d-sale să nu fie citită față de atâtea persoane! Am uitat să-ți spun care e dorința doamnei Tanasachi (semne de înțelegere între Lefteride și Belferescu).

BELFERESCU. — Bine... Atunci, să amânăm cetirea pentru ședința viitoare... Vă convine doamnă?

MARCELA. — Mai bine pentru o zi cât mai depărtată... E prima mea încercare. Trebuie să mă mai gândesc...

BELFERESCU (se uită la ceas): E și târziu... Cum suntem puțini și n'avem nimic mai important de discutat, ridic ședința!... Continuarea discuțiilor pe Joia viitoare!...

LUCILA. — Dați-mi voie, cel puțin, să termin poezia...

LICHIARDESCU. — Nu-i nevoie!... Știm cu toții că ești o întrebare..

BĂRFOTESCU. — Care n'are nevoie de răspuns.

(*Invitații se scoală, își strâng mâinele, gata de plecare*)

LICHIARDESCU (*îl oprește pe Bârfătescu, lângă ușă*). — Știi cine-i autorul fabulei ?...

BÂRFĂTESCU (*tăios*). — Nu interesează.

LICHIARDESCU. — Eu sunt autorul... Am scris trăznaia asta, ca să petrec pe socoteala descernământului literar al maestrului !

BÂRFĂTESCU. — Bună farsă ! Te felicit (*îi strânge mâna*).

MARCELA (*face o reverență în fața lui Belferescu*) „Au revoir” maestre ! (*se îndreaptă spre ușă*).

LEFTERESCU (*o ajunge*). — Un moment, doamnă !... Maestrul vă roagă să mai zăboviți puțin... Vrea să vă dea câteva indicațiuni!...

MARCELA. — Trebuie numai-decât?

LEFTERESCU. — E în folosul d-voastră !

MARCELA (*se lasă pe un scaun*). — Să aștept atunci !

LICHIARDESCU (*se înclină în fața lui Belferescu*). — Salut maestre...Atunci, pe Joi !...

BELFERESCU. — Irevocabil... Vezi, adă și pe autorul fabulei...

LICHIARDESCU. — Voi face tot posibilul... (*iese*).

BÂRFĂTESCU (*către Aglaia Cârliban*). — Veniți Joi... desigur.

AGLAIA (*iritată*). — Încă n'am înebunit... Plec deseară, cu primul tren (*iese bodogânind*).

LEFTERESCU (*mirat*). — Ce-o fi având băbuța ?

BÂRFOTESCU. — Pleacă entuziasmată la Dorohoi!... Are să aibe ce vorbi o săptămână întregă !... (*iese*).

LEFTERESCU (*dela ușă*). — Salve maestre !...

SCENA III.

Belferescu, Marcela, Lefteride

BELFERESCU (*se apropie respectuos de Marcela*). — N'aveți ideie ce plăcere mi-ați făcut...

MARCELA — Anume ?

BELFERESCU — Că ați onorat ședința de azi !... Ași fi rămas decepționat dacă nu veneați !...

MARCELA. — Regret că am întârziat... Am fost oprită de...

BELFERESCU (*întrerupe*) de soțul d-voastră, desigur...

MARCELA — Din contră... El a insistat să vă vizitez salonul...

BELFERESCU (*surprins plăcut*). — Chiar el ?

MARCELA — Are o mare încredere în dumneata !

BELFERESCU — Cum așa ?

MARCELA — E convins că îmi veți aprecia... drama.

BELFERESCU. — Bănuiam că nu mă crede primejdios...

MARCELA (*surâde*). — Dece n'ați fi primejdios ?

BELFERESCU — Nu mai sunt tânăr...

MARCELA (*declamator*). — „Poetul în veci e tânăr, când omul îmbătrânește !”

BELFERESCU (*surprins*). — A, îl știți pe Alexandri, pe dinafară...

E poetul d-voastră favorit ?

MARCELA — Când eram la pension, dormeam cu Alexandri sub pernă.

BELFERESCU — De asta era fericit, veselul Alexandri (*schimbând tonul*). Ziceați că soțul d-voastră a insistat să mă cunoașteți ?...

MARCELA — Mi-ar fi reproșat dacă nu-i îndeplineam dorința !...

BELFERESCU — Cum văd, nu-i deloc gelos !...

MARCELA — Dece ar fi gelos ?

BELFERESCU — Aveți dreptate : Sunt bătrân și antipatic... Nu-i așa ?

MARCELA (*declamă*). — „Talentul, iar nu fruntea, încântă și răpește !”

BELFERESCU — Il purtați, pe Alexandri, în inimă !

MARCELA — Ca pe toți poeții...

BELFERESCU — Regret că nu-s poet!

MARCELA — Și criticii sunt poeți...

BELFERESCU — Admit... pentru orice eventualitate.

MARCELA (*consultă ceasul dela braț*). — E târziu... Marinică mă așteaptă !

BELFERESCU — Cine-i fericitul ?

MARCELA — Soțul meu... Care altul ?

BELFERESCU — îl iubiți mult, desigur...

MARCELA. — E datoria mea de soție... E atât de bun și de încrezător !...

BELFERESCU — Încrezător ? Iată o calitate rară la un bărbat însurat !... Numai pe el îl iubiți ?

MARCELA (*râde*). — Da, indiscreții mai sunt domnii critici ! (*privindu-l drept în față*): Nu... Nu iubesc pe nimeni altul !...

BELFERESCU — O amorul conjugal !... Dar „pour l'amour de l'art” ar trebui să renunțați la anumite conveniențe sociale !

MARCELA — Să-ți iubești soțul, e o conveniență socială ?

BELFERESCU — Vreau să vă spun — nu-i așa? — că o femeie care rămâne sclava îndatoririlor conjugale, e silită să-și sacrifice talentul cu care a înzestrat-o Dumnezeu!... Și e păcat!... O scriitoare trebuie să se bucure de o libertate absolută!... Nu trebuie să depindă de nimeni!... Să aibe adoratori și să-i facă fericiți pe cei cari merită!

MARCELA (*zâmbind*). — Eu sunt datoare să fac fericit numai pe soțul meu!...

BELFERESCU (*tot mai îndrăzneț*). — Dece numai pe el?

MARCELA — Pentru-că merită!

BELFERESCU — Da' eu de exemplu, nu merit?

MARCELA — Era vorba să-mi dați niște indicațiuni!... Pentru acest lucru, m'a oprit d. Lefteride...

BELFERESCU — Lefteride nici nu bănuiește ce se petrece în inima mea!... De când v'am văzut...

MARCELA (*se ridică*). — Trebuie să plec numai decât!...

BELFERESCU (*pătimaș*). — Nu!... vă rog nu plecați!... Mai stați... Lăsați-mă să vă privesc!... Sunteți atât de frumoasă!... Dacă plecați — nu-i așa? — nu vă mai reîntoarceți!... Ași rămâne neconsolat toată viața!... vă ador!... Jur!...

MARCELA — Abia ne-am cunoscut...

BELFERESCU — „C'est le coup de foudre”, doamnă!

MARCELA — Intenția d-tale era par'că să-mi vorbești de piesa mea!...

BELFERESCU (*vorbind într'aiurea*). — Da așa! Tocmai de piesa d-voastră! E o dramă... Știu... Am cetit-o! E perfectă... Nu mă credeți?... Jur... Va avea succes! Voi face tot posibilul să fie jucată pe scena celui mai mare teatru!... Dar dați-i zor!... Când o veți termina?...

MARCELA — Dacă n'o termin?...?

BELFERESCU — Dece?... Dece să n'o terminați?... Mai bine puneți-vă serios pe lucru!... Nu vă simțiți în stare? Veniți atunci la mine s'o terminăm împreună!... Să lucrăm ca frații Goncourt!... Ori, vă temeți că vă compromiteți!... Numele nostru să apară împreună pe afiș!... Ce vis frumos! (*Vrea să-i prindă mâna*). Ne-am contopi...

MARCELA (*ferindu-se*). — Dacă veți continua să-mi vorbiți așa, fug!... (*se ridică repede*).

BELFERESCU (*o prinde de braț*). — Vi-e groază de mine?

MARCELA — Nu... Dar mă tem că...

BELFERESCU (*ținând-o strâns de braț*). — N'avea frică... Te iubesc!

MARCELA (*caută să-și degajeze brațul din strânsoarea lui Belferescu*). — Lasă-mă... Te rog!... Mă doare!

LEFTERIDE (*deschide ușa fără să bată*). — A, pardon!

BELFERESCU (*furios*). — Ce vrei?... Cum dai buzna așa în casa unui om!

LEFTERIDE — Mi-am uitat ochelarii...

MARCELA (*deschide poșeta și foarte calmă își face buzele*). — Frumoasă manieră!

LEFTERIDE (*îi face un semn lui Belferescu și-l atrage până aproape de marginea scenei*). — Am venit să-ți spun că a sosit Magda...

BELFERESCU — Nebuna?

LEFTERIDE — Te caută... Servitoarea a poftit-o la tine în dormitor...

BELFERESCU — Ce face acolo?

LEFTERIADE — Ce vrei să faci fără tine? Du-te și fă-i vânt... Să nu te găsească aici cu... (*face un semn din cap spre Marcela care se admiră în oglinjoara din poșetă*). E în stare să facă scandal!

BELFERESCU (*tare*). — Bine, bine! Mă duc să-l primesc (*către Marcela*): Scuzați, un moment... Mă așteaptă cine va în biuroul meu... Nu pot fi, o secundă, liber!

MARCELA — E timpul să plec!...

BELFERESCU — O clipă numai!... Lefteride vă va ține de urât!

LEFTERIDE (*stăruitor*): Mai rămâneți, vă rog! (*se apropie zâmbitor, în timp ce Belferescu se strecoară pe ușă*).

SCENA IV

Marcela, Lefteride

LEFTERIDE (*uitându-se spre ușa pe unde a plecat Belferescu*). — Il vedeți!... Așa e tracasat zilnic!... Tot felul de indivizi vin să-i ceară protecția... Unii chiar ajutoare... Acum, a venit un popă de țară... A venit să-i ceară o recomandatie către ministerul cultelor... Maestrul nu-i capabil să refuze pe cineva!... Are o inimă largă...

MARCELA — Prea largă!...

LEFTERIDE — E generos, sincer și foarte discret... Lui poate oricine să-i confieze un secret... Nu știe să mîntă?... Nici-odată, nu l-am auzit lăudându-se cu vre-un succes sau cu vre-o aventură galantă!... Și doar se bucură cu destule simpatii din partea sexu-

lui frumos... A refuzat partide strălucite!... Nu aleargă după situații înalte!... Trăește numai din scris și din leafa lui de profesor universitar!... Ține să fie liber și independent.

MARCELA -- Fire de artist...

LEFTERIDE — Ca și mine... Eu am refuzat slujbe cu lefuri grase!...

Am fost propus ca secretar general la Ministerul artelor... Am refuzat... Deviza mea : Sărac dar curat! (*aruncă o privire admirativă la poșeta luxoasă a Marcelei*): Mă mulțumesc cu strictul necesar! Dar, eu îndrug la nimicuri cari nu vă interesează...

MARCELA — Vă scult cu plăcere... Nici mie nu-mi plac ariviștii...

LEFTERIDE — Pentru-că sunt așa cum sunt, mă bucur de toată încrederea și considerația maestrului !

MARCELA — Sunteți prieteni buni ?

LEFTERIDE — Ca doi frați!... (*inspirat*): Apropos, peste câteva zile, e ziua de naștere a maestrului... Eu și câți-va prieteni și admiratori, ne-am hotărât să-l sărbătorim... Cu acest prilej, vrem să-i oferim, un dar, un ceas de aur... Am și deschis o listă de subscripție... Și, merge destul de bine...

MARCELA — Ași vrea să subscriu și eu... (*pune mâna pe încheetarea poșetei*). Poate, găsesc ceva în pungă...

LEFTERIDE (*se prefacă că protestează*). — A, nu... Nu, vă rog. N'ași vrea să credeți că am făcut aluzie... Dacă v'am spus că...

MARCELA (*il intrerupe scurt*). — Ba, foarte bine ați făcut că mi-ați spus... Sunt fericită să contribui și eu cu ceva... (*deschide poșeta și scoate câteva hârtii de bancă*): E puțin desigur... dar atâta am găsit... Pot să vă mai trimit...

LEFTERIDE (*satisfăcut*). — E prea suficient!... „Merci”... (*se caută așezat prin buzunare*): Și n'am la mine lista de subscripție...

MARCELA — Nu-i nimic... Tot n'ași fi semnat... Consideră-mă ca pe o admiratoare anonimă...

LEFTERIDE — E un gest frumos!... (*strecoară banii în buzunar*): Măcar dacă ar da fiecare, cât ați dat... Mulțumesc! (*aparte*): Nu aduce anul, ce aduce ceasul... lui Belferescu !

MARCELA — Când cade ziua de naștere a maestrului ?

LEFTERIDE — Când cade ? (*se gândește puțin*). — Regret că nu vă pot satisface curiozitatea!... E o surpriză pe care i-o facem. Nici nu vreau să bănuiască maestrul, că pregătim ceva de ziua lui de naștere... Lucrăm cu cea mai mare discreție!...

MARCELA — Aveți dreptate...

LEFTERIDE (*schimbând vorba*). — Am auzit că sunteți membră

activă la societatea „Pâinea săracilor” ?

MARCELA. — Numai de câțva timp.

LEFTERIDE — Cunosoc o persoană care...

(*ușa se deschide și apare Belferescu*)

LEFTERIDE — Bine că ai venit !... Incepusem s'o plictătesc pe doamna Tanasachi, cu palavrele mele !

MARCELA — Vai, domnule Lefteride, cum vă puteți închipui așa ceva ?

BELFERESCU — Am cam zăbovit, nu-i așa ? Ce să fac dacă oamenii nu-și dau seama cât mi-e de scump timpul !... Acum mi-a venit, pe cap, un...

LEFTERIDE (*întrerupe grăbit*) : un popă...

BELFERESCU — Care popă ?

LEFTERIDE (*ii face un semn*). — Da, e popă... Popă de țară, nu de oraș...

BELFERESCU (*pricepând*). — Un biet popă !... E tare necăjit și e sărac de tot... Are o familie grea...

MARCELA — Trimeteți-l la sediul societății „pâinea săracilor” !

LEFTERIDE (*aparte*). — Asta ar mai lipsi !... (*către Belferescu*). Ar fi mai bine s'o trimiți pe preoteasa...

BELFERESCU (*plictisit*). — Nu te mai amesteca în chestiuni de... binefacere !...

LEFTERIDE — Iaca tac !... Mă duc să-mi văd de treabă (*iese*)

MARCELA — E simpatic...

BELFERESCU — Dar cam șiret...

SCENA V

Belferescu, Marcela

BELFERESCU — Am tremurat la gândul să nu fi plecat în lipsa mea !... Il invidiam pe Lefteride !... Și... preotul care nu mai pleca !... (*cu avânt*) : Sunt turburat !... Nu știu ce se petrece cu mine de când v'am văzut...

MARCELA (*ii taie avântul*). — Ați cetit actul pe care vi l-am trimis ? Spuneți drept !... Fiți sincer cu mine !

BELFERESCU (*cam încurcat*). — Se poate să nu-l fi cetit ?... Nu tot Numai câteva scene !... Mi-a plăcut !... Totuși, are câteva lungimi inutile... Așa o scenă întreagă, mi s'a părut de prisos...

MARCELA (*zâmbind*). — Care scenă ?

BELFERESCU — Scena... Scena a patra sau a cincea... Nu-mi aduc bine aminte !... Las' că v'o arăt când vom ceti împreună...

MARCELA — Când ?

BELFERESCU — Chiar și acum, dacă doriți... Trecem în camera mea de lucru... Să nu mai fim deranjați ca adinoare...

MARCELA. — Chiar acum, nu !.. E prea târziu...

BELFERESCU. — Nu mai insist... Veniți mâine dimineată... cât de dimineată !.. Atunci sunt și eu mai liber... Nu mai sunt plictisit de nici-o vizită... Veniți ?... Nu-i așa că veniți ?...

MARCELA (*zâmbeste*). — Înțeleg: Vrei să spui: „Enfin seuls”.

BELFERESCU (*entuziasmat*). — Ești adorabilă ! Vino negreșit ! Până mâine dimineată, o să-mi pară o veșnicie ! N'o să închid ochii toată noaptea, cu gândul la d-ta ! Ași muri, dacă v'ași aștepta în zadar !...

MARCELA — Nu moare nimeni, așteptând... In tot cazul, nu vreau să fiu acuzată de... crimă!...

BELFERESCU (*ii sărută mâna*). — Sunteți un înger !...

MARCELA — Dacă vin, să știți că o fac de hatărul soțului meu !...

BELFERESCU. — Desigur !.. Trebuie să-l satisfaci !..

MARCELA — Vin și pentru piesa mea!.. Să-mi spui adevărul... să nu mă menajezi deloc !

BELFERESCU — De loc !.. Scumpă doamnă și viitoare... colaboratoare !..

MARCELA (*hotărîită*). — Plec !... (*își pune pălăria în fața oglinzei*). Am întârziat din cale-afară !

BELFERESCU — De hatărul piesei... (*o petrece până la ușă. In momentul despărțirii, o atrage brutal și încearcă s'o îmbrățișeze*)

MARCELA — Fii cuminte !.. Mi-ai deranjat pălăria... (*absentă*). Vai bietul Costică !..

BELFERESCU (*curios*). — Care Costică ?

MARCELA — Cum care ? Costică e soțul meu !

BELFERESCU. — Par'că îi ziceați Marin... Marinică !

MARCELA — Câteodată, îi zic și Marinică... Il cheamă Constantin Marin Tanasachi !

BELFERESCU — Pe mine mă cheamă numai Virgil. O, ce fericit ași fi să mă chemați pe numele de botez !

MARCELA (*râzând strengărește*). — La revedere domnule Belferescu !

BELFERESCU — Răutăcioasă !.. Cât de dimineată !.. Nu uita !

MARCELA (*din ușă*). — Să nu mă faci să-mi pierd capul! (*iese*).

BELFERESCU (se plimbă iritat, câte-va momente, în lungul camerei. Apoi, se așează la birou. Moaie condeiul în călimară și se încruntă a gândire. Ține condeiul suspendat în aer și deodată îl aruncă deoparte): Imposibil să mai scriu ! Sunt prea emoționat !... Par'că ași avea febră... E atât de frumoasă și chiar spirituală !... Dacă are un pic de talent, o fac... celebră !

(CORTINA)

A handwritten signature in black ink, reading "Al. Cazaban". The signature is written in a cursive, flowing style with a long vertical stroke for the letter 'l'.

P O E Z I I

de VLADIMIR CORBASCA

I S U S

*In noaptea omului împins
De gândul să ajungă sus,
Minciuna cobora'n Apus:
Din lut trudit, din lut învins
Pornea sărac, senin, Isus.*

*Ca muritor și Dumnezeu,
Ca un dușman al nimănuui,
Trăia durerea orișicui:
Dura păcatul cel mai greu
Din însuși truda lumii lui.*

*Dădea și hrană la săraci,
Și isvora din apă, vin,
La nunta omului senin;
Dădea și flori de crin, de maci,
Fecioarelor în drum de chin.*

*Dădea la orbi izvor de zi,
Pe bolnavi îi scula din pat;
Insenina din greu păcat
Și'n răsărit și'n miază-zi:
Era și slugă și'mpărat.*

*Impărtășia cuvânt la toți.
Iubia și sclavi, iubia și regi,*

Și-i învăța aceleași legi;
 Chema la dânsul și pe hoți:
 Insenina popoare'ntregi.

In vremea când pentr'un dinar
 Se cumpărau toți cei de sus,
 Minciuna cobora'n Apus;
 Din casa unui biet lemnar
 Pornea sărac, senin, Isus.

MĂRTURISIREA

Ecoul gurei tale prea sonore,
 Îmi cântă psalmul unei vremi pierdute;
 In sufletu-mi încins de doruri mute,
 Resimt apusul multor aurore.

In van îmi amintesc de căi trecute,
 Nu mai încap în dansul largei hore;
 Eu am trăit... sunt veacuri, zile, ore —
 Când te-am chemat pe lumi necunoscute.

Pe mâna ta de-argint bătut cu soare,
 Mai flutură și-acuma focul gurei
 Care-a aprins în mine sărbătoarea.

In suflet azi... îmi tremură ninsoarea
 Din cerul furios și-adânc al urei,
 Căci dorul unor vremi, se sbate... moare.

Vladimir Corbascu

B. P. HAȘDEU SOCIOLOG ȘI PROFET NAȚIONALIST

de NICOLAE MARIN DUNĂRE

P O L I T I C A E X T E R N A

În ceea ce privește concepția hașdeeană cu privire la politica externă, avem prilejul de a afirma, încăodată, cu privire la Hașdeu, că are un sistem de gândire unitar și bine încheat științificește. Într'adevăr, având în vedere că și-a formulat principiile sale, cu privire la politica externă pornind dela realitatea geografică, politică și socială a vremii sale, suntem îndreptățiți a considera sistemul său de gândire ca întemeiat pe un strict realism și pe o rară intuiție geopolitică.

Hașdeu se declară dela început pentru o prietenie cu popoarele latine ¹⁾. El își manifestă, din această pricină, o simpatie deosebită „pentru marea familie latină, propagând cu stăruință între Italieni, Spanioli, Portughezi, Francezi și Români urgența unei strânse alianțe, pe care s'o cimenteze un anual congres panlatin“ ²⁾.

De asemeni el afirmă că frăția cu naționalitățile latine nu exclude bunele relațiuni cu celelalte State, „întrucât și pe cât ele nu vor fi contrarii aspirațiunilor naționale și democratice ale Românilor“ ³⁾.

Așa dar, Hașdeu este în primul rând pentru o alianță cu popoarele latine, deci și cu Franța.

1) Scrieri literare, morale și politice, Ed. M. Eliade, T. II, pg. 210.

2) Programă grupului naționalist, Columna, II, 45, 1.

3) Programă grupului naționalist, Columna, II, 45, 1.

Dar în urma războiului franco-german din 1870, în care Franța a fost învinsă, Hașdeu precizează din nou politica noastră externă.

El cere o politică românească, cu alte cuvinte o politică a intereselor românești. Și pentru a susține o adevărată politică a intereselor românești, trebuie să ne păstrăm în „cea mai perfectă neutralitate“⁴⁾ și să ne înarmăm.

Altă problemă de politică externă care-l preocupă pe Hașdeu este pericolul unei confederații balcanice sub egida Rusiei⁵⁾. După el „Muscalii n’au ce căuta în Balcani, locul lor fiind în Urali“⁶⁾. De aceea el a și propus în diferite rânduri o înțelegere sau confederație balcanică, fără amestecul Rușilor. Dintr’o asemenea confederație ar face parte numai „Români, Greci, Bulgari, Sârbi, Albanezi și Unguri“⁷⁾.

Iată-l pe Hașdeu pătruns de necesitatea unei Înțelegeri Balcanice încă de acum șapte decenii, într’o accepție și mai largă.

Dar Hașdeu nu s’a mulțumit să propună neutralitatea, înarmarea și confederația balcanică, ci a mers mai departe.

Văzând silințele Slavilor, în speță ale Rusiei pentru înfăptuirea unei confederații balcanice sub propria egidă, a propus după exemplul Slavilor, — cari ținuseră un congres pan-slavic la Moscova și unul sârbesc la Cetina, un congres pan-latin la Paris care să fie urmat de un congres român la București.⁸⁾

Pentru grabnica înfăptuire a acestui deziderat, Hașdeu a propus „tinerimii române, împrăștiată prin școlile italiene, spaniole, franceze de a lua o nobilă inițiativă, propagând prin toate mijloacele junei lor persistențe, pentru care nimic nu este imposibil, ideea unui mare congres latin la Paris“⁹⁾.

Hașdeu era convins că dela realizarea acestui congres „depinde nu numai existența naționalității române, dar încă tăria latinismului întreg, pe care noi îl prezentăm deocamdată în Orient“¹⁰⁾.

Iată care sunt pe scurt „supremele pericole“ ale poziției noastre : „politica Prusiei a început deja a se desemna cu destulă claritate, pentru ca frații noștri din Occident să fi înțeles pe deplin... infernalul plan al germanizării gurilor Dunării : dintâiu prin o invaziune evreiască, apoi prin o unire cu Ungaria sub un singur prin-

4) Scrieri literare, etc. Ediția Mircea Eliade, T. II, 232.

5) Idem, 146—158.

6) Idem, 152.

7) Idem, 152.

8) Exemplul Slavilor, în Ediția M. Eliade, t. II, p. 195.

9) Un congres pan-latin la Paris, Id. p. 185.

10) Id. p. 185—186.

cipe din dinastia berlineză“ și-apoi „prin o colonizare nemțească și așa mai departe“¹¹⁾.

În fața acestei situații, Hașdeu nu vedea, pentru vremea lui, o salvare de lungă durată decât dela „o alianță federală ofensivă și defensivă între toate naționalitățile latine“¹²⁾.

„Pentru Români, un congres în Paris este o chestiune de viață; pentru Occident, este o chestiune de putere; pentru toți strănepoții lui Romul, este o chestiune de legitimă apărare...“¹³⁾.

Dar strângerea legăturilor dintre Latinii din Occident, și Latinii din Orient“ nu se face... într'un mod solid, nici prin consuli, nici prin note diplomatice, nici prin capriciul guvernelor bune sau rele ci numai printr'o înțelegere mutuală și intimă între însăși națiunile.

„Toți latinii trebuie să se vadă odată față în față și braț la braț.

„Acolo ne vom spune bubele fiecăruia, căutând un remediu prin forțe comune.

„Acolo vom arăta monstruoasa năvălire a Jidovimii...“

„Acolo vom desfășura tradiționalul caracter de cotropire al Maghiarilor, desemnând pe mapă limitele cele adevărate ale Panoniei.

„Acolo vom combina modul de a paraliza acțiunea Rusiei la Dunăre, opunându-i bună oară, o alianță vicinală între Români, Sârbi și Bulgari, încât Slavii transdanubieni, tari prin amicitia Latinilor... să nu mai alege la teribila protecțiune a Slavilor dela Moscova ce se pregătesc meneu a-i înghiți, precum au înghițit deja pe Slavii din Polonia.

„Acolo, în fine, vom proba Occidentului necesitatea de a emancipa Orientul...“¹⁴⁾.

Astfel înțelege Hașdeu posibilitatea și scopul unui congres pan-latin, baza unor relații trainice și permanente între țările latine.

În rândurile ce vor constitui acest paragraf vom prezenta o serie de lucruri cari ne vor descoperi calitățile de profet ale lui Hașdeu.

Este vorba de o serie de afirmațiuni cu privire la Austria, Ungaria, România, Serbia, etc.

Intr'adevăr, Hașdeu a întrevăzut apropiata desmembrare a imperiului austriac, înființarea unui stat unguresc și a altuia boem,

11) Id. p. 186.

12) Columna, An. II (1871), No. 30, p. 1.

13) Un congres pan-latin la Paris, în Ediția M. Eliade, t. II, p. 187.

14) Franța și România, în scrieri literare, etc. Ed. Mircea Eliade, t. II,

întregirea Serbiei, alipirea Transilvaniei, Bucovinei și Banatului la România, pentru a reconstitui la gurile Dunării vechiul și puternicul regat latin al Daciei. N'a trecut multă vreme decând Hașdeu a afirmat aceste lucruri ¹⁵⁾ și ele s'au împlinit întocmai la finele războiului mondial, iar la începutul anului 1937 s'a realizat și cealaltă profetie și anume încorporarea Austriei la Germania, prin realizarea Anschlussului.

Dar să cităm însăși cuvintele lui Hașdeu :

„In fața cumplitului duel dintre cei doi uriași ai lumii politice moderne (adică Franța și Germania : n. n.), prima sarcină a adevăratului publicist este de a căuta posibilitatea unui desnodământ.

„Oricine ar fi fost învingător până astăzi sau oricine ar putea deveni de aici încolo, ambele forțe beligerante sunt convinse că nici una din ele, fie cât de mare perspectiva sacrificiului, nu va îndura cea mai slabă umbră de umilință.

„In acest mod, unica soluție admisibilă este de a împăca gloria Franței cu gloria Prusiei pentru gloria Europei întregi.

„Noi credem că ar fi cu putință...

„Pe socoteala Austriei...

„Prusia pândește de mult pe Austria.

„Franța a început s'o cunoască.

„Istoria așteaptă cu nerăbdare de a vedea ștearsă cu o oră înainte din cartea vieții una din principalele cauze ale suferințelor umanității.

„Bismarck visează provinciile germane ale Austriei. Franța conservându-se intactă în propriul său teritoriu, ar câștiga o imensă influență în Orient, reconstituind pe țărmii Dunării puternicul regat latin al Daciei, cărăuia să i se întoarcă, Transilvania, Bucovina și partea Banatului Craiovei.

„Susceptibilitatea Rusiei s'ar liniști prin cesiunea Galiției, al cărei element rutean o reclamă el însuși pe baza principiului naționalităților.

„Serbia ar redobândi totalitatea posesiunilor neamului iliric.

„Pe lângă Dacia și Iliria, am mai aplauda renașterea independenței în Ungaria și în Boemia, patru mari regate, scutite atunci de ori ce motiv de ceartă, încât să poată încinge o formidabilă horă de rezistență contra pan-germanismului și contra pan-slavismului. deopotrivă amenințătoare pentru fiecare din ele.

„In fine, Italia capătă Tirolul...

15) Columna lui Traian, I, (1870), 39, (29 Iulie).

„Prefaceți în acest sens harta continentului... ș'o să dispară pentru veacuri, afară de câteva bagatele, orice pretext de zăzanie între cele trei gigantice vițe rivale : latină, slavică și teutonică.

„Moartea Austriei convine nu mai puțin Muscalului.

„Moartea Austriei nu atinge Imperiul Otoman, iar prin urmare nici pe Anglia.

„...este mărirea Italiei.

„...reinviază printr'o singură suflare, România, Serbia, Ungaria și Boemia.

„Moartea Austriei este pacea Europei...

„Știm foarte bine că modesta voce a unei foite române nu va străbate niciodată în înaltele cercuri diplomatice ; dar suntem mulțumiți de a ne fi făcut datoria pentru arhiva viitorului.

Veniet tempus...“¹⁶⁾.

Și într'adevăr timpul nu a întârziat să aducă gânditorului român, recunoașterea marilor calități de profet și de adânc simț politic.

Nu credm că exagerăm, dacă afirmăm că de ar fi fost auzit și ascultat Haședu, s'ar fi spulberat în mare măsură cauzele războiului mondial, care în felul acesta, ar fi fost evitat.

Țara noastră, după cum se va vedea în rândurile de mai jos, constituie o pârghie a echilibrului european, cel puțin în această parte.

La întrebarea ce și-o pune Hașdeu într'o comferință ținută la 1868¹⁷⁾ cu privire la miracolul care a făcut ca poporul român, mic și încercat, să se mențină până la urmă liber, răspunde că acest lucru nu se datorește vitejiei necontestabile a voevozilor înaintași, ci a unui factor cu totul independent de starea noastră biologică și spirituală.

Este „poziția geografică a României Dunărene“..., este „locușorul său la mijloc între trei imperii, puternice și rivale : întâi Polonia, Ungaria și Turcia ; apoi prin schimbarea numelor, Turcia, Austria și Rusia ;... întotdeauna trei... ținând câteși treile ochii lor ațintiți asupra țărișoarei noastre... și astfel împiedicând fiecare unul pe altul în realizarea visului comun. Providența a mai voit pe deasupra, ca aceste trei puteri să nu se poată împăca nici odată în scopul de a împărți România dunăreană în mai multe bucăți...“¹⁸⁾.

16) Războiul franco-german și o eventuală împărțire a Austriei, în scrieri literare, etc. Ed. Mircea Eliade, t. III, pg. 283—285.

17) Actele societății „Transilvania“, cantea 2, pg. 22, apud. Ediția M. Eliade, t. II, pg. 291.

18) Scrieri literare, etc. Ed. M. Eliade, t. II, pg. 29.

Orice îmbucătățire s'a făcut asupra teritoriului țării noastre, în decursul timpului, „inima României dunărene rămase neatinsă, mulțumită eternelor certe internaționale între cele trei colosuri învecinate, cărora le plăcea deopotrivă gurile Dunării“¹⁹⁾.

În consecință, nici munții și nici apele românești nu ne-au favorizat, după cum nici calitățile militare. Acestea n'au constituit decât acțiuni complimentare.

Dat fiind că, de ar fi vorba de o cucerire militară mare opoziție n'am constitui noi în fața armatelor imperialiste, Hașdeu consideră periculoasă „cucerirea diplomatică și economică“ sau mai pe scurt „cucerirea industrială“²⁰⁾. Și în această privință atât pe vremea lui Hașdeu, cât și pe vremea noastră, România este în situația de a fi diplomatic și economic la dispoziția Imperiului german, care s'a dovedit ca având una din cele mai destoinice diplomații și cele mai puternice industrii care ne-ar conplini nevoile noastre în schimbul produselor românești.

În fața popoarelor imperialiste din jurul țării noastre Hașdeu susține că noi va trebui să păstrăm aceeași linie de conduită în politica externă românească:

Pentru și din pricina acestei necesități au murit multe genii politice românești.

Dacă s'ar cerceta istoria politică a poporului român, s'ar vedea că el și-a bine meritat numele de neam de răscruți, după cum și istoria noastră este alcătuită din răscruți sau momente cruciale. Și la fiecare răscruce de istorie, s'au înălțat cruci pe cari erau răstigniți în toilul sfintelor prigoane istorice, fruntașii desrobirii naționale.

La prima răscruce mai cunoscută, s'a înălțat pe cruce Decebal cu cei mai destoinici generali ai lui. De aceeași urgie, înfruntând aceeași condiție geografică, vor cădea mai târziu Ioan Vodă cel Cumplit, Mihai Viteazul, Constantin Brâncoveanu și Tudor Vladimirescu protagonistul domniilor românești.

Rolul României în războiul mondial ca și în perioada de timp următoare s'a redus la același: pârghia echilibrului european în Sud-Est. Noi n'am interesat, până azi lumea europeană prin cine știe ce forță materială și spirituală, cu atât mai bine dacă asemenea

19) B. P. H.: Scrieri literare, etc. Ed. M. Eliade, t. II, p. 210-291.

20) Idem, 89, pag. 292-294.

forțe ar exista, — cât prin situația economică și mai cu seamă geografică.

Dar aceste lucruri pe cari le-a gândit Hașdeu și cari dovedesc că la 1868 un român era pătruns de importanța condiției geografice și economice pe plan politic, iar pe plan teoretic, de însemnătatea științelor sociale la conducerea unei fructuase politici externe, dacă pentru atunci, când România era mică, erau valabile, astăzi noi am crede contrariul ²¹⁾).

Desigur că în sprijinul afirmațiilor lui aducea pe lângă o perspicace observare și cântărire a evenimentelor — cari ne învederează pe sociologul Hașdeu — și o serie întregă de argumente economico-politice și diplomatice.

Continuăm a păși pe linia de gândire hașdeană, pentru a prezenta încă o latură a acesteia cari în măsura în care va fi fost verificată de istorie, ar urma să determine linia de conduită în politica noastră externă.

Se pune, după 1870, în fața aspirațiunilor pan-germane, în chip serios problema României.

Hașdeu ca bun cunoscător al rostului „unui adevărat publicist național“, face cunoscut publicului românesc, peste măsură de frământat, următoarea lege istorică a desnaționalizării :

„Istoria universală ne prezintă trei legi fatale sempiternă, pe cari ar trebui totdeauna să le aibă în vedere ori ce bărbat de stat din Europa.

După aceste trei legi cari stau la baza raportului dintre tendințele Germanilor, Slavilor și Latinilor, situația este următoarea :

„Slavii se pot germaniza, dar Germanii nu se slavizează ;

„Latinii se pot slaviza, dar Slavii nu se latinizează ;

„Germanii se pot latiniza, dar Latinii nu se germanizează“ ²²⁾.

În fața acestei concluzii : Latinii nu se germanizează, Hașdeu este de părere că României nu trebuie să se mai teamă de pericolul unei germanizări, în fața aspirațiilor pangermane, întrucât acesta este inexistent.

Cu toate că trebuiesc admise și unele derogări dela principiile desnaționalizării, expuse de Hașdeu, totuși nu trebuie să scăpăm

21) În ultima vreme, situația s'a schimbat, în sensul că ar fi necesară o apropiere de unul din cei doi vecini puternici Germania sau Rusia, renunțând la atitudinea pasivă de până azi.

22) Influența germană și o lege istorică a desnaționalizării, în B. P. Hașdeu, Scrieri literare, etc. Ed. Mincea Eliade, Tom. II, p. 289.

deosebitul prilej de a trage și ultima învățătură din concepția demografică hașdeană.

Românii, în măsura în care sunt Latini, și sunt în anumite privințe, plus adaosul slav din constituția biologică românească, sunt expuși unei desnaționalizări din partea colosului slav dela Răsărit. Istoria cea mai recentă ne desvăluie adevărul trist că Românii basarabeni, ramură moldovenească autentică numai după 100 ani de stăpânire rusească, s'au resimțit covârșitor din acest punct de vedere. Cu atât mai mult, dacă o asemenea înstăpânire ar avea și un substrat ideologic (pretext al imperialismului).

În consecință, în aceste vremuri când, pe plan politic și ideologic, în Europa contează, în cea mai mare măsură, puterile Axei deoparte și U. R. S. S. dealtă parte, opinăm pentru o apropiere cu poporul care nu ne-ar putea desnaționaliza, anume Germania, alături de care, printr'o fericită împrejurare, este și sora noastră Italia.

Și aceasta, încredințați că suntem pe linia de gândire hașdeană.

Mai adăogăm la aceste lucruri și un fapt de cultură extrem de important.

Profesorul Lucian Blaga, într'una din documentatele sale lucrări ²³⁾ discutând rolul pe care l-au jucat în formarea spiritului românesc cele două mari culturi europene: franceză și germană, constată două moduri deosebite de a-și exercita influențele.

Pe deoparte cultura franceză a îndemnat la imitație, exercitând o înrâurire modelatoare, adică determinând pe cel influențat la părăsirea specificului etnic originar de a înțelege și făuri cultura. Pildă stau poeții de cultură franceză: Dimitrie Bolintineanu, Grigore Alexandrescu, Vasile Alexandri, Alexandru Macedonski; precum și atâția oameni politici români, cari s'au distins în deosebii printr'o imitație servilă a formelor și ideologiilor politice și a reformelor sociale franceze.

Pe de altă parte, cultura germană a săvârșit o înrâurire creatoare, catalitică, după expresiunea Prof. Lucian Blaga. „Luați istoria literaturii și a spiritualității românești dela 1800 până astăzi și veți descoperi că cel puțin momentele mai importante de întoarcere la noi înșine, de căutare și de găsire a românescului, se datoresc unui contact „catalitic“, direct sau indirect, cu spiritul german“ ²⁴⁾. Pildă stau de astădată: Gheorghe Lazăr, Mihail Kogălniceanu, Titu Maiorescu, Mihail Eminescu, Gheorghe Coșbuc.

23) Spațiul mioritic. A doua lucrare din „Trilogia culturii“.

24) Idem, pg. 212.

Toate cele conchise pe baza teoriei susținută de B. P. Hașdeu ca și cele formulate de Lucian Blaga, nu pot altceva decât să ne determine a susține fertilitatea și oportunitatea unor relații, în toate domeniile — politic, economic, social, cultural — cu Germania.

Nu credem că mai este nevoie să documentăm pentru a dovedi și adevărul impus de realitatea geopolitică : nimic altceva nu avem de ales, când ne situăm între cele 2 colosuri imperialiste și într'o vreme când solidaritatea Axei se dovedește tot mai accentuată, iar aliații franco-englezi atât de departe.

Muzmarușcuț

VANITAS VANITATUM

de ION OJOG

...Și torturat de greaua-I plictisială
Privia doar zări pustii și ape goale...
Cînd, mîna modelînd în tina moale
Intâiul Om îl dete la ivială.

...Și Viața se scurgea greoi, banală,
Căci se mișca în granițe fatale.
Ci Dumnezeu, i-a'ntins — : Femeia'n cale,
Vița — Arta... Și-a rîs. Dar — cu'ndoială:

Și-a fost...

Tîrziu, — rînji Deșărtăciunea.
Și'nțelegîndu-și inutilitatea
Greu, Lutul, blestema divinitatea.

Șatunci Satan i-umbri, zării, genunea:
Din furci frînghie-i potrvia strînsoarea...
Și-și balansa pe larg — : Spânzurătoarea...

Ion ojog

M I N I A T U R I

de DANIELA MIGA

TOAMNĂ

In cupa inimii a coborât tristețea,
Acoperind cu văluri violete
Zâmbetul alb și toată tinerețea
Care-atârna de un fir, ca un chip pe un perete.

A 'ngălbenit frunza pe crengile de vise
și s'a întunecat lumina din priviri.
Pe mâinile cu degetele 'ntinse,
n'au mai rămas decât crâmpeie de amintiri.

INFĂȚIȘARE

A pătruns ceața
în toată verdeața
care mijise în sufletul meu.
Cine știe, poate, bun e Dumnezeu
și o mai îngădui soarele
să-mi mai mângâie pridvoarele
și casa, care acuma e pustie.
Imi v'a îngădui poate, Domnul și mie,
o scânteie de lumină,
în viața care va să vină.

N'AM

N'am feciorenie fără de prihană,
n'am ce să dau trupului tău, hrană;
n'am palme reci, pentru obraji înfierbântați,
n'am ochi sfioși și înlăcrimați.

*Stâncile mi-au sângerat piciorul.
Ploile mi-au putrezit ogorul.*

*In mine, într'un colț uitat,
n'a mai rămas decât un tremurat.*

FĂRĂ LUMINĂ

*Astăzi soarele n'a venit
să-mi încălzească geamul
și am rămas ca un pământ desțelenit
și ca o moaște care își așteaptă hramul.*

*Mi-a înghețat pe buze aburul slab al vieții,
Imi suflă vântul prin ferestrele deschise.
In zorii întunecați ai dimineții,
nu mă 'ncumet să tai cu mintea vise.*

BCU Copilul Pământului University Library Cluj COPILUL PĂMÂNTULUI

*Ai gura amăruie, ca floarea de migdal
și proaspătă, ca spuma pe creasta unui val.
Ochii tăi, plini de lumină,
ochii tăi, de fecioară creștină,
îmi răcoresc fruntea înfierbântată,
fruntea chinuită, fruntea încleștată
de ghiarele de gheață ale lumii,
de lanțurile grele, de lanțurile humii.
Ași vrea să te cuprind, ca pe un strop de rouă,
în pumnii strâns făcuți din palmele-amândouă,
Copil al nemuririi, copil al soarelui,
copil al tinereții, prunc al pământului.*

Daniela Miga

ADUNAREA NAȚIONALĂ DELA ALBA IULIA

de TIRON ALBANI

Convocarea adunării naționale la Alba Iulia a fost primită cu mare însuflețire de întreaga populație românească din Ardeal, indiferent de concepția politică sau socială. Insuși guvernul maghiar a consimțit la ținerea ei, sperând că adunarea va lua alte hotărâri decât cele intenționate de Consiliul Național Român, care a convocat-o. Se știe că adunarea a fost determinată, prilejuită și motivată prin refuzul guvernului maghiar de a acorda românilor ardeleni deplină libertate națională, și administrație independentă, în baza dreptului de autodeterminare preconizat în punctele wilsoniene.

După convocarea adunării, agitatori trimiși de guvernul republican din Budapesta au cutreerat Ardealul și făceau o propagandă vehementă contra tendinței de unire cu România, nutrită de toți românii ardeleni, inclusiv clasa muncitoare. Ei s'au lovit însă de rezistența dârză a românilor și nu odată au fost alungați din sate și din orașelele cu populație mai românească. Agitatorii văzând că propaganda contra Unirii nu prinde, s'au folosit de un truc: s'au declarat și ei adepții unirii, dar cu condițiuni. Aceste condițiuni erau enunțate felurit și variate, după felul autorului și după interesele locale. Acest truc a prins într'o măsură oarecare, mai ales în centrele muncitorești și în regiunile înfometate. De aci a luat naștere ideea unirei cu condițiuni.

Dar nici Consiliul Național Român n'a stat cu mâinile în sân. Contrapropaganda a pornit cu aceeași vehemență și poate cu mai multă însuflețire, căci noi nu eram plătiți de nimenea, eram călăuziți de un ideal și — după cum era firesc — idealul a triumfat asupra demagogiei mercenarilor. Când am ajuns la Alba Iulia, însuflețirea era atât de mare încât condițiunile impuse de mercenarii demagogi se topeau ca ceara în fața focului.

Demagogii au venit și la Alba Iulia, ba au luat și cuvântul, căci Adunarea Națională nu s'a ținut numai în sala Unirii — aci au încăput numi o parte din delegați : așa zicând elita delegaților, — ea s'a ținut în tot orașul și pe câmpia cetății. Unii oratori ai unirii cu condițiuni au fost des întrerupți de auditor, alții îmbrânciți chiar dela tribună și firul conducerii adunărilor a fost luat de însăși masele de delegați cari au impus adunării o concepție unitară : unirea fără condițiuni. Valurile fluviului se agitau apoi în mod armoniic închegându-se într'o manifestație de însuflețire delirantă. Oratorii unirii cu condițiuni au dispărut cu desăvârșire, au fost înghițiți de valurile cari nivelaseră în câteva ore orice deosebire de vederi politice, sociale și economice. Rezoluția Unirii a fost citită dela toate tribunele de pe câmpie, din cetate și din piața mare din centrul orașului. Insuflețirea era atât de mare încât nici nu se putea imagina îndrăzneala unei propuneri contrarii.

După aprecierea experților militari și conducătorilor de mase, mulțimea dela Alba Iulia se compunea din 80.000 țărani, 10.000 intelectuali și 10.000 muncitori. Aceștia din urmă au putut fi chiar numărați, fiind organizați pe grupuri distincte.

Aceasta în ce privește adunarea mulțimii din afara sălii Unirii, unde s'a ținut Adunarea oficială și unde s'a citit prima dată Rezoluția Unirii și s'a votat de elita delegaților. Pentruca să pot descrie Adunarea din sala Unirii trebuie să mă opresc nițel în ajun, când s'a întrunit membrii Consiliului Național Român, reprezentanții provinciilor: (Transilvania, Banat, Crișana și Maramureșul cu Someșana și Oașul). Apoi experții tehnici : sociologii, experții problemei agrare, experții problemei industriale, ai problemelor financiare, comerciale, culturalizante, administrative, bisericesti, scolare și ai problemei alimentării înfometaiților. Consiliul Național Român se compunea din dr. Alexandru Vaida-Voevod, Ștefan C. Pop, Vasile Goldiș, Aurel Lazăr, Teodor Mihali și Aurel Vlad, ca reprezentanți ai partidului Național Român și Ioan Flueraș, Iosif Jumanca, Tiron Albani, Enea Grapini, Bazil Surdu și Iosif Renoiu ca reprezentanți ai partidului social-democrat român. Președinte al acestui Consiliu era Iuliu Maniu. Printre reprezentanții provinciilor am remarcat și mai țiu în memorie pe: Amos Frâncu, Emil Hațegan, Dumitru Man, Zenovie Pâclișanu (Ardeal); Aurel Cosma, Sever Bocu, Traian Novac (Banat); Ioan Suciu, Ioan Ciordaș, Romul Veliciu, George Crișan (Crișana); George Pop de Băsești, Ionel Pop, Cornel Iancu (Someșana); Ilie Lazăr, dr. Vasile Ilea (Maramureș);

Iuliu Maniu, Vasile Goldiș, Emil Isac, Valeriu Roman, Valer Pop, Valer Branișce, Ion Clopoțel, Eleonora Leményi-Rozvan, George Grădinaru, Enea Grapini și T. Albani (experți sociologi); Vasile Osvadă, Victor Bontescu, Petre Groza, Ioan Iacob, Ioan Mihuț (experți agrari); Ion Flueraș, Enea Grapini, I. Gigurtu (experți industriali); Episcopii Miron Cristea, Valeriu Frențiu, Nicolae Ivan, Iuliu Hossu, Nicolae Bălan și Alexandru Niculescu (experți ai cultelor), etc.

În timp ce delegații comunelor, județelor și ai diferitelor organizațiuni se revărsau spre cetatea lui Mihai Viteazul, conducătorii s'au întrunit în ședință preliminară pentru a stabili un acord asupra principiilor unirii. La această ședință Vasile Goldiș prezintă un proiect de rezoluțiune în care erau fixate ideile călăuzitoare, cari urmau să stea la baza Actului Unirii. S'a încins o discuție care a durat aproape toate noaptea. Un acord perfect era greu de stabilit, fiind vorba de principii cari trebuiau să formeze — după părerea noastră, a celor prezenți atunci — bazele noului stat modern român. Se credea atunci că războiul a pus capăt cu desăvârșire vechei întocniri sociale și că o reformă generală, nu numai că se impunea, dar era inevitabilă și că aceasta este singura condiție a evitării unei revoluții. Cu toate acestea, unii dintre reprezentanții dreptei, găseau anteproectul lui Vasil Goldiș prea radical, iar socialiștii, la rândul lor, îl găseau prea retrograd. Distanța fiind prea mare între dreapta și stânga s'a ales o comisiune mai restrânsă care să găsească punctul de întâlnire. S'a pus problema : dacă se vor fixa principii prea îndrăznețe, ele vor fi considerate ca un fel de condițiuni cari vor fi enunțate de adversari ca un triumf al lor. În schimb dacă nu se vor fixa principii cari să fie un angajament ce și-l iau conducătorii față de poporul care va hotărî Unirea, atunci se prea poate ca masele, sub influența spiritului timpului, să fixeze ele condițiuni cari de asemenea vor fi utilizate de adversari la tratativele de pace. (Noi nu știam atunci că Ungaria nu va avea cuvânt la masa verde dela Versailles).

Vasile Goldiș și Iuliu Maniu au dovedit atunci un mare simț al realității și o largă concepție politică. Ei s'au făcut lumtre și punte pentru a aduce și pe cei din stânga și pe cei din dreapta pe calea de mijloc care să satisfacă și exigențele masselor muncitoare, tăind toate argumentele agitatorilor guvernului dela Budapesta și, pe de altă parte, să nu fie cu nimic știrbit principiul unirii fără condițiuni cu Patria Mamă.

— Adunarea Națională este chemată să proclame Unirea tuturor

Românilor. Toți suntem de acord în privința aceasta — declară Iuliu Maniu. Nu este vorba de a face o pace separată în corpul statului român, nici de a creia un curent contrar intereselor noastre. Unii oratori susțin că punctul 3 din rezoluție este o condiție, în realitate este un principiu: Unirea este stabilită în punctele anterioare. E o imposibilitate din punct de vedere al exercițiului conducerii de stat, ca într'o singură zi să înlăturăm o stare veche de lucruri și să înfăptuim una nouă. Totul se reazimă acum în a liniști masele agitate. Prin urmare suntem de acord și constatăm că nu e vorba de a face o piedică în contra unirii neamului românesc, de asemenea suntem de acord și când constatăm că nu este vorba de a stabili condițiuni de Unire, dar trebuie să constatăm necesitatea unei stări de tranziție. De aceea punctul acesta de vedere practic, care însă are ecou pentru liniștirea sufletească a masselor, îl găsim necesar. Nu în forma de condiții, ci în formă de precizare absolut exactă, pentru timpul de tranziție. E adevărat că noi trebuie să fim încălziți de gândul unirii. Dar noi nu suntem o corporație care ar vrea să pună la cale chestii de amănunt. Noi suntem o corporație legislatoare numai într'un singur punct: AL UNIRII.

Acesta a fost punctul care a împreunat cele două extremități, făcându-le să cadă de acord asupra unirii fără condițiuni, dar cu principii călăuzitoare în vederea alcătuirii noului stat român. Și așa s'a căzut de acord asupra proiectului de rezoluție care a fost votat de Adunarea Națională.

Cu această pregătire s'a așteptat, dimineața, deschiderea Adunării Naționale. Orașul Alba Iulia era un furnicar: costume naționale minunate din diferite regiuni, pestrițate cu haine negre, ale intelectualilor și muncitorilor.

Și tot mai veneau trenuri încărcate cu țărani și alți delegați. Șoselele de asemenea erau înghesuite cu căruțe, călăreți și pietoni. În fruntea fiecărui grup era câte un drapel tricolor. De unde au putut răsări atâtea flamuri tricolore în acel timp de grea criză în materie de pânză, este inexplicabil. Numai însuflețirea pentru ideal a fost în stare să creeze astfel de rezultate.

Printre ele se aflau grupuri cu drapele roșii. Erau delegații muncitorilor de toate branșele din centrele industriale și miniere din regiunile locuite de români ale fostei Ungarii. La vederea lor unii intelectuali zâmbeau, căci observau la cele mai multe grupuri, în vârful steagului roșu, o panglică tricoloră.

Un intelectual întrebă pe conducătorul unui grup de muncitori dela Ocna Mureșului:

— Ce înseamnă tricolorul în vârful stindardului roșu ?

— Inseamnă că vrem dreptate socială, dar că aceasta o vrem prin Unirea cu România, — fu răspunsul muncitorului. Exista și un stindard jumătate roșu, jumătate tricolor. (Era al constructorilor din Orăștie).

Cu toată era revoluționară mulțimea adunată se purta disciplinat. Era atâta sărbătoare în exterior și în suflete, încât nu s'a găsit nimeni să strice aspectul măreț al Adunării. Cu toții ne dădeam seama că această adunare va fi înscrisă în istorie și că nu e permis ca strălucirea ei să fie întunecată de vre-o umbră.

În sala Unirii nu încap decât o parte infimă de delegați. La propunerea lui Ștefan C. Pop adunarea proclamă pe octogenarul Georghe Pop de Băsești președinte al adunării.

Luând cuvântul, bătrânul președinte, declară cu vocea tremurândă :

— „Acum slobozește Doamne pe robul tău, că ochii lui văzut-au mântuirea. De acum pot muri fericit, căci am văzut marele ideal împlinit“.

Apoi încep discursurile oratorilor Ștefan C. Pop, Vasile Goldiș (care citește și Rezoluția), Iuliu Maniu, Iosif Jumanca, Aurel Cosma.

La întrunirile de afară, au vorbit I. P. S. S. Miron Cristea, dr. Iuliu Hossu, Aurel Lazăr, Enea Grapini, Eleonora Lemeni, Emil Isac, Dumitru Man, Valeriu Roman, Valer Pop, Prt. Roșianu, Ioan Suciu, dr. Ionel Pop, dr. Eugen Savu, Ioan Iacob, Silviu Dragomir, Aurel Cosma, Pavel Bârlea, Avram Borcuția, Iosif Ilie, și alții.

După terminarea ședinței, poporul a început să petreacă. Sărbătoarea a durat până a doua zi, când mulțimea a început să se retragă spre satele de unde venise.

Deși orașul era populat și de localnici minoritari: maghiari și evrei, totuși în sărbătoarea sa, poporul român, nu s'a atins de nimeni, nu s'a înregistrat nici cel mai mic incident. Cu toate acestea, mulți dintre delegați, plecând la casele lor, au avut de suferit martirajul pentru crima de a fi participat la sărbătoarea națională.

12 zile mai târziu, o delegație a Adunării Naționale, formată din Episcopii Miron Cristea și Iuliu Hossu, și din d-nii dr. Alexandru Vaida-Voevod și Vasile Goldiș, a plecat la București și a prezentat Regelui Ferdinand I Actul Unirii scris pe pergament.

Ș I A M A D O R M I T C U V I S U ' M B R A Ț I Ș A T

de VIORICA SIEFERT

C'un fir de brumă, visul, mi-am lucrat
Pe când stăteam în iarba de afară
Pe țesătura norilor de vară.
Și-am adormit cu visu 'mbrățiat.

Și'n vis am adunat cu pumnul plin
Tot aurul împrăștiat de soare.
Și-o salbă de mărgăritare
Pe frunza dantelată-a unui spin.

Și'n vis am strâns luciri înflăcărate
Ce joacă'n zilele cu cer senin,
Pe fața încrețită de-un suspin
De apă cu adâncuri irizate.

Și'n urmă-un vânt ușor s'a ridicat,
Și cum se înălța spre cer în pripă,
S'a agățat din mers, cu o aripă,
De norul meu și mi l-a spulberat.

Și cum stăteam în iarba de afară,
N'am știut de plânger visul destrămat,
Sau dacă boabele ce m'au udat
Erau trimiși ai primei ploii de vară.

Viorica Siefert

COLINDÂND DUPĂ STEA

de GEORGE TUDORAN

Lerui Doamne, lerui ler...

*Colindând după o stea
Gând rănit de vreme grea,
Prin orașe de spoială
De oameni și de sminteală,
Pân la râpile de soare,
Te cătăm o Născătoare.*

*Pornit-am pornit cândva,
Pe când toamna lăcrima
Pe Someș și pe Crișuri mărețe,
Cu-Ardealului nesfârșite tristețe,
Și sângeratu-ne-a piciorul
Și blestematu-ne-a ogorul,
Să n'avem liniște și pace
Să fim de-alungul vremilor sărace,
Colindători la porți închise
Certați de chinuite vise,
Și peste ani — istoriei strigoi
Până'n clipa 'ntoarcerii napoi.*

Lerui Doamne lerui ler...

*Colindând după o stea
Am ajuns la eslea Ta,*

Și îngenunchiați rugămu-ne Ție
Deapururia Fecioară Marie
Pentru blestemata mană,
Și pentru steaua transilvană

George Todoran

NAPOLEON BONAPARTE SCRIITOR

de CIRIL DELAMOVILĂ

Meseria armelor nu este deloc potrivnică pornirilor literare. Mulți scriitori vestiți au mârșuit spada cu mâna în care au ținut condeiul. Ajunge să cităm numele lui Xenofon, autorul Anabasei, a lui Thucidide, a lui Caesar și, în timpurile mai noi, numele lui Cervantes, al lui Descartes, al ducelui de la Rochefoucauld, a lui Alfred de Vigny pentru a nu cita decât numele mai cunoscute.

Marii dictatori au la rândul lor o faimă literară. Am pomenit numele lui Caesar.

În zilele noastre, d. Benito Mussolini a scris o dramă din viața lui Napoleon Bonaparte, intitulată „Campo di Maggio” care s'a jucat și pe scena Teatrului Național, din București.

În persoana lui Napoleon Bonaparte s'a contopit gloria celui mai mare căpitan al timpurilor moderne și gloria de a fi dictatorul Franței într'o epocă atât de tulbure ca aceea de după marea revoluție franceză. Dar, pe lângă laurii câștigați pe câmpul de luptă, Napoleon are și o mică glorie literară, puțin apreciată, fiind puțin cunoscută, dar totuși reală și vrednică de Împăratul Franței.

Lui Napoleon, în tinerețe, îi plăcea nespuse de mult să scrie și nu pierdea nici un prilej să umple pagini întregi cu scrisul lui mărunt. Ajutat de o cultură vastă, pe care și-o formase singur, precum și de memorie extraordinară pe când era încă simplu ofițer, Napoleon a căutat să scrie în toate genurile. La vârsta de șesagesprezece ani, idealul lui era să scrie o istorie a patriei sale natale, adică o istorie a Corsicei. În anul 1786, cere, dela mai marii lui, un concediu, pe care-l va prelungi doi ani și trece în Corsica. Aci, în mijlocul familiei sale, el a căutat să-și adune materialul necesar, documente, cronici, mărturii personale, pentru a-și scrie opera. Trecu în sudul

Franței, la Valencia, unde termină primele două capitole din „Istoria Corsicei” și le trimite vestitului istoric și filosof francez, abatele Raynal. Se pare că au plăcut bătrânului istoric cele două capitole, căci i-a scris, îndemnându-l să-și continue lucrarea. Și acest îndemn, abatele Raynal, l-a reînnoit într-o convorbire avută cu Bonaparte la Marsilia.

Bonaparte avea o memorie prodigioasă, care i-a servit mult la redactarea operei sale. O întâmplare curioasă vădește aceasta. Fiind în garnizoană la Auxone, e pus într-o zi la carceră. În odaia unde-și făcea carcera, era o singură carte, pe care tânărul ofițer o citește cu plăcere. Această carte era „Institutiones”, ale lui Justinian și cunoștințele în drept roman prin care Napoleon va minuna peste douăzeci de ani pe redactorii codului ce-i poartă numele și le-a tras dintr-o lectură de plictiseală.

În 1789, când Revoluția bătea la ușe, Napoleon își sfârșește „Istoria Corsicei”, scrisă sub formă epistolară, și o pune sub ochii unuia din foștii săi profesori dela colegiul din Brienne. Nu o poate însă tipări din cauza Revoluției. Napoleon intră în vâltoare și scrie „Scrisoare către Bultafucco”, în care se rostește în termeni violenți contra unui deputat al nobilimii care acuzase pe faimosul revoluționar corsican Paoli, idolul lui Bonaparte pe acea vreme.

Însfârșit, pofta lui pentru scris precum și speranța unei recompense pecuniare îl îndemnă în 1791, să concureze pentru premiul Academiei din Lyon. Subiectul temei era: Ce principii și ce instituții ar trebui date oamenilor pentru a-i face cât mai fericiți cu putință? Nu câștigă premiul, dar face o bună compoziție care atrage atenția juriului.

Trecut din nou în Corsica, Bonaparte pornește o luptă violentă, prin pamflete, împotriva „marelui om”, revoluționarul Paoli, venerat de el mai înainte ca un apostol al libertății, dar asupra căruia își schimbă brusc părerea din cauza intrigilor lui cu Englezii. Din această luptă Bonaparte iese învins și este silit să părăsească Corsica împreună cu familia sa, cu care se stabilește la Marsilia.

Nici aci pasiunea pentru scris nu-l părăsește.

Trece la roman și scrie, în genul romantic, „Clisson e Eugenie”, în care eroina romanului era Eugénie Désirée Clary, cumnata lui Joseph Bonaparte. Désirée Clary, după ce puțin a lipsit să ajungă împărăteasă alături de Napoleon, a ajuns în cele din urmă regină a Suediei ca soție a lui Bernadotte.

În garnizoană la Avignon, Bonaparte scrie faimosul „Souper de Beaucaire”, un fel de pamflet politic în care, sub formă de dia-

log și judecând din punct de vedere militar, vrea să arate zădărniciia revoluției reacționare din Sud, lipsită de spiritul și mijloacele revoluției Vandéenne, precum și superioritatea regimului revoluționar. „Armatele Convenției vor învinge”, scrie el, „căci sunt mânate de un suflu de libertate și sunt călitate în războaiele cu aliații”.

Această broșură e imprimată la Avignon, pe socoteala autorului și are ca urmare numirea lui în gradul de căpitan, comandant al artileriei la asediul Toulonului.

Câtva timp operațiile militare îl împiedică să scrie. Dar, după asediul Toulonului, plecat la Paris ca să obțină un grad mai înalt în armată, se poate încăodată dedica scrisului. Șters din cadrele armatei pentru prietenia cu teroriștii executați la 9 Thermidor, Bonaparte își petrece timpul pela serbări, baluri și spectacole. Acum are ocazia să cunoască bine și să admire pe marii scriitori dramatici francezi și, mai ales, pe Corneille. Viitorul mare general a înțeles pe marele scriitor. Personagiile supraomenești ale lui Corneille și faptele lor eroice au impresionat puternic pe Napoleon. Pasiunea lui pentru scris se trezi din nou și se apucă să scrie o tragedie clasică, cu subiect din istoria războiului troian, pe povestitorii căruia, Homer, Euripide și Virgiliu, Bonaparte îi citise în școală. Reuși să termine patru acte din tragedia sa, dar la sfârșitul actului al patrulea fu numit general de brigadă și în curând plecă în Italia, unde pe câmpurile Lombardiei, avea să-și câștige o glorie nepieritoare și mult mai însemnată ca orice glorie literară.

Deacum înainte, politica și operațiile militare nu-i vor da răgaz să se ocupe cu literatura. Totuși, ajuns împărat, se gândește la tragedia scrisă de el și o încredințează poetului Luce de Lancival, ca s'o revadă și s'o sfârșească. Probabil că aceasta a fost tragedia „Hector”, reprezentată sub numele lui Luce de Lancival pe scena Comediei Franceze, unde obținu un frumos succes. Impăratul asistă cu plăcere la tragedia la care colaborase.

Subiectul acestei tragedii vrednică de reținut prin faptul că autorul ei presupus a fost Napoleon, e simplu. Acțiunea e condusă de vanitatea lui Hector, fiul lui Priam, regele Troiei, care a învins pe Grecii lipsiți de sprijinul lui Achile retras din luptă din cauza unei certe cu Agamemnon, generalismul grec. Dar ambiția lui Hector, sporită prin victoriile sale, e să lupte cu Achille, vestit ca fiind grecul cel mai viteaz. Totuși el consimte la propunerile de pace făcute de greci prin Patrocle, prietenul lui Achille. Grecii se vor

retrage dacă li se înapoiază Elena, soția lui Menelau răpită de Paris. Acesta, roagă pe fratele său să nu primească această pace și cum Hector refuză, Paris provoacă printr'un act de trădare ruperea tratativilor de pace. Lupta reîncepe între Greci și Troieni. Hector face minuni de vitejie, ucide pe Patrocle, care îmbrăcase armura lui Achille și se întoarce în Troia învingător. Cu toate rugămintele soției sale Andromaca, Hector mânat de destin se duce să se lupte cu Achille și acesta îl ucide, răzbunându-și astfel prietenul.

Acțiunea piesei e continuă și e condusă de două sentimente : mânia lui Hector și dragostea lui Paris pentru Elena. Caracterele celorlalte personaje nu sunt bine definite, mai ales caracterul Andromacăi. Personajul lui Hector e însă la înălțime. Citind scena plecării acestuia la lupta fatală cu Achille ne amintim involuntar de plecarea lui Napoleon însăși în campania Franței și ultimele sale cuvinte pentru soția și copilul lui. Edmond Rostand a reamintit această scenă în „L'Aiglon”.

Încă până astăzi nu se poate ști exact care e partea lui Napoleon în tragedia „Hector”. Sunt în ea câteva versuri cari reamintesc pe Corneille, de care Napoleon era pasionat. Astfel, când Andromaca roagă pe Hector să amâne lupta cu Achille după consultarea oracolului lui Pallas-Athena, Hector răspunde :

„Son Oracle est douteux, mon devoir ne l'est pas”.

E cel mai frumos vers al tragediei.

Pasiunea lui Napoleon pentru literatura și pentru arta dramatică în special se manifestă puternic în timpul domniei sale în Franța. Se cunoaște faimoasa laudă pentru Corneille : „Dacă Corneille ar trăi, l-aș face rege !”

Ii plăceau și scriitorii antici. Admira pe Homer întocmai ca Alexandru cel Mare. Pe Racine îl agrea mai puțin, îl socotea prea dulceag. Ii plăcea totuși „Mithridate”.

Pe Corneille însă îl diviniza. A vrut să facă pe urmașii lui baroni, cu o mare gratificație.

Poeții din timpul lui au fost ajutați de el cu pensii și încurajări. Epoca lui n'a avut nici-un mare talent însă (afară de Chateaubriand, M-me de Stael pe care îi persecută), cum se întâmplă de obicei în literatură după marile frământări politice. Poeții mari, ca Lamartine și Victor Hugo, au apărut după epoca sa, dar au glorificat-o.

Epoca sa a trebuit să se mulțumească cu tragicii Raynouard Lemercier, cu poeții Adrieux și cu acel blând Milloye care, dac'ar

fi trăit mai mult, ar fi lăsat poate o operă poetică de mare valoare. El i-a ajutat pe toți și, i-a încurajat. Pe marea actriță Talma l-a pus să joace la Erfurth în fața unui „parter de regi”. Dintre poeții străini, stima pe Goethe și Wieland.

Pe Goethe chiar l-a îndemnat să scrie „Moartea lui Cesar” dar „mai bine decât a scris Voltaire”, pe care nu-l putea suferi ca și pe J. J. Rousseau.

În insula Sfânta Elena, Napoleon a citit mult și a scris și mai mult. Istoricii antici mai raționali, Tacit, Polib, Cesar, îl pasionau. Aici și-a dictat el cele mai multe din campaniile sale, refăcându-le mental grație extraordinarei sale memorii.

În afară de această operă uriașă, Napoleon a scris și o foarte numeroasă corespondență. Acum câțiva ani s'a reunit la Paris totalitatea scrisorilor sale politice în treizeci și două de volume.

În rezumat, putem spune că gloria universală a lui Napoleon s'a răsfrânt puțin și în literatură. Fără să ajungă gloria celui alt mare căpitan și literat, Iuliu Cesar, Napoleon a scris o operă care se citește și azi cu interes, mai ales memoriile sale. *Marile genii sunt universale.*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ciril Delamovila

C A L A T O R

de L. DIMULESCU

E-o noapte fără nicio stea
Și călătorul se abate
La hanul din singurătate...
Dă-i vin, hangiule, să bea.

Cu capul sprijinit în mână
De greu de vin și de visare,
La han o noapte să rămână,
Să uite dusul peste zare.

Il vezi cu zâmbetul ciudat
Cum bea cu sete de departe?
Un vad mai are spre = altă parte —
Nu are timp atât de stat.

Dă-i vin, hangiule, mai dă-i,
Din beciuri cât adâncuri adu-l:
O stea de-apare peste căi,
Pe calea lui va trece vadul...

L. Dimulescu

NOTE DE RĂZBOIU

de MIRCEA MATIEȘ

Enam la observatorul bateriei, sus pe malul râpos al Prutului. In vale, printre smâncuri și bălți, cungea Prutul. Aici, în fața noastră este un loc larg de 1 km. unde smâncurile se dau în lături și maluri de pământ tare mărginesc albia.

Pe aici vom trece. De zile întregi tot așteptăm ordinul de atac.

Mai încolo, peste Prut, se întinde o câmpie, apoi dealuri mici acoperite de culturi și semănate cu sate românești.

Zarea e închisă de un șir de dealuri împădurite peste care trece autostrada spre Chișinău.

Tocmai lucrăm la o planșetă de obiective, când sună telefonul.

— „La ora 11.30 începe pregătiera pe obiectivele 35, 36...”

Căpitanul îmi ordonă să trec în bateria de tragere.

Intr'un suflet sunt acolo. Bateria e în valea dinapoia observatorului.

Soldații sunt nerăbdători.

La ora 11.15 începe să tragă artileria de câmp.

La 11.30 dau comanda: Bateria trage.

Odată cu obuzierele grele ale mele trag și baterii grele pe o suprafață de 20/20 km. lovind punctele vitale: încrucișări de drumuri, sate, poduri și mai ales în artileria inamică descoperită.

Văile vuesc, malul rusesc e o mare de fum alb și negru.

La 12 fără 5 minute un batalion coboară râpa spre Prut.

Sunt emoționat.

Nu se aude nici o armă de infanterie rusească, artileria de câmp și-a făcut datoria.

Drar câteva tunuri de mare putere bat creasta și apa. Schijele obuzelor grele umplu râpa și creasta. Se aud primele strigăte de durere.

Au ajuns la bărcile de lemn. Incepe trecerea.

Pe la ora 2 zărim coborând pe drumul acoperit de noroi uscat, un om. Merge încet parcă ar fi un bătrân ce se plimbă prin țarini.

Când s'a apropiat îi vedem mâna stângă legată cu o cârpă albă de gât. Bluza e sfărtecată. Sângele închegat. Fața-i e acoperită de sudoare.

Cere apă. Îi e foarte sete și limba sărată.

Zece gamele se întind spre el.

— „Te doare“?

— Nu! m'a ars... odată în umăr și apoi n'am mai simțit nimic.

Se îngălbenește din ce în ce, apoi alunecă încet pe spate. Soldații îl susțin. Rănitul își pierdu cunoștința. L'am urcat într'o căruță și l'am trimis spre postul de ajutor.

A! vnașăzică așa-i la război?!

Rând pe rând vin alții.

Telefonul sună: „Brancardierii să ridice răniții“.

Taraclia e un sat pe șoseaua Cetății Albe.

După trei săptămâni de mers pe drumuri de țară noroioase, prin păduri și peste mlaștini așteptam cu nerăbdare să intrăm în șoseaua Chișinău-Cetatea Albă.

Ne închipuiam un drum pietruit, străjuit de șanțuri, de apă. Când colo dăm peste un biet drumeag.

Am intrat în Taraclia pe înserat. Sat mare și bogat, în care Români ne-au primit cu multă bucurie. Dela Taraclia până la Nistru era o efuziune impresionantă, cu preotul cu crucea în mână înconjurat de săteni, cu colac și sare și cu multe bunătăți pentru soldați.

Cum rușii începuseră să tragă în sat și băgaseră spaima în populația aceia de răzeși cumsecade, am pus tunurile în baterie în mijlocul drumului, la ieșirea dinspre Sud, și după câteva lovituri lucrurile s'au liniștit.

A doua zi la amiază toată lumea era mulțumită și fără griji. Trupe venite din urmă ne depășiseră. Rușii se retrăgeau în grabă.

Acum la brutăria din sat se coceau pâini iar soldații ciocneau cu gamela vin roșu. Răsplată bine meritată după atâtea săptămâni de stat în linia întâia.

La amiază am fost invitat la masă la învățător. Mă bucuram și eu de fața albă de masă și de ce ni se oferea, când auzim afară un bâzâit de motor apoi bubuituri puternice. Mitralierele au început să țacăne. Cei din jurul mesei s'au întins pe podea, eu am ieșit repede afară. Tocmai trecea un avion pe deasupra și jos de tot. O bombă a căzut pe casa vecină care s'a prăbușit.

Trebuia să merg la baterie. Nu am auzit pârâitul gloanțelor care îsbeau drumul ridicând nori mici de praf. Obuzierele erau la o sută de metri.

Am ajuns la ai mei.

Primul pe care l'am văzut rănit fu Pop Mihai, voluntar de război. A avea 18 ani și era numai avânt.

Am strigat pe sanitar dar glasul mi se pierdea în vuetul bombardamentului.

Nu pansasem pe cineva în viața mea. Am scos trusa mea și i-am legat rănite.

Sanitarul care a venit a pansat, cum a putut, pe răniți.

Totul a durat cinci sau zece minute, și liniștea a pogorît.

Mașina cisternă avea doar cauciucurile sparte. Patru bombe căzuseră lângă cele patru roți, dar nu explodase nici una. Am avut benzină așa că peste o oră am pornit înainte.

De ciudă am înaintat 30 de klm. în după amiaza aceea.

Eram de patru zile în fața liniei Stalin. Ca de obicei malul nostru este înalt, al Rușilor însă este fortificat.

Cazematele mici sunt puzderie, așezate neregulat după cutarea terenului și acoperiri. În locurile mai importante sunt câte 1—2 cazemate mari cu turelă de oțel.

Toate au tunuri în ele și ne bombardează cu tot felul de calibre ajungând până la 420.

Sunt înconjurate de sârmă ghimpată, șanțuri anticar cari se racordă cu mâncăturile de teren.

Imi instalez observatorul. În jurul meu erau alte trei observatoare căci de aici se vedea bine. Calculam tocmai elementele de tragere asupra unor cazemate când aud o bubuitură foarte apropiată, apoi un șuerat scurt și o explozie la vreo sută de metri.

— „Trebuie să fie o lovitură rătăcită“ zic eu și-mi continui lucrul.

Urmează o a doua și mai aproape. De abea am avut vremea să mă culc. Apoi tam intrat în groapă. Și rușii s'au pus pe bombardat. Probabil că ne descoperiră observatorul căci prea trăgeau precis. Trăgeau 2 baterii: una de 6 piese și una de 4. Bombele plouau. Una a isbit într'un nuc. Nucile ne-au căzut în cap dar schije nu. Alta a căzut lângă marginea șanțului și ne-a umplut de pământ.

Curajul începea să-mi piară. Bombardau de un sfert de oră. Am aprins o țigare. Apoi alta, până s'a terminat pachetul. Până la război

nu fumam. Acum însă am descoperit că țigara nu-i de disprețuit. E un calmant minunat.

Trecu o oră și ceva iar bombardamentul nu mai contenea. Mă deprinsesem cu ideea că o bombă ne va izbi neapărat. După o oră și trei sferturi nu am mai auzit explozii. Am scos capul. În jur nuci și caiși rupti. Pământul plin de pete negre presărate cu schijă.

Am strigat pe observatorii celorlalte posturi.

Nici un răspuns!

M'am apropiat de prima groapă. Nimeni! În locul celei de-a doua am găsit un amestec de pământ și sânge. Bomba căzuse în plin. În cea de-a treia nu era nimeni.

Și acuma am avut noroc.

A doua zi am tras cu alt observator asupra cazematei.

Aici linia Stalin a căzut, fiind luată prin învâluiri, căci ai noștri și nemții trecuseră Nistrul la Vadul lui Vodă.

Două-trei cazemate fiind distruse, restul cad automat, luate prin spate.

— Peste două zile am trecut Nistrul.

M'am uitat emoționat înapoi. Ce măreață pare cetatea Tighinei de pe acest mal!

Ne apropiem de Tiraspol.

Lumea ieșea curioasă și chiar bucuroasă la porți. Într'un loc ne-au ieșit fete cu flori în cale.

Ce mândri eram ca liberatori!

Când am plecat din Tiraspol spre Est, nu știam unde mergem și cu cine ne vom întâlni. Aveam ordin de a ocupa gara Razdelnaia. Convoaie nesfârșite de fugari ne ieșeau în cale.

— „Rușii sunt departe, ultimii trec Bugul acum la Nicolaiev“ ziceau ei.

Așa că înaintam fără grijă. Când am ajuns în fața Razdelnaia am fost primiți cu focuri de pușcă și lovituri de tun.

Încetători am atacat. În după amiaza zilei Razdelnuia a căzut, ne-a oprit însă Karpovo.

Rușii aveau prea multă aviație. Încetul cu încetul s'a profilat conturul liniei de luptă. Dela limanul Kuialnik la limanul Nistrului.

Aveam în față o cetate atât de puternică în cât după ce am cucerit-o ne miram și noi de bravura noastră.

Apărarea fără gând de retragere a Rușilor se bazează pe șanțul anticar.

Acesta e lung dintr'un capăt în celălalt al frontului are 6 m.

lărgime și 3 m. adâncime. E obstacol în fața blindatelor și a infanteriei. Deasupra parapetului stau soldații ruși cu armamentul greu sau automat. Inapoi, în porumbiște, au adăposturi în pământ cu tavan de bârne groase, sau cazemate de beton și piatră cu tavan subțire. Intre ele și în jurul lor, rețele de sârmă presărate cu mine și gropi.

Unele șanțuri sunt săpate încă de acum un an. După campania din Poponia și după experiența finlandeză au tras concluziile cele mai juste.

Dela Karpovo la Gniliacovo-Dalnic-Tatarca se succed încă trei rânduri de șanțuri anticar de tărie variabilă după pericolul pe care l-ar prezenta ocuparea de inamic a anumitor poziții.

Punctele cele mai tari ale acestor șanțuri sunt Vocarjani pe drumul Tiraspol-Odesa și Vigoda pe calea ferată.

Șanțurile acestea completează râpele și sunt de obicei pe versantul ce urcă spre Ruși. Ei ne țin astfel în fața obstacolului lor având observatoare și câmp de tragere minunat. Când am ocupat Vocarjani și m'am urcat pe movila care le servea de observator am avut în față cel mai clasic poligon de tragere pentru artilerie. Până departe la 5—10 klm. se vedea ca în palmă.

Dela Gniliacovo-Dalnik-Tatarka fortificațiile își schimbă aspectul.

Șanțurile anticar se adâncesc, se dublează și se înmulțesc. Câmpul dintre ele e acoperit de rețele și curse de mine, foarte multe și de un fel de sârmă subțire, în care îți încurci picioarele.

Apar cazemate mici și mari ca la linia Stalin. Satele și mahalalele sunt organizate în fortărețe.

Urmează orașul Odesa. Intrările sunt baricadate. Cartierele sunt transformate în obiecte ale unei imense cetăți.

O baricadă e făcută din saci cu nisip, metal presat în cuburi, și bucăți de granit. E întărită cu tramvae, tractoare sau tancuri stricate și acoperită înaintea cu cai de friză.

După cum am spus la început, în primele zile, Rușii dețineau supremația aerului, numericeste fiind covârșitor superiori.

Aveau bombardiere de tip englezesc cu 2 și 4 motoare mai ales hidroavioane.

Aviația de vânătoare era formată numai din avioane Rata. Mici și foarte iuți. În primele zile ne speriau prin urâtenia și sgomotul lor sinistru. Apoi nu ne impresionau de fel căci văzusem că nu-s prea periculoase.

Când a venit antiaeriana noastră — și în ultimul timp era foarte

multă, — Rușii atacau rareori ziua, de obicei în zori. S'a comportat minunat antiaeriana noastră. Cu tunurile lor automate umpleau cerul de explozii, ca niște balonașe negre. Avioanele rusești când nu se năruiau abea aveau vreme să fugă, după ce svârleau bombele la întâmplare fără ca să ne facă prea mari pierderi. Intr'o zi eram în apropierea unui lac. Bombele lor au căzut toate în apă.

Din cauza antiaeriane bombardierele ruse veneau noaptea. Cum însă nu vedeau, bombele tot aiurea cădeau. Nu ne lăsau doar să dormim.

Dacă Germanii au uimit lumea cu arma blindată și aeronautică, Rușii ne-au uimit cu aruncătoarele de mine, pe cari noi le-am numit, din cauza asemănării cu aruncătoarele noastre: Branduri.

Cu aceste aruncătoare ei au înlocuit artileria de câmp care e foarte vizibilă și cere personal numeros.

Ca să vedeți câte aveau și prin ce trebuia să treacă infanteria noastră, dau următoarele date: Pe Balșaiia Besternaia au fost capturate 120 branduri pe 600 m. front. Adică la 5 m. brandul. Notez că efectul unei lovituri e pe cel puțin 20 m. diametru.

Un alt lucru cu care a trebuit să ne deprindem a fost artileria de pe vasele de război.

Intr'o dimineață am fost trezit de un violent bombardament de 305. După ce s'a terminat am măsurat găurile. Au 3 m. diametru și 1,50 adâncime. În mijlocul lor se deschide un crater dânc de încă 1,50 m.

Schițele sunt foarte puternice.

Bătaia acestor tunuri trecea de 30 klm.

În acest război nu știm dacă a mai fost vre-o țară care să întrebuințeze trenurile blindate în afară de Rusia. Unele sunt mari, altele mici. Vă descriu unul mic, văzut de mine. E ca un tanc de 8—10 m. cu un blindaj gros și remorcat de un auto motor. Are pe el 1 tun de 210 și altele de calibru mai mic.

Vine, trage 10 lovituri, se retrage 200 m. trage alte 10 lovituri și așa mai departe. Vezi fumul de unde trage. Nici nu a ajuns bine lovitura ta acolo că el s'a și mutat.

Cum în jurul Odesei sunt multe căi ferate, trenurile acestea blindate ne-au dat de furcă.

Cel mai interesant lucru e însă tactica rusească. Ea pomește dela premizele: nici o economie de oameni sau de material.

În toate regulamentele de tactică europene, se recomandă că atunci când flancurile unei unități sunt depășite de inamic aceasta

trebuie retrasă. Numai în cazuri excepționale se lasă unități de sacrificiu.

La ruși nu e așa. La ei se lasă de obicei unități de sacrificiu cari rare ori se retrag.

Numai așa se explică încercuirile executate de noi, dar, mai ales, de nemți.

Cu două săptămâni înainte de căderea Odesei, rușii aduseseră câteva divizii de infanterie și 100 care de luptă. Trupe proaspete de caucazieni, cu cari au dat niște atacuri formidabile până ce au pierdut și ultimul car de luptă după ce prăpădiseră fără milă aproape întregul efectiv.

Atunci a început demoralizarea, mai ales că auziseră de grozavul atac pe care-l pregăteau noi.

Din câte am văzut, fără exagerare, Rușii au fost foarte bine dotați în ceea ce privește armamentul și instruirea. Le lipsea elanul și unitatea sufletească. Dezertau cu miile.

Un caz elocvent.

Un soldat român căuta într'o grădină așezată între liniile de luptă, pătlăgele roșii. Era noapte și nu a observat când a ajuns în liniile rusești.

Rușii au pus mâna pe el

— „De ce nu vă predați măi, Românilor“ întreabă prizonierul român pe ruși.

Unul din ruși îi răspunde :

„Măi noi ne-am preda dar nu știm cui, lui 37 sau lui 32“. Era vorba de regimentul 37 și 32 infanterie, cari erau în acel sector.

Românul se scarpină după ureche:

— Măi eu sunt din 32 și cred că-i mai bine la 37 că la noi sunt niște domni maiori cam ai dracului“.

Zis și făcut. Omul nostru s'a întors în liniile noastre cu 23 de ruși ce s'au predat regimentului 37 infanterie cu tot armamentul lor.

În alte ocazii s'a evidențiat lipsa lor de inițiativă și spiritul lor gregar.

Un caporal de artilerie și un soldat de infanterie s'au sfătuit să aducă harbuji dintr'o bostănărie dela Nord de Dalnic. Noaptea e oarbă; nu se vede la doi pași. Ei pornesc încet pe drumul alb de praf ce duce la Dalnic. Trec neobservați prin liniile rusești.

La întoarcere vin încărcăți cu câte un sac plin în spate. Se întâlnesc cu o patrule rusească. Lei noștri, lasă sacii jos și-i atacă, unul dintr'o parte celălalt din altă parte.

Rușii vor să se apere ei însă culcă câțiva la pământ și le strigă: „Predai Ruski“.

Zăpăciți, rușii, au svârțit armele și au ridicat mâinile.

Oamenii noștri i-au încărcat cu sacii cu pepeni și au pornit-o tupiliș prin șanțul anticar. Deasupra pârâiau mitralierele trezite de scandalul lor.

Eu am rămas uimit văzându-i. Erau opt ruși cu doi saci în spate, și doi români cu câte o carabină.

A doua zi au fost citați cu ordin de zi și decorați.

Sunt foarte multe fapte cari evidențiază eroismul Românului

Numai așa se explică cum au căzut fortificațiile Odesei. Deși eram mai slab înarmați, deși eram decimați de focul inamic, deși la tot pasul ne aștepta moartea, iar ei stăteau în adăposturi, Odesa totuși a căzut. Reamintesc că ea nu a putut fi încercuită ca Kievul sau Petrogradul căci ea avea marea care-i aducea muniții, mâncare și trupe proaspete.

Care este atunci misterul? Este sufletul luptătorului! În acest război am înțeles că numai numărul, armamentul sau capacitatea comandamentului hotărăsc ci și sufletul masei luptătoare.

Nu fac poezie, dar în acest război s'a bătut sufletul românesc cu armamentul rusesc.

Și am fost în stare să dovedim aceste lucruri cari erau considerate ca anacronice; se credea că numai numărul și armamentul decid și nu sufletul; noi am fost în stare să atacăm și să rezistăm aproape totdeauna victorios, cu un număr mai mic de oameni dar foarte însuflețiți. Germanii ne-au admirat și ne-au acordat încrederea lor întreagă.

Însuși Stalin a recunoscut că Germanii au doi aliați serioși, pe când el nu are nici unul. Și i-a numit: Finlanda și România.

M. Matieș

CRONICA DRAMATICĂ

de CLAUDIA MILLIAN

Piesa străină în repertoriul Teatrului Național, ocupă numeric, locul de frunte. Este acesta un vechiu obicei, decând literatura românească, nu producea material suficient, pentru îndestularea afișului, unei stagiuni întregi.

Logic și național, ar fi ca producția autohtonă să primeze și să triumfe asupra spectacolului străin. Imbucurător ar fi s'o putem exporta, ca petrolul sau grâul, dar rămâne firesc să ne hrănim idealurile cu propriile noastre vise. Sub asemenea auspicii, s'a înfiripat cu nădejde, ființa teatrelor naționale.

Așa ar trebui să fie!

Naționalismul integral, sub semnul căruia se nivelează astăzi toate asperitățile temperamental-ideologice și politice, cere implicit un naționalism cultural și creator. Astăzi, mai mult decât oricând, dezderatul devine imperativ. Bătălia culturală o duce scriitorul român și biruința trebuie să fie a lui. Teoretic așa este, experimental însă, problema întâlnește dificultăți împietrite, din lipsa unei ofensive metodice.

S'a zis că publicul n'ar răspunde destul de entusiast afișului românesc. Este o veche eroare.

Dovada au făcut-o piesele românești, cari au atins zeci și sute de spectacole, cu rețete maxime. Este numai o chestiune de observație și de perseverență. Și mai ales este o chestiune de protejare oficială, care impune prin prestigiu și criteriu propriu, literatura originală românească.

Pe de o parte, editorul, pentru literatura de vitrină, de altă parte, directorul de teatru, pentru opera dramatică — iată cele două personaje indicate să difuzeze spiritul creator al cuvântului — și două calități: oficială și particulară — prin care se promovează producția literară a țării.

Dar Teatrul Național, având un repertoriu eclectic și un program de operă universală, nu poate răspunde, de întregul arsenal străin — și fără valoare intelectuală — ce se desfășoară pe scenele particulare. Acolo, primatul culturii și propagandei naționale este pe dea întregul ignorat, nefiind loc, decât pentru un afiș direct atrăgător, pentru un public numeros, cât se poate de numeros.

Germania, Franța, Italia își hrănesc teatrele de stat — adică cele subvenționate — cum și teatrele particulare, cu literatura lor autohtonă. Schimbările se fac între Shakespeare, Molière, Goldoni, Bernard Shaw, Pirandello, Hauptmann sau Ibsen, cete fine fluer, nemuritor consacrată prin decenii. Obiceiul — o veche curtuazie, a spiritului revelator.

Rezultatul — universalitate.

TEATRUL NAȚIONAL, astăzi sub conducerea unui autentic creator de literă — Liviu Rebreanu — arborează blazonul de scutier dramaturg al genialului Will.

Hamlet, așa cum se cuvine unei opere nemuritoare, este reprezentat, sub direcțiunea actuală, în proaspete și luminoase stihurii; în decoruri mărețe de vizitune regească; în distribuție tânără și avântată, spre culmi.

Profesorul Dragoș Protopopescu, a realizat în cursivitatea verbului, și adâncimea gândului schakespeareian și ritmica propoziției șlefuite. Un cuvânt proaspăt, pur, autentic. E o învoire de tinerețe și de atitudine, în tălmăcirea acestui nou Hamlet.

Subiectul. Hamlet, aplecat peste enigma morții tatălui său, Regele Danemarcei, întrupează nedumerirea destinului, frângerea conștiinței, tensiunea supra-umană a inteligenței creatoare, spiritul rătăcitor peste prăpastia crimei. O viață de sbucium, o moarte epocaliptică.

Punerea în scenă. Datorită domnului Soare Z. Soare plus Cornescu. Monumentală, prin proporția cerului circular. Scena scoasă din geometria plană și trecută în spații eliptice. Culorile, câte odată în dezacord cu melancolia atmosferei hamletiene. Ar trebuia numai jocurile unei palete de maracol, obținute prin difuzarea spectrală a luminilor.

Distribuția. George Vraca în Hamlet, e un tânăr avântat, un nefericit prinț, cu humor sec, jonglând între realitate și ficțiune. Un filosof al desperării și al propriei sale nedeslușiri. În marile clipe ale desnașdării, el atinge culmi de tragic omenesc. Și nu se poate uita acel: „Bună seara, Mamă”. tăios ca un trăsnet pe o stâncă.

Regina doamnei Agepsina Macri, umană, caldă, firească, frumoasă.

Ofelia, doamnei Carandino, imaterială. Nebunia ei imponderabilă. Glasul fluidic. Dar ne-a lipsit de melodia incoerenței.

Un Horațiu demn, cu ținută, domnul Mitru.

Un gropar bonhomme, domnul Manu.

În întregime, un spectacol de clasă mare.

Marșul Nupțial al lui Henri Bataille, n'a rezistat unei revizuirii de sensibilitate. Nu mai poate emoționa. Nepăsători în scaun, asistăm la desbaterile banale ale eroilor. Ne gândim, aiurea, la ceva mai aproape de viață și de adevăr.

Nici o punte nu ne leagă de această poveste.

Subiectul. Grăce de Plessans, o aristocrată franceză suferă că iubeste un om sărac; suferă că e iubită de un om bogat. Și dezamăgită de Paris, se sinucide.

Punerea în scenă. Costisitoare și deosebit de atentă la fastul unei burghezii bogate. O masă ca de nuntă, fără comeseși; frac și tualetă somptuoasă fără invitați; pretext de exhibiție, fără sensuri corespunzătoare. Un salon gol. O serată, cu jocuri de societate, etc.

Distribuția. Frământată, dramatică, doamna Aura Buzescu în rolul femeii îndrăgostite — de două ori — a adâncit drama eroinei. Pentru acest păcat de temperament a primit prea multe și jignitoare mustăriri. Toată presa și-a standardizat părerile, dar a uitat să afirme că d-na Buzescu, e o mare artistă.

Doamna Elvira Godeanu, a regalat serata, cu frumusețea ei statuară. A jucat discret și catifelat.

STUDIOUL TEATRULUI NAȚIONAL: *Pirandello* — *Astă seară jucăm fără piesă.*

E bine să cunoaștem și virtuțile și păcatele unui autor. Așa știm, cum să-l prețuim și cum să-l iertăm. Publicul a aplaudat și a venit în stol să vadă acest „mixtum compositum”: discurs, speaker oratorium, seară de cabaret, comedie, moarte.

Subiectul. Nu există.

Distribuția. Toate genurile dramatice. E un record.

TINEREȚE de *Max Halbe*. E fără îndoială, o lucrare cu sensuri adânci. În acțiune bate vântul neprevăzut al destinului. Sunt aici lucruri fatale, care trebue să se întâmple. Cauzalitatea stă în tinerețea, care le dă brânci, le precipită în adânc. Destin, moarte, neant. Totul brodat pe instinctul de viață și conturat cu firul religios, al unui creștinism fariseic.

Subiectul. Ca și mama, fiica va păcătuî, la începutul vieții și al primăverii. Ca în „Geneză” sunt două mobile ale dramei sufletești — păcatul și frica de judecată. Păcatul în Biblie înseamnă moarte. Și a murit mama și va muri fiica, sub acelaș blestem.

Punerea în scenă. Domnul Sava a creiat parfumul unei primăveri proaspete, în atmosferă și în inimi. Sprințar, volubil, adesea excesiv.

Distribuția. Domnișoara Marietta Deculescu, a îmbinat ingenuitatea comică, cu drama lirică. În prima parte, vapoasă, fermecătoare. În partea a doua mediativă, melancolică. A sfârșit, în plâns fizic, durerea cu clape tremurătoare. Arta sa merge spre interiorizare dramatică, ceea ce îi inobilizează genul.

Domnul Mihai Popescu, în omul păcatului, a jucat cu tinerețe, cu avânt, cu sincopări dramatice. Stilul său, amintește pe al Tinei Barbu.

Domnul Calboreanu, în rolul Pastorului, a desemnat o figură de evanghelică umanitate. Mistic, prin adâncirea adevărului, îngăduitor în fața păcatului, iertător, amintea cuvântul Sfântului Pavel: „Nu este nici o deosebire căci toți au păcătuit și sunt lipsiți de slava lui Dumnezeu”.

Claudia Millian

INSEMNĂRI LITERARE

de MARIETA POPESCU

TEODOR SCARLAT: ORA DE SBOR (Versuri)

Cu toată neliniştea vremurilor pe cari le trăim, volumul de versuri „Ora de sbor“, al lui Teodor Scarlat, apărut anul trecut în vitrinele librăriilor, într'un elegant format al editurii „Cartea Românească“, îşi găseşte un loc bine meritat în literatura modernă. Încă dela primele pagini ai impresia că te afli în faţa unor „priveşti în adânc“ — reflexe ale frământărilor lumii exterioare — unde sensibilitatea sufletului autorului se lasă surprinsă, discret şi fragmentar.

Exemplificativă din acest punct de vedere, am ales poezia „*Imn Singularităţii*“, pe care o citez în întregime:

Din nou te-oi îndrăgi singurătate
Ca pe o prietenă mereu mai bună.
Ştiu, te voi recunoaşte dintre toate
Şi ne-om plimba prin gânduri împreună!

Iar când m'or legăna tăceri, departe,
Sub umbra ta de pace şi uitare
Mi-oi aminti de lume ca de-o carte
Citită 'n viaţă, ca 'ntr'o închisoare.

Şi 'n somnul pur al jocului din mine
Când nu voi şti de mor, sau de ascult
M'or pogorâ luminile în tine,
Să mă îmbăt de suflet cât mai mult.

(Pag. 14)

Nu mai puţin impresionantă prin lirismul său este „*Carnet intim*“, unde autorul spune :

„O pasăre zăcând pe țărnul serii,
Intr'o prea grea și umedă 'ntomnare
Mi-e inima. Pustiul ei mă doare
Dar tot mai sunt îndatorat tăcerii,

De-i ziua ca o tânără mireasă
De-i noaptea ca un cântec de iubire
Eu mă 'ntregesc din gând și amintire
Și mă încui în suflet ca într'o casă.

Mereu așa, spre mine privitor
Și printre alții călător ca 'n vis,
Imi par un cavaler rătăcitor
Cu'n ochii de veghe și cu albu'nchis.

(Pag. 32)

Se infiripă din versurile lui Teodor Scarlat, un fel de desnădejde nemărturisită, un fel de măhnire pentru toate alcătuirile lumii aceștia. Iată cum se exprimă în „Text pentru o auto-biografie“:

„Din ce răslețe semiții am fost
Sortit să mă încheg așa cum sunt?
O, Doamne, de m'ai face vânt
La fel ași fi de calm și fără rost!

(Pag. 36)

Prima parte a volumului „Ora de sbor” intitulată „In căutarea Du-hului Sfânt”, conține după cum am spus-o, mărturisirea unei continui frământări interioare, cu vădit interes estetic prin noutatea expunerii problemelor de ordin sufletesc și prin căldură și sensibilitatea expresiei. În acest capitol puține poezii se eliberează din lirismul interior, căpătând accente mai largi și de un aspect ma general. Citez: „Rugă pentru ploaie” cald colorată și bogată în imagini simple și pitorești; „Strofe pentru confrăți”, unde nota de tristețe interioară se îndreaptă smerită spre soarta nu prea fericită a confrăților săi; și „Toamnă rurală”, o încercare reușită de pastel cu nuanțe de romantism pe un fond de natură plastică. Citez din „Toamna rurală”, ultima strofă:

„Un chiot lung se urcă dinspre stână
Să cheme câinii rătăciți 'napoi
Și dată'n satul, ceața — ca o lână —
Iși face loc să doarmă lângă oi”.

A doua parte a volumului este intitulată „Imnuri pentru fantoma ta”, sfioase și gingașe mărturisiri de dragoste, tulburător popas în viață și sta-torniciri în amintire. Că ele au fost închinat unei imagini ce a trăit cândva în realitate, sau că sunt scrise numai pentru „dragostea în sine”, — ca scop determinant — nu are nicio importanță. Sinceritatea este dublată în aceeași măsură de discreția elementelor ce desăvârșesc, în poezie, înghegări de sine stătătoare.

Citez, pentru exemplificarea celor de mai sus: „Intâlnire cu 9 August”.

Amurguri mari, când se stârnesc în zare
 Și-alunecă vedenii depărtate,
 Te simt în mine grea ca o chemare
 De ape negre 'n codri revărsate.

Și stepele frunzișuri iarăși sună
 Podoaba lor de veștedă culoare;
 Dar, vechea amăgire te adună
 Și ne'nălțăm, în vis, mai sus de soare...

(Pag. 92)

Și „Dragoste”.

Te cânt aici, tulburător popas!
 Intunecat te preamăresc și laud,
 Te-adun în cuget, te păstrez în glas,
 Dar sborul tău, în suflet nu-l aud.

Lumina ta involburată chem
 Prin vechile altare te mai strig
 Ca vântul rău când suflă a blestem
 Și când mă 'ntorc în mine, iar mi-e frig...

Cîngase și parcă ceva mai mult fixată în spațiu, mi se pare „Vizită” :

„Toate sunt la fel ca la început;
 Doar lipsa ta amintește Duminici uitate.
 În aer stăruie ceva cunoscut,
 Cu mireasmă de rece singurătate.

Numai zâmbetul — o, zâmbetul tău înghețat de cuminte,
 Visează, alături, în cadrele moarte.
 Clipele se alungă încet, tăcute și sfinte...

(Pag. 56)

Fără să vreau, versurile de față îmi aduc aminte de un alt volum citit de mult: „Toi et moi” al lui Paul Gerald, plin de aceeași muzicalitate a cadențelor interioare, dar lipsit de aprofundimea celor de față, lipsit de acea notă gravă, caracteristică poeziei lui Teodor Scarlat. Dacă totuși versurile de față reușesc în evoluția lor să-și păstreze fluiditatea, faptul se datorește intuiției artistice pe care autorul pare a o avea înăscută. Citez din „Oră”.

Te văd în vis, cu pas încet și rar.
 Cum treci prin zid ca raza prin frunzar
 Și 'n clipa rostitoare de minuni,
 Din somnul meu geros cum mă aduni,

Ca peste ape de 'ntuneric mort
Să-mi intri 'n sânge ca o navă 'n port.

(Pag. 62)

Inchizând volumul de versuri, al lui Teodor Scarlat, ai impresia că poposești într-o călătorie pe cari ai făcut-o într-o țară îndepărtată, despre care auziseși de multe ori fără să ai posibilitatea să o cunoști, o țară cu nebănuite limpezimi de cer și profunde clarități de ape. Rămâi încă multă vreme inundat de prospețimea și răcoarea ei.

ALEXANDRU ILEA: IN TOVARAȘIA LUI LUCIFER (Poeme)

A spune că avem deaface cu un volum de poezii e greu, nu fiindcă „poemele” sunt scrise în versuri albe. Poemelor lui Al. Ilea, le lipsește tocmai elementul esențial: muzicalitatea și armonia. Inspirația poetică deosebită lipsește aproape cu desăvârșire — înlocuită fiind cu factori adunați din lumea elementelor reale cari pe lângă că nu conțin în ele frumosul artistic, iar sunt și complet lipsite de interes estetic. Citez din „Vrăji”.

Pe calea laptelui
trece vraja satului
și omoară viței 'n foalele vacilor,
se umflă sânii dădacelor
dădacele-s rele,
vraja nu prinde de ele!
Se nasc plozii
moflozii
moașa le taie buricul
și-l îngroapă în dricul
pământului:
când cineva pământul îl scurmă
buricului să nu-i dea de urmă.

(Pag. 58)

Eu admit că vacile rimează cu dădacele; plozii cu moflozii — și asta cu oarecare indulgență deoarece adjectivul „mofloz” nu există în limba română, ci numai „mofluz” iar genitivul plural al substantivului vacă face „vacilor” în timp ce genitivul plural al substantivului dădacă este „dădăcelor”. Admit de asemenea că buricul rimează cu dricul, dar nu înțeleg ce rost are toată această adunătură de elemente disparate și brutale, în raport cu esteticul imaginativ, element component al poeziei.

Deasemenea nu pot pricepe nici adevăratul înțeles al versurilor ce urmează, tot din bucata sus citată:

S'a 'nhăitat cățelul pământului cu Luna!
Din stele cad lacrimi prefăcute în rouă
Să nu se usuce florile de rușine!

Nu mai puțin interesant, din punct de vedere ideologic ca și din acela al sonorității verbale mi se pare poemul „Măscărici” pe care-l citez în întregime:

Măscărici
joacă pe fire de arnici,
se strâmbă la lume,
spune glume,
se 'ntinde și cască,
apoi, îi scapără ochi 'n mulțime
cum scapără cremenea 'n iască.
El poartă coarne de mătasă,
și-i îmbrăcat cu haină aleasă !

Măscărici
s'a îndrăgostit de-o fată.

O chiamă la el
cu gând mișel;
fetei îi e frică,
căci e mică
și nu știe să flirteze

Măscărici
nu vrea să mai danseze.

Arată
spre fată
și strigă 'n mulțime:
draga mea, începe s'ajureze,
dați-o afară !

Fata iese plângând...

Măscărici,
joacă flirtând
cu cucoane
și vădane.

Nu mai vorbesc de cacofonia ivită din versurile: fetei îi e frică, căci e mică — nici de greșeala de ortografie: „mi-o povară”, în loc de mi-e-o povară, — (întrucât avem pronumele „mi”, verbul „este” și numeralul „o” cari se raportează la substantivul povară) — greșeli cari se văd destul de des la d-l Ilea.

Mă gândesc numai la materialul de inspirație al poeziei și la desfășurarea lui și-mi spun că ori cât de puțin spirit critic ar avea cineva, tot nu poate admite ca asemenea „creațiuni artistice” să se numească poezii. Pentru deplină edificare a genului în care e scrisă cartea d-lui Ilea, citez și poemul „Flirt”, — pag. 49.

Saltă fecioarele
sânii obraznici în soare,
flirtează cu sânii și cu picioarele !
Eu mușc cu privirea
sânii și picioarele fecioarelor !

Dar aspirațiile spre artă și tendințele de concretizare ale autorului, nu

se mărginesc numai la lumea înconjurătoare. În unele din poemele sale, d-sa se ridică până la cer, alegând pentru aceasta, pe fratele d-sale „Lucifer“ să-i ție scara, pentru a se putea îngâna cu Dumnezeu, spre a-! putea azvârli cu vîinte de ocară, ca unui ipocrit de rînd și până la urmă, pentru a spăla cu apa mărilor, ocară împărăției dumnezeiești — („Ține-mi scara”, pag. 8) — și mai departe, în poemul „Forme masive” — pag. 11, — spune:

„Dumnezeu e treapta cea mai de jos
A formei masive în care mă torn eu.
Sub fiecare formă, a mea,
Stă de veghe un Lucifer
Țintînd spre cer!

Sumbră semeție și admirabilă auto-prețuire! Mă gîndesc însă dacă operele de artă în general, ar fi construite din asemenea „elaborări“, atunci estetica ar deveni un haos. Desigur, Ilea poate să riposteze că nu a avut de gînd să scrie lucruri frumoase... a scris numai așa cum a gîndit, așa cum a simțit. Dar cum poate gîndi cineva că:

„Dumnezeu s'a spînzurat de-o stea.
În fiecare astru e un steag de doliu;
Ingerii îi fac prohodul..
Satana cîntă vecinica lui pomenire
În altare de biserici cîntă cucuvae..
Preoții aleargă nebuni,
Spiritul lumii noi lovește 'n ei cu biciul”.

(Prohod — pag. 15).

Admit că Ilea, cum singur o mărturisește în „Străin“, este un ateu, care s'a lepădat de Dumnezeu și biserică, pentru că nu crede în existența Sa. De aci însă și până a-l vedea pe Dumnezeu spînzurat de o stea, este o distanță enormă și iată de ce: întîi, dacă-l vede pe Dumnezeu însemnează că-i admite existența; al doilea, dacă cineva vede pe Dumnezeu spînzurându-se, dovedește că nu are o minte întregă! Incerc să aplic în cazul de față dictonului: „geniul se alătură de nebunie!” Rămîne ca publicul cititor să pună concluzii definitive.

Și în materie de sinceritate păcătuiesc „poemele” lui Ilea, pentru că paralel cu mărturisirile de mai sus, urmează „Cred”:

Cred în muncă, dămi-o Doamne,
Pâinea mea de totdeauna
Așa 'nțeleg să mi-o cîștig.
Nu fi milostiv Părinte,
Mîla Ta nu o primesc.
Muncă cer să simt viața,
Să simt Doamne că trăiesc

Mă întreb atunci, cui s'ar mai adresa cu asemenea cerere autorul, dacă „aruncînd ancora gândului său“ — cum face în poemul „Fiul omului“ pag. 9:

„Îi voi lua straietele lui Dumnezeu
Să rămâie gol în soare să se usuce pe picioare,
insolat“.

Cam astea ar fi în puține cuvinte, poemele volumului „De vorbă cu Lucifer“... literatură poate greu de înțeles pentru o minte obișnuită și sănătoasă; originală în felul ei dar obositoare tocmai prin prea marea și brutala-i originalitate. Din tot volumul, abia dacă am putut spicui câteva bucăți care să se apropie de „obișnuit“ și să prezinte vr'un interes. Citez „Gând încătușat“ — pag. 37 — și Oropsiții“ — pag. 39 — unde autorul ia parte cu toată sinceritatea, la suferința celor umili, spunând între altele:

„Ași vrea în loc de piept să am un coș de fabrică
prin el să sune glasul celor oropsiți“.

Cuprind gingășie și o fărâmă de lirism care contrastează cu restul volumului poemele „Nu rupe florile“ și „Florile“. Mărturisesc sincer că citindu-le am avut o adevărată surpriză. Nu avem dreptul să contestăm lui Al. Ilea, titlul de scriitor și uneori chiar de poet, dar cine-l pune să scrie asemenea poeme, cari să nu poată fi înțelese decât de d-sa. Cartea ca orice tipăritură se adresează publicului cititor. Ori, de vreme ce marea majoritate a publicului cititor o formează minți nu tocmai atât de originale și ascuțite, și nu îndeajuns de imaginative, cari să poată vedea pe „Dumnezeu spânzurat de stele!“ mi-se pare de datoria scriitorului să se adapteze publicului. Dacă în viitor Al. Ilea va alege pentru opera sa un alt gen de exteriorizare a gândurilor pe care simte nevoie de a le turna în tiparul scrisului, și dacă va admite să pună oarecare ordine în acest material ideologic pe care-l stăpânește, desigur că va da la iveală lucrări de interes artistic.

ANTONIA POZZI: CUVINTE (Versuri).

(traduse din italienește de MIHAIL CHIRNOAGA)

Volumul de poezii, „Cuvintele“, în versuri albe, ale tinerei scriitoare italiene Antonia Pozzi, s'au publicat după moarte, în 1939, ca un omagiu adus autoarei care mai mult decât orice pe lume, a iubit — natura, munții, cărțile și copiii. Minte strălucită, dotată cu o deosebită sensibilitate, ea face parte din categoria marilor nostalgici „Chateaubriand“ sau „Leopardi“.

Versurile sale sunt expresia unei tristeți profunde și a unui fel de înțelegere a plecării prea de timpuriu, pe care tânăra autoare o presimțea Iată cum se exprimă în „Viață“ (pag. 55).

În preajma toamnei
Într'un apus de soare
mut
Descoperi valurile
și secretul său
scoborăș,
ca o cădere de pasăre

ușoară
din ram în ram
Când aripile n'o mai ajută.

Această conștiință a morții ca și sensibilitatea-i ascuțită, suportă greu contactul cu elementul concret al vieții. Din aceste ciocniri, se naște inspirația poetei. Deaceia poeziile sale sunt mai mult o concretizare a emoțiilor sufletești ivite din adânc și dintr'o neobișnuită nevoie de exteriorizare. Am mai putea adăoga că avem de a face cu o poezie neprelucrată, care nu cunoaște artificiiile meșteșugului scriitoricesc. Simple expresii emotive cari își găsesc ființă în haina cuvântului și trăesc prin sinceritate și sensibilitatea ce le caracterizează.

Citez „Nuferii” (pag. 33).

Nuferi plâpânzi și palizi
culcați pe lac —
pernă de o zână
din somn deșteptată
uitată
pe apa verde-albastră
Nuferi
cu rădăcini lungi
pierdute
în profunditate fără fund.
Nici eu n'am rădăcini
cari să lege viața
mea — de pământ.
Și eu cresc din fundul
unui lac — plin ochiul
de lacrimi.

sau „Rușinări” (pag. 15).

Mă închid după grilaj
ca în dosul unei porți de nepătruns.
Dar când trebuie să introduc
cheia în încuetoare
și să închid
cu sgomotul greoi,
sînt că mor, că mor de rușine
înaintea acelor ochi rotunzi de vrăbii
cari mă privesc de dincolo de bare;
înaintea acelor suflete mici
de vrăbii libere, învățate
să iasă, să intre
pe ușile grosolane
ale caselor bătrâne
fără să manevreze vreodată
un enorm lanț ruginit.

Contribuția literară a traducătorului, Mihail Chirnoagă, nu o putem aprecia, poeziile fiind scrise în versuri albe, apreciem însă puritatea limbii.

PERICLE MARTINESCU: „SUNT FRATE CU UN FIR DE IARBĂ”

„Sunt frate cu un fir de iarbă” este titlul sugestiv al unui elegant volum de poeme în proză, apărut în colecția „Meșterul Manole”; frumos ilustrat pe fiecare pagină cu gravuri originale de Ceglakoff.

Încercând să aflăm rostul titlului ce s'a dat cărții îl găsim în două poeme cari ne lămuresc. Este penultimul, unde autorul afirmă a fi frate cu un fir de iarbă, de care poate că s'a despărțit acum un veac dar cu care s'a reîntâlnit în prezent la poalele unui plop. În acest interval de timp, fratele „cel vagabond” — autorul — a rătăcit prin viață frământându-se să-i afle un înțeles, dar n'a aflat decât dezamăgire. În timp ce firul de iarbă e tot atât de tânăr ca acum un veac, — fiindcă nu s'a clintit din loc, autorul e bătrân și obosit; pentru că l-au zdrobit valurile vieții!.. Oare numai valurile vieții? Dacă observăm cu atenție mai aflăm încă un rău. Pentru aceasta, citez în întregime poemul „No. 5”. — (Poemele n'au titluri și cartea nu e paginată, cuprinsul ei întreg părănd a fi continuarea aceluiași gând, rupt și înodat la fiecare pagină. Pentru ușurarea exemplificărilor ce le voi da, am numerotat poemele).

„Sunt frate cu un fir de iarbă.

Dar ce să fac cu un frate atât de mititel!

Pe el îl rumegă Boul, pe mine mă numegă Iubirea!

Amândoi avem același destin!”

N'ași putea afirma că acesta ar fi unul dintre cele mai bune bucăți. Dimpotrivă! L-am citat, în legătură cu titlul cărții și mai ales pentru a stabili din capul locului, ideile fundamentale ale conținutului volumului care s'ar putea rezuma la: dragoste și dezamăgire pentru deșertăciunea vieții. Să încercăm a descifra evoluția acestor idei.

Volumul, începe cu următorul poem:

„La fereastra din gara cea mică privea o fată îmbrăcată în alb. La dreapta ei era ceasul care număra orele, la stânga era o grădină care zâmbea călătorilor.

Am coborât, m'am apropiat de ea și am întrebat-o cine e și undesunt?

— „Eu sunt fantoma iubirii, mi-a răspuns, iar gara unde te-ai oprit se numește *Viața*. Dacă vrei să fii fericit, du-te mai departe!”

Și în acest poem, fondul e același, dragoste și viață, eternă frământare omenească, statornică tocmai prin efemerul ei. Caracterizarea acestei probleme e admirabilă în poemul de față, prin frumusețea tabloului ce ne este înfățișat. Expunerea este de o simplitate surprinzătoare, caracter predominant și calitate de căpetenie, ale tuturor poemelor. Acest fapt dă și nuanța reală de adâncime a poemului citat, pentru că numai lucrurile grave și profunde pot fi spuse atât de simplu.

Pentru a înțelege însă în întregime lucrarea de față, care în bună parte

este mărturisirea sufletului autorului, să încercăm a-i vedea viața prin prisma prin care o privește d-sa. Citez poemul „No. 3”:

Viața mea e ca o carte nedescăcută. Nimeni nu știe ce se ascunde înăuntru.

De câte ori o recitesc însă, descoper în ea o nesfârșită poemă de dragoste.

Fiecare noapte e o pagină de disperare și fiecare poem un sonet”.

Și mai departe, din poemul „No. 2”... „Numai inima mea — cuib de vesele rândunici, dintr'un han mai întunecat decât acesta — nu cunoaște decât mângâierea aripelor amare ale Destinului”.

În concluzie, dintr'un motiv sau altul, reese că viața autorului nu a fost dintre cele mai fericite dăruite. De aci și această pulbere de scepticism, de dezamăgire și amărăciune care învâluie pe nesimțite volumul întreg. Pentru a ne da seama cum s'a ajuns la deprecierea vieții, e suficient să cetim poemul „No. 49”:

„Am fost trimis din haos ca să cunosc gloria zădărniciilor de aici.

Când am atins pământul s'a deschis în fața mea o răscruce cu trei cărări.

Pe una scrie *Viața*..

Pe a doua scrie *Dragostea*..

Pe a treia scrie *Artă*..”

După ce autorul descrie fiecare din aceste drumuri și greutățile sau decepțiile ce l-au așteptat la capătul fiecăruia, ne mărturisește că s'a resemnat să stea într'un bordei, alături de răscruce, privind din când în când spre cele trei cărări și așteptând să-i treacă sorocul cunoașterii spre a se întoarce iarăși în haos.

Sunt în aceste puține cuvinte adunate toate dezamăgirile unei vieți pustiți iar atitudinea pe care o ia cel ce o trăește, este aceea a omului resemnat; o filozofie austeră, care pare că nu se mai potrivește sistemului de gândire de azi. Ceeace îl mai împacă într'o măsură oarecare, cu hotărârile destinului, este natura, în toată imensitatea ei, la care revine spre ași găsi liniștea, după îndelungi și trudnice peregrinări prin lume (a se vedea penultimul poem).

Judecate după simplitatea expresiei ca și după mobilul inspirației, poemele lui P. Martinescu par a fi scrise pentru o lume cu totul alta decât aceia pe care o întâlnim la fiecare pas, sau mai precis par a fi scrise numai pentru sine. Deaci și atât de multa notă personală în mai tot cuprinsul cărții. Am putea spune că poemele de față sunt niște ilustrări ale stărilor sufletești ale autorului — presărate pe alocuri de o ideologie căutată, dar reușind a avea o frumoasă ținută literară. Desigur nu se poate spune despre toate că au o factură perfectă. Citez spre exemplu, în întregime, poemul No. 7, căruia cu greu i-am putea atribui caracterizarea de mai sus:

„Pe sânul tăi iubito am vrut să scriu azi dimineață, deviza destinului meu. Dar buzele mi-s'au învânețit și gura mi-s'a umplut de amărăciune.

Fîndcă deviza destinului meu este:

„Totul e iluzie !”

E greu de închipuit cum cineva încearcă să scrie pe sâni iubitei sale, devisa destinului său! După mine așa ceva nu merge nici chiar într'un poem. Tot atât de nepotrivite mi se par următoarele imagini: „Păreai o pasare sfântă care se scâldea în colbul celor mai nobile inimii”.. (Poem No. 12) — sau... „Ieși din odaia întunecată și vino să vezi cum zburdă lalelele în grădina...” (poem No. 27).

De altfel, de aceeași părere, după cum o mărturisește autorul, într'unul poeme, pare să fi fost și una din iubitele sale căreia îi citește poemele și care drept ori ce răspuns îi închide cartea și-o azvârlă la picioarele patului. (Iubita îi mai cere și o îmbrățișare... spunându-i în glumă că ar fi mai bine să ardă aceste cântece. Aicea nu mă mai asociez cu dânsa!).

În rezumat „Sunt frate cu un fir de iarbă” este o carte simpatică, scrisă cu îngrijire, cu eleganță chiar, dar în care autorul parcă s'a fărâmițat pe sine spre a se încheaga câte puțin în fiecare din poemele sale. Comparat cu elemente din lumea reală, volumul de față apare ca un ochi accidental de apă. cu frământarea ei proprie dar cu suprafața prea mică pentru a oglindi mai mult decât chipul aceluia care se pleacă spre el. Cu posibilitățile stilistice pe cari le are Pericle Martinescu, ne îngăduim să cerem autorului, într'un viitor volum, să se uite pe sine și să încerce investigații mai largi, prin haosul gândului său în lumea înconjurătoare.

DAN PETRAȘINCU: OMUL ȘI FIARA (Nuvele)

Dintre cărțile noi de literatură, apărute în ultima vreme, volumul de nuvele „Omul și fiara” al lui Dan Petrașincu, trebuie socotit cu adevărat bun.

Romancier și nuvelist, cunoscut publicului cititor din alte două volume de nuvele și trei romane, talentul de mare povestitor și fin analist psiholog al autorului ni se înfățișează și în acest volum în toată plenitudinea.

Cartea de față conține 12 nuvele, cuprinse în 486 de pagini, scrisă într'un stil ușor, o limbă aleasă și curată românească. Subiectele afară de aceia al primei nuvele — „Omul și fiara” —, care mi se pare a fi și cea mai bună din volum — sunt luate din lumea de fiecare zi a masei burgheze sau intelectuale, autorul stăruind parcă mai mult asupra studiului caracterelor și firii eroilor săi — decât asupra importanței întâmplărilor. Deaceia cele povestite apar uneori ca lipsite de interes, prin evoluția în care se desfășoară acțiunea dar atrag și cuceresc, reținând atenția cititorului prin aprofundarea analizelor sufletești. Să luăm un exemplu: „Planeta moartă”. E vorba aici de soția unui magistrat din provincie, o femeie foarte frumoasă și conștientă de acest lucru — pe care soțul său o trimete la București să pună la punct, în locul său, o avansare care întârzie. La aceasta contribuie procurorul tribunalului — prieten cu soțul doamnei — care pusese gând rău „perechii ideale” cum erau supranumite soții Zapari în orașul lor de provincie și care își făcuse socoteala că prin scrisoarea de recomandatie ce o dădea soțului, îl va determina pe el să plece în Capitală, lăsându-și câteva zile soția singură. Doamna înțelege manevra iar puțină simpatie ce o avea pentru procuror se spulberă. Nu mai puțin, o dezgustă soțul, pe care îl socotește laș, egoist și

pedeasupra lipsit de încredere față de sentimentele ei curate. Pentru toate aceste motive se decide să plece, luând în același timp hotărârea de a-și înșela bărbatul, ca să se răzbumă.

La București prilejurile se ivesc nenumărate iar d-na Zapan învinge ușor primele ezitări de femeie cinstită, căzând repede în brațele unui necunoscut. După această primă experiență urmează altele, conduse mai mult de geniul rău al unei prietene, decât dintr'un îmbold sincer și spontan al firei sale, iar într'o bună zi, ca și cum nu s'ar fi întâmplat nimic, se desprinde din vârtejul ce părea că o cuprinsese în întregime, se sue în tren și pleacă la Radu al ei — și în orașelul lor tihnit de provincie.

Ca subiect în sine, trebuie să recunoaștem că e de o banalitate uluitoare, totuși tipul Olimpiei Zapan, studiat în toate asociațiile sufletului său, devine de un real interes, prin analiză. Deși acțiunea în cazul de față pare redusă la extrem, povestirea e antrenantă prin evoluția fazelor sufletești, multiple și variate, ce alunecă una după alta ca un nesfârșit șir de lumini, aprinse alternativ.

Spuneam că din tot volumul „Omul și fiara“ mi s'a părut cea mai reușită năvelă. Să ne oprim o clipă asupra ei :

Într'un mare circ italian ne este prezentat micul Gioni, copil de șase ani rămas orfan, fiul îmblânzitorului de fiare și al unei acrobate. Lumea circului, izolată de „lumea de dincolo“ își are viața ei proprie și legile ei după cari se conduce. Deși în fond ea este un amalgam ciudat de ființe disparate, ca formă ea se încheagă într'o ființă totalitară, cam ciudată, cam deosebită, dar bună, sentimentală și duioasă. Gioni e copilul acestei ființe, „a Circului“, și oare cum fiul adoptiv al directorului, care-l îndrăgise și care ar fi vrut să facă din el un „om de dincolo“. Cu timpul însă directorul circului trebuie să recunoască nemulțumit că toate încercările lui au dat greș. Gioni e un sălbatic în felul lui, un înadaptabil la legile vieții sociale; un refractar. El nu iubește decât circul și nu se simte bine decât în cuștile fiarelor, de cari se apropie și se împrietenește prin instinct.

Vremea trece. Gioni are 20 de ani. Din școală nu a reușit să asimileze mai mult decât cunoștințele celor 4 clase primare. E un ursuz, urâște femeile — pe cele elegante îndeosebi, pe cele cari poartă blănuri și cari indirect au contribuit la masacrul nevinovaților lui prietene : sălbăticiunile. Urându-și prin instinct tatăl, el devine tot îmblânzitor de fiare, întrebuițând pentru acestea metode personale, și — în general mângăerile — cunoscute numai de el. Totuși e prea timid. Nu știe, nu poate încă să apară în public, nu înțelege de ce să o facă.

Iată însă că în viața lui Gioni se întâmplă un eveniment de mare importanță : se ivește Marina, o orfană întreținută de Stat, apariție ideală, desăvârșită din toate punctele de vedere. Până la urmă, printr'un concurs de multe împrejurări furtive, ea îi devine soție.

Prin dragostea covârșitoare ce o simte pentru Marina, prin căsătorie, prin protecția unui înalt personaj care-i asigură posibilitățile de trai, Gioni își face intrarea în „lumea de dincolo“. — Marina se străduiește cu toate mijloacele posibile să-l adapteze la „noua viață“ și pare că reușește, statomnicierea lui părând a fi definitivă odată cu nașterea primului lor copil... Dar co-

pilul moare după scurt timp răpus de o boală pe care nici medicul n'a știut să o explice. Gioni își amintește că după o lege a sălbăticiunilor, primii lor pu: sunt slabi, plăpânzi, supuși morții... poate că și el nu-i altceva decât o sălbăticiune! În sufletul lui de primitiv se năruște tot ce se clădise până atunci. Lupta Marinei de a-l reține în orânduirea în care se înscrișese, e zadarnică. Toate acțiunile lui Gioni, bune sau rele, devin pătimașe și sfârșesc prost. Redevine iar dezechilibratul de mai de mult. În fața acestui rău necunoscut și fără leac, Marina își amintește că Gioni nu-și are făcută educația religioasă. Ea încearcă să împlinească acest gol și cu ajutorul Sfintei Fecioare, reușește... da reușește și ca o dovadă a sfintei și divinei îndurări, Marina simte, în ea zvâcnind un nou început de viață, un al doilea copil.

E în ajun de Crăciun, afară ninge, totul pare a fi reintrat sub blânda protejere a lui Dumnezeu. Marina se ocupă de ale gospodăriei iar Gioni, umblă de colo colo, fără scop, ne având ce face. Din întâmplare, privirea îi alunecă asupra unui ziar așternut pe masă. Transmisă parcă de o putere a destinului, el află atunci vestea că Cercul a sosit din nou în țară, în orașelul acela, numai la câțiva km. distanță de el.

Transfigurat, fără a-și lămuri scopul, pleacă de acasă, împins către circ de o tiranică dorință de a revedea menajeria, de a-și recunoaște și mângâia vechii prieteni. Ajuns în tocul nopții, el se furizează pe din-dos, ca un hoț la locul bine-cunoscut al sălbăticiunilor, chemându-le pe nume, întinzând mâna, în cușca bătrânului leu, să-i mângâie blana, să-l simtă iar ca în copilărie. Se întâmplă însă atunci ceva tragic. Vechiul prizonier fiind înclocuit cu un nou captiv, cu totul neîmblânzit, acesta îi apucă brațul și îl sfășie. Gioni nu simte importanța faptului în sine, dar sângele și rana declanșează în el instinctele sălbăticiunii ancestrale cari vor activa ca atare. Rând pe rând cuștile se deschid, zăbrelele sălbăticiunilor se sfarmă; se încing lupte pe viață și pe moarte într'un vacuum de infern. Până la urmă, Gioni, cade victimă unui tigru, chiar în clipa când Menelec, bătrânul și înțeleptul elefant, — vechiul și cel mai drag prieten al lui, ar fi putut să-l salveze.

Acesta e însă în puține cuvinte rezumatul „Omului și fiară“ povestit în vre-o 100 de pagini. Prin straniul întâmplărilor, prin ciudătenia personajului principal, atât de plastic descris, prin noutatea acțiunii și prin sfârșitul ei tragic, nuvela de față se ridică pe culmile literare cele mai înalte. Forma desăvârșită completează un fond inspirat și nou, brodat pe canavaua de elemente cunoscute, ale lumii reale.

Trecând mai departe, la alte nuvele, găsim pretutîndeni aceleași subtile analize ale stărilor sufletești, realizate cu artă și rafinament literar.

Personajele alese deși sunt din lumea obișnuită a oamenilor ce ne sunt cunoscuți, în descrierile din volumul de față apar cu laturi neașteptate ale caracterului, fapt care dă noutatea și interesul celor povestite. Autorul își studiază personajele alese în toate tănuitele ocnițe ale sufletului cu o bolnavă curiozitate de om de știință.

Nu mai puțin reușite sunt portretele exterioare ale acestor personaje, cari după ce ne-au fost prezentate, ne rămân întipărite în minte ca imagini reale, cunoscute aievea. Dan Petrașincu stăpânește nu numai meșteșugul înțuției stărilor sufletești ci și pe acele de creator

Iarăși reușită mi s'a părut „Irina din vis“, plămuire ciudată și din

elemente comune și din „viața de dincolo“, din necunoscut de după moarte, realizare fantastică de un echilibru perfect.

Trecând la forma în care sunt scrise nuvelele, trebuie relevat mai întâi de toate talentul epic al autorului secundat fidel de o stranie putere de însuflețire. Toate nuvelele sunt scrise într'un stil ușor, în fraze elegante, într'o limbă curat românească. Pe alocuri, ca un fel de digresiune din catacombele analizelor sufletești, se ivesc descrieri luminoase de peisagii, cald colorate. Iau exemplu noaptea pe terasă din „Aura halucinantă“.

Inchei cu bucurie de a putea prezenta publicului cititor o carte de reală valoare literară.

Marieta Popescu Flores

N O T E

IDEI — OAMENI — FAPTE

CRONICA EVENIMENTELOR

S'a deslănțuit războiul și în Extremul Orient. Era cu neputință să nu se ajungă la acest desnodământ. Roosevelt a săcăit într'atâta Europa și mai ales pe japonezi încât aceștia au fost siliți să recurgă la arme. Tratativelle trimisului nipon Kourusu la Washington s'au tergiversat cu vădită tendință de a târăgăna lucrurile până când Statele Unite se vor pregăti din punct de vedere militar. Iar amenințările nu mai conteneau. Oprimirea ofensivei germane pentru crâncenele luni de iarnă a fost tâlcuită de americani ca un semn de slăbiciune. Câteva oscilări pe teren pentru a fixa front avantajos pentru Axă în Rusia, orbi într'atâta pe americani, încât considerară momentul oportun să dea lovitură. Axa a intrat în viață, își închisă profitorii de totdeauna și intensificară machinațiunile.

Japonia nu mai așteaptă. Văzu zădărnicele eforturile ei de a lichida pacific diferendele cu Statele Unite și, într'o noapte, izbi. Și izbi cu atâta înverșunare încât dușmanii săi rămaseră uluiți. Din prima lovitură, flota americano-engleză din Extremul Orient fu decimată. Cele mai puternice unități navale ale celor doi dușmani fură băgate la fund. Apoi, rând pe rând, începură să le ocupe bazele navale

din insulele Filipine, Borneo, Guam, Wake... O lovitură puternică primară englezii prin pierderea Hongkongului și prin apropiata asediere a Singaporelui.

Dela început japonezii au arătat o vădită superioritate.

Evident nu se poate trage o concluzie numai după gravele pierderi cauzate inamicului comun în primele săptămâni. Ceeace ne marchiază ele însă e lipsa umitoare de pregătire la americani. Pe ce se bazau ei de tot sfidau puterile Axei? Preconizezi intervenția într'un catastrofal războiu, războiu pe care ai avut timp să-l studiezi și să vezi cât de nimicitor se duce, și nu-ți întărești nici bazele navale și aeriene ca să faci față surprizei. Ori se încrezuseră și acum, ca totdeauna, pe efectul amenințărilor și pe intimidare. O naivitate sau o nătângie?...

În tot cazul globul întreg e învolburat azi și omenirea din cele cinci Continente, cu toate insulele și arhipelagurile din toate mările și oceanele, pătîmește crâncen.

În Europa, pactul anticomintern, s'a extins și printre celelalte popoare, în urma conferinței dela Berlin.

Ofensiva rusă cu unități aduse din Siberia, pregătite special pentru lovitură de grație care urma să fie dată armatelor Axei în colaborare cu

vijeliosul aliat „generalul iarnă“, s'a izbit de îndârjita și hotărîta voință germană și s'a năruit. Pierderi formidabile au fost recolta rusă, odată cu ruinele a ceiaze a fost cîndva Rostov. Führerul, luând comanda su-
preună a armatelor de uscat de pe frontul Oriental, a pregătît dușmanu-
lui surprize pe cari lunile cari urmează ni le vor evidenția. Infrîngerea totală a bolșevismului se arată, cu toate bafoanele de oxigen ale colab-orării și sprijinului anglo-ameri-
can.

E chestie doar de timp...

În Libia, puternice forțe aruncate în luptă de englezi au făcut să se aplece, temporar, balanța succeseilor spre ei. Dar câte sacrificii au trebuit! De altfel e o pendulare pe care o cunoaștem. Ceeace cuceriseră și altă dată prin sfortări de luni de zile și cu sacrificii extrem de sîngeroase, englezii au dat înapoi, cu sacrificii și mai sîngeroase, în două săptămîni. Acum suntem sigur că refluxul nu va întîrzia, tot sîngeros pentru dușman.

Pe mare, tonajul pierderilor Albionului se mărește din zi în zi, catastrofal.

Noi, după ocuparea Odesei și lansarea înainte a unor corpuri expediționare cari, sub comanda generalului Petre Dumitrescu, înregistrează fapte mărețe de arme, am trecut o parte din armată pe picior de pace. Lupta o ducem cu aceiași îndârjire însă pe tărîm de producție. Ogoare rămăseseră nedoștenite și așteptau vînjosul braț al plugarului ca să înfigă adînc fierul plugului în brazdă pentru rod îmbelșugat.

Intors la plub și totuși țăranul român nu se simte demobilizat. Știe că mai are încă de furcă la hotare și-și păstrează arma alături. La prima chemare va fi prezent cu acelaș elan și cu aceiași dărzenie de a învinge.

Prin declanșarea războiului în Extremul Orient, Anglia a adresat și României un ultimatum. Ținem să subliniem răspunsul extraordinar dat de d-l Mareșal Ion Antonescu Albionului. Va rămîne în istoria diplomației ca un act mărunat de demnitate, de logică perfectă și de înfierare a atitudinii engleze față de noi. In-vazia rusă din Iunie și țînuta engleză care ne garantase hotarele, a dat prilej Conducătorului să stigmatizeze pe „garant“ care nu găsise măcar un cuvînt, necum să ia o atitudine

Așa că suntem și noi în războiu cu Anglia și dominioanele sale și cu Statele Unite și acoliții săi.

În toată involburarea globului, ur-singur semn de întrebare: Turcia.

Până acum a rezistat ispitelor și presiunilor din ambele tabere. Va reuși să se mențină în neutralitatea care și-a împus-o? Va fi lăsată?

M. G. SAMARINEANU

MIHAIL SADOVEANU. DIVANUL PERSIAN

Marele povestitor al zilelor noastre, M. Sadoveanu, a prelucrat o întregă serie de cărți și motive folklorice, cari după trecerea prin laboratorul și imaginația sa, au devenit opere nemuritoare. Baltagul e romanul Mioriței. Măria Sa Puilul Pădurii este prelucrarea Genovevei de Brabant, a legendei ce circulă în foarte multe exemplare în toate că-tunele.

În discursul de recepție la Academia Română Sadoveanu spunea că este un stejar cu rădăcinile adînc înfipte în solul românesc. În adevăr opera sa este un palat de cristal ridicat pe fundamentul solid al creației folklorice. A prelucrat creații și motive folklorice introducându-le so-

lemn, ca opere de anvergură în Pantheonul literaturii culte.

Cea mai nouă operă a lui Mihail Sadoveanu este prelucrarea artistică a unei cărți de origine orientală, cunoscută în multe literaturi populare. E vorba de o povestire indiană cunoscută sub numirea de Sindipie (după numele filosofului indian Sindipa). Timp îndelungat Sindipa a fost Decameronul literaturii românești (după cum îl numește d. Lecca Morariu). A ajuns în Țările Românești în haină slavonă. Cea mai veche traducere pe care o cunoaștem azi e manuscrisul 1436 dela Academia Română tradus în 1702 de Costea Dascălul dela Brașov (N. Cartojan. Cărțile populare în literatura română. Vol. II, p. 289). S'a tipărit mai întâi la Sibiu în 1802 cu titlul „Istoria Sindipii Filosofului” cu cheltuiala lui Simeon Pańtea din Sălcina (depe Arieș). Ediția a doua s'a tipărit tot la Sibiu în 1834. Prelucrarea artistică a lui Mihail Sadoveanu aduce iarăș în lumea preocupărilor literare Decameronul secolului al XVIII-a.

E interesant de remarcat că manuscrisele vechi ale Sindipiei s'au păstrat în mănăstiri, alături de Viețile Sfinților.

După lecturi ascetice, de viețuirii în suferințe, se aplecau și asupra unor descrieri malițioase, mai ales că în acele descrieri se vorbea despre mici viclesuguri feminine. Erau foarte malițioase și în acelaș timp satisfăceau exigențele unei anumite curiozități de literatură profană. Decameronul Orientului are ceva comun cu Halimaua. Să nu uităm că Sindipia e de origine persană. Halimaua e de origine arabă — sau după unii chiar persană. În ambele e vorba de o anumită condamnare la moarte, amânată prin basme orientale,

povestite fermecător, autorității care rostise sentința. În cazul Divanului Persian sentința rostită tocmai de împărat. Iși osândește la moarte propriul său fiu. Fiul său era discipol al filosofului Sindipa, îl chemase acasă voind să vadă progresul cărturăresc al tânărului. Sindipa Filosoful din motive astrologice îi interzice să vorbească 7 zile. Împăratul văzând că fiul său nu vorbește, credea că e vrăjlit de Sindipa. Dă ordin să fie ucis. Curtenii îi spun diverse basme și ca urmare amână mercu executarea la care voia să asiste. Trec zilele în cari tânărul vlăstar împărătesc nu avea voe să vorbească. Se ajunge la constelația favorabilă. Sosește clipa în care fiul de împărat are drept să vorbească. Împăratul vesel își iartă fiul.

Basmele cari au fermecat pe împărat, au darul de a fermeca și pe cititori.

IOSIF E. NAGHIU

ROLUL MUNCITORILOR ȘI UNIREA

E prea puțin cunoscut, mai cu seamă în țara veche, faptul că încă înainte de războiul mondial o parte din muncitorimea română din Ardeal și Banat dispunea de unele începuturi de organizații proprii, precum și de unele gazete modeste, dar bine inspirate, cum a fost în 1903 „Glasul Poporului” și apoi „Adevărul” care apărea la Budapesta până la izbucnirea războiului din 1914. Caracterul acestor organizații și gazete deși era mai mult social, ele au înțeles să propage totdeauna ideea de egală îndreptățire națională a poporului român și să înfierze actele de samavolnicie ale șovinismului maghiar. E semnificativ, de altfel, faptul că toc-

mai atunci când, la începutul anului 1907, partidul Național Român și-a concentrat foarte multe forțe la Budapesta, cu editarea oficiosului său, a luat naștere acolo și una dintre cele mai active organizații muncitorești, care, inspirată de lupta națională a parlamentarilor români, a desfășurat tot timpul o intensă activitate atât pe teren politic, cât și pe cel cultural. Nenumărați au fost acei studenți români della Universitatea din capitala Ungariei, cari participau la adunările și șezătorile culturale ale organizației muncitorilor români, contribuind astfel la crearea unui spirit de solidaritate națională. O activitate similară și cu rezultate tot atât de satisfăcătoare s'a desfășurat și în diverse alte centre urbane, ca Aradul, Lugojul, Sibiu, Timișoara, etc.

Marea masă compactă a muncitorilor români din Ungaria o constituiau minierii, din Banat, Valea Jiului, Munții Apuseni și regiunea Baia Mare. Ei însă nu dispuneau de dreptul de a se organiza, fiind ținuți în cea mai neagră mizerie, și întuneric.

În primii doi ani ai războiului mondial e adevărat că organizațiile muncitorilor români, forțate de împrejurări, și-au încetat orice activitate, precum la aceeași lăncezeală a fost condamnat și partidul Național Român. Dar în ultimii doi ani ai războiului acțiunea publică românească a revenit în mare măsură muncitorimei, iar rolul ei în pregătirea spiritului unirei a fost foarte important. Aceasta se datorește în primul rând faptului că în timp ce țărani se găseau pe fronturi sau în captivitate, iar foarte mulți dintre intelectualii români dacă nu erau pe fronturi, se găseau în lagăre sau erau refugiați în Vechiul Regat, muncitorimea, mai cu seamă cea angajată în industria minieră și în metalurgia producătoare

re de armament, era mobilizată pe loc, bucurându-se de oarecare posibilitate de mișcare.

Astfel în 1917 organizația din Budapesta reîncepându-și activitatea și grupând în sânul său un foarte important număr de muncitori români angajați la marile întreprinderi de acolo, conducătorii ei au reușit să scoată din nou, în plin război, gazeta „Adevărul“, care, foarte curând a ajuns la un tiraj considerabil, răspândindu-se în tot Ardealul și Banatul, precum și pe fronturi, întreținând flacăra românismului și luptând atât pentru revendicările sociale, cât și naționale ale românilor. În special se ducea o acțiune susținută împotriva măsurilor restrictive ale guvernului, prin cari se răpea românilor dreptul de a dispune de școli proprii, apoi dreptul de vot al țăranilor, precum și posibilitatea de-a cumpăra o brazdă de pământ.

În decursul anului 1918, când guvernul maghiar, înspăimântat de norii negri ce se ridicau la orizont, a acordat și muncitorilor minierii dreptul de-a se organiza, activitatea organizațiilor muncitorilor români a devenit atât de mult simțită încât și câțiva intelectuali, printre cari d-nii Emil Isac, Enea Grapini și alții au început să dea concursul lor efectiv acestei mișcări, iar alții au înțeles a o sprijini materialicește, ca de pildă d. Aurel Vlad, sau moralicește ca fostul Episcop de Caransebeș Dr. Miron Cristea, devenit mai târziu Patriarh al României, care într-o pastorală se pronunța în termeni foarte elogioși față de mișcare.

Deși în epoca aceasta rezultatul definitiv al războiului era evident, și se simțea tot mai intens nevoia desfășurării unei acțiuni cât mai vigouroase în sânul poporului român pentru pregătirea spiritelor în vederea evenimentelor ce aveau să urmeze, dela

București nu ne venea nici o încurajare, iar partidul Național Român, cu cadrele descompletate, era inactiv. Muncitorimea română ardeleană, încadrată în organizațiile sale, a fost astfel pusă în fața unei grele misiuni, de care putem spune azi că s'a achitat cu cinste.

Plecând dela convingerea că socialul și naționalul nu se exclud și că unitatea națională constituie singura temelie pe care i se va putea asigura o viață demnă de-a fi trăită, acțiunea ei s'a concentrat exclusiv în vederea realizării acestui scop, nelăsându-se sedusă nici de lozincele venite dela Răsărit, nici de cuvintele ademenitoare ale aceloră dîn interiorul țării, cari se străduiau să o asigure că după război structura de stat a Ungariei va fi schimbată din temelii, asigurându-se și românilor drepturile ce li se cuvin.

Astfel la 29 Octombrie 1918, ca o urmare a declarației făcute de d. Dr. Alexandru Vaida în Parlamentul din Budapesta, reprezentanții muncitorilor români au luat inițiativa unei acțiuni comune cu Partidul Național Român, propunând reprezentanților acestui partid o întrevedere, care a fost primită și s'a ținut la cafeneaua „Cornul vânătorilor“. D. Flueraș, șeful delegației muncitorești, a propus în această întrevedere, iar reprezentanții partidului Național Român au acceptat, constituirea unui Consiliu Național, cu menirea să preia puterea în Ardeal la momentul oportun. Acest consiliu s'a format pe baze de paritate dîn următorii reprezentanți ai partidului Național: Iuliu Maniu, Teodor Mihali, Ștefan Cicio Pop, Dr. Alexandru Vaida, Aurel Vlad și Aurel Lazăr, iar dîn partea muncitorilor: Ion Flueraș, Iosif Jumanca, ing. Enea Grapini, Vasile Surdu, Tiron Albani și Iosif Renoiu. Evenimentele precipitându-se, consiliul și-a fixat

sediul la Arad, procedând imediat la organizarea gărzilor naționale, cari în orașe și marile centre industriale erau compuse în mare majoritate dîn muncitori. Ele au menținut ordinea până la venirea armatelor române și tot ele au servit ca un prețios auxiliar la organizarea Adunării Naționale.

Au urmat apoi tratativele dela Arad cu reprezentanții guvernului dela Budapesta, căruiă i s'a cerut să recunoască dreptul de preluarea administrației asupra întregului teritoriu locuit de Români. Cum delegații guvernului maghiar n'au acceptat, Consiliul Național și-a asumat singur răspunderea, hotărînd totodată și convocarea unei mari adunări naționale, pentru a consulta întreg poporul român asupra viitorului său. În acest scop a fost aleasă data de 1 Decembrie 1918, când s'au adunat la Alba-Iulia nenumerate zeci de mii de români din toate colțurile Ardealului și Banatului, printre cari erau prezenți și muncitorii din toate regiunile industriale.

Ca urmare firească a demnei sale atitudini, muncitorimea a avut apoi reprezentanții săi atât în Marele Sfat Național, cât și în Consiliul Dirigent.

Faptele acestea constituiesc un capitol dintre cele mai înălțătoare ale istoriei noastre naționale și ar fi păcat, chiar din punct de vedere național, dacă generațiile mai tinere nu ar cunoaște și nu ar pretui la justa lor valoare străduințele muncitorilor, precum și faptele unor oameni modeste, dar tot atât de buni fii ai neamului din care fac parte.

IOSIF JUMANCA

O NUVELĂ

La concursul de nuvele istorice transilvănene organizat de ziarul „România Nouă“ dela Sibiu, a fost

premiat și cineva care semna Pascu Ludeanu.

Lumea credea că Pascu Ludeanu e un tânăr, căci de obicei tinerii concurează la asemenea premii. Realitatea e alta. Pascu Ludeanu e pseudonimul bătrânului mereu tânăr sufletește Ilie Dăianu, membru corespondent al Academiei Române. Ilie Dăianu a fost premiat de „România Nouă” pentru nuvela „Clopotelul de argint”. Zilele trecute a apărut și în extras. Este un episod din tinerețea Episcopului C. Grigorie Maior (1772-1782) al Blajului. I. Dăianu are darul de a povesti. Actualizează artistic Ardealul rural al secolului al XVII-lea

I. C. N.

PENTRU MUNCITORIME

Lămurind într-o expunere luminoasă problemele vieții noastre economice, Conducătorul statului, d. Mareșal Antonescu, enunța în treacăt și problema muncitorească.

Profund cunoscător al realităților, trăind în realități — mare însușire pentru un conducător de stat, — mareșalul Antonescu desplică curajos problema, și dând la o parte amănunțele, privește până în adâncuri.

Nu este decât una: disproporție între capital și muncă.

Unul produce prea mult, cealaltă prea puțin.

De aci, o singură soluție, salarizare omenească și asistență socială.

Iată cheia problemei noastre muncitorești, cum atât de lapidar, spune mareșalul Antonescu; caracterizând admirabil situația.

Toate frământările, toate nemulțumirile și toate agitațiile — exploitate cu dibăcie de socialism — n'au avut și nu au încă decât un singur izvor, sărăcia.

De aci toate relele cari macină viața muncitorului: subalimentație.

promiscuitate, malladii sociale, lipsă de prevedere, incultură, anarhie...

Foamea este ocel mai activ ferment anarhic. Nu putem cere liniște și cuminenție, unui infometat; spornică muncă, unui om care are permanent în minte grija zilei de mâine.

Nu putem avea un muncitor harnic, mulțumit și sănătos, câtă vreme se zbate în lipsuri și nevoi.

Adevărurile acestea nu le-au înțeles până acum — sau n'au vrut să le înțeleagă nici conducătorii vieții muncitorești, nici conducătorii destinelor muncitorești.

Unii pentru că aveau interes să nu se îndrepte nimic, din ce ar fi putut să coboare socialismul.

Și așa este.

Ar mai fi existat, el și conducătorii lui, dacă n'ar fi agitat problema muncitorească?

Dacă muncitorii împroprietăriți — vor desvolta cândva ideea aceasta — cu salarii demne și cu declinul profesional asigurat — la propriu, nu la figurant, — ar fi fost mulțumiți? Alții oameni robiți politicului, n'aveau timp să aprofundeze problema, o cunoșteau la suprafață și o rezolvau în grabă, urmărind efectul electoral.

Am studiat problemele, am încercat să dăm îndemnuri dar.. am predicat în pustiu.

Spuneam, de exemplu conducătorilor după vremuri, grăbiți să realizeze acea zgomotoasă mișcare de „Muncă și Voe bună”: e bine să ne gândim și la spirit, nu o putem face însă înainte de a ne gândi la viața de toate zilele a muncitorului.

Noi publicăm statistica locuințelor insalubre, arătam promiscuitatea și lipsurile în cari se zbat muncitorii, și ministrul muncii organiza concertele simfonice cunoscute..

Dar nu ne preocupă aceasta, trecutul e bine să nu-l mai răscolim.

Interesează viitorul și planurile de mai târziu.

Cunoaștem acum problema și numărările ei aspecte; cunoaștem și soluțiile pe cari le putem aplica, cu o singură condiție, să nu ne oprim la calea de mijloc.. Să avem îndrăzneala soluțiilor curajoase, cu toate sacrificiile.

Nici unul nu va fi prea mare pentru liniștea noastră.

VINTILĂ F. PANTAZOPOL

BOLȘEVISMUL

„Vrem republică cu un țar mai bun“, — așa își exprimau dorința inconștientă soldații armatei ruse în debandadă care, în 1917, se retrăgeau depe frontul nostru, armată care-și trădase tovarășii de luptă pentru a-și arunca apoi în haos propria patrie, a prefăce imensul imperiu al țarilor într'un conglomerat de provincii lipsite de omogenitate, de chestiune de comunitate de tradiții, de obiceiuri, de năzuință, dărâamând, arzând, prăbușind, tot ce se crease timp de veacuri, pângărind lăcașuri sfinte, siluind, batjocorind femei și copii, și înecând în sânge orice alt gând, orice altă simțire, orice altă voință, pentru instaurarea „Ununei Republicelor Sovietice“.

Iar țarul mai bun? Dela Kerenski la Trozki, la Lenin și la... Stalin. Și acum, când dușmanii civilizației și ai credinței creștine se luptă pentru păstrarea ticăloasei lor înjghebări de silnicie, de înăbușire, de încătușare, hoardele mânite în vârtej de habotnicii porecliți „comisari ai poporului“ se dedau la sălbăticiii cari în-trec tot ce pot imagina mințile cele mai diabolice.

„Ucideți, nimiciți, distrugeți!“ este porunca supremă a bunului țar Stalin.

Și masele inconștiente sunt mânite la moarte și propria patrie e prefăcută în cenuse.

Și totuși.. ce-ace vedem nu constituie nimic extraordinar! Este ceva ancestral în ceia ce deslănțuie instinctele primare ale acestor măcelari bolșevici.

În cartea lui, Alexei Tolstoi, „Țarul Ivan cel groaznic“ ne descrie una din zilele de groază ale aceluia țar la Moscova — Moscova țarului Stalin de azi — :

„În ajunul zilei spăimântătoare se vedeau înălțându-se în marea piață din Kitai-Gorod un număr imens de furci și spânzurători. Între acestea se vedeau ici-colo trunchiuri și securi. Ceva mai departe era atârnat între doi stâlpi un cazan enorm. În altă parte erau prinse de un stâlp niște lanțuri și lângă acestea se pregătea un rug. Printre furci se vedeau diferite unelte neobișnuite, care trezeau prevestiri înfiorătoare.

„Trecătorii se îndepărtau îngroziți și nu numai piața, ci și toate străzile dimprejur erau pustii. Oamenii se închisuseră în casă și șopteau cu spaimă despre cele ce aveau să se întâmple. Vestea grozavelor pregătiri se răspândi curând în toată Moscova și peste tot domnia o liniște de mormânt; la prăvălii se lasaseră obloamele; nu se mai vedea nicăieri picior de om.

„Din când în când trecea în galop câte un trimis al țarului și se auziau loviturile de topor și strigătele poruncitoare ale... „opriteinicilor“ cari zoriau lucrările.

„Toată noaptea n'a închis nimeni un ochiu și nicio lumină nu se zăria printre obloamele trase ale ferestrelor.

„Dimineața, după ce opriteinicii goliră cu totul drumul spre piață, țarul veni pe un cal aprig, în veșmânt

strălucitor. La șea era prinsă o tolbă cu săgeți, pe umeri, arcu aurit. Pe coif se vedeau zugrăvite chipurile Mântuitorului, al Maicii Domnului, al Sf. Ioan Botezătorul și al altor sfinți ai Bisericii. Șabrocul scânteia de pietre scumpe, iar la gâtul calului era aninat, ca talisman, un cap de câine.

„Țarul văzând că piața era goală pornici să fie adus poporul și încet piața se umplea de lume iar la ferești se zăriră figuri speriate“

A fost una din zilele de răzbunare și pedeapsă ale țarului, găsindu-și moartea în țepi, pe spânzurători, pe trunchiuri și pe rug mulți dintre boierii și oștenii vînovați sau nevinovați, în urma părilor de tot felul și a vedențiilor minții bolnave a țarului.

Sălbătăciile, grozăviile de azi sunt indemnuri aevestrale. Deosebirea e că atunci urmașii neleguiți ai Părinților Bisericii făceau Crucea Mântuitorului ca mantori ai crimelor lor, iar azi dușmanii crucii lucrează mână'n mână cu urmașii crucificatorilor lui Hristos.

SUEZUL

Unul din obiectivele, se poate zice, și una din pricinile războiului prin care trecem, a dat loc unei vaste literaturi, dela marele gând al lui Ferdinand de Lesseps până'n zilele noastre. Noua lucrare a lui Iosef Sebastian Schall: „Suez Pforte der Völker“ (322 pagini) aduce un extrem de bogat material documentar, făcând să defileze ca într'un caleidoscop oameni și lucruri, date și fapte. Cartea va apărea în curând în ediție românească, mulțumită însemnatelor sacrificii pe care le face „Editura Gorjan“ de a pune în mâna cetătorilor

români cărți de știință și literatură de frapantă actualitate și în cele mai bune condițiuni.

ACEIAȘ...

Am cunoscut în țara aceasta un om, un mare vorbitor, mort de cea mai înfricoșătoare lipsă de judecată. Acest om era în cuvântările, în sfaturile lui vechiu și totuși veșnic nou, și la fiecare prilej ascultătorii însuflețiți găseau că vorbitorul „e neîntrecut“ și că „a fost mai bine decât totdeauna“.

Același lucru se petrece cu poporul nostru, care păstrează din veac de veacuri, veșnic înalte virtuțile străbunilor daco-traci și romani, cu fiii acestui popor, cu neînfricații, nebiruinții ostași ai țării.

Dorobanțul, care pleacă dela vatră „purtând opinci sumani, ițari și cușma pe-o ureche“, românul, care „are șapte vieți în pieptu-i de aramă“, ostașul lui Carol I, înțeleptul, care ne-a câștigat la 1877 independența, al lui Ferdinand I, întregitorul de țară, sânt *aceiași* ca „țărani și boierii“ luptători ai lui Mircea Bătrânul, sfărâmatorul „aliotmanului“ cu plăieșii lui Ștefan cel Mare și Sfânt, „atletul lui Hristos“, cu vitejii lui Mihai Viteazul sub a cărui sabie fulgerătoare s'a înfăptuit întâia dată visul adunării laolaltă a românilor „din patru unghuri“, cu luptătorii Basarabilor și Mușatinilor, cu pandurii lui Tudor Domnul.

Iar armata glorioasă dusă la luptă și izbândă de Mareșalul Antonescu este *aceiaș*, *aceiași* urmași ai luptătorilor daco-traci și romani, *aceiaș* vechi și veșnic noi, păstrători și învitori ai gloriei și virtuților străbune.

I. CONSTANTINESCU

REGIUNEA NISTRU - BUG SPAȚIUL VITAL ROMÂNESC

Înainte de ocuparea de către Ruși a Basarabiei și Bucovinei de Nord, erau în cuprinsul URSS 1.200.000 Români. Aceștia sunt mai ales între Nistru și Bug, pe alocuri trecând și dincolo de Bug, până spre Nipru.

Dar spațiul românesc propriu zis îl formează regiunea dintre Nistru și Bug, în cuprinsul căreia se află și Republica Moldovenească, fără ca aceasta să cuprindă întreaga masă de Români, care în acest spațiu constituie majoritatea relativă.

Această regiune, dintre Nistru și Bug, constituie spațiul vital răsăritean al neamului nostru. Elementul românesc se continuă în acest spațiu din cele mai vechi timpuri. Încă de prin secolul XVI se vorbește de o străveche formă de organizație politică românească, Țara Bolhovenilor, care cuprindea regiunea Volhyniei și a Poltavei, până aproape de Kiev.

Permanențele geografice, nevoile economice și forța de expansiune biologică a poporului român au cuprins întotdeauna spațiul dintre Nistru și Bug, în multe părți atingând chiar marurile Niprului.

Zona de la Nordul Mării Negre, care este ținutul dintre Nistru și Bug, a făcut și face parte din spațiul vital inexorabil al neamului românesc și pe care forța biologică românească l-a făcut să se mențină înfruntând toate vicisitudinile vremii.

Acest pământ, prin secolele în cari a fost apărut, lucrat și valorificat cu plepturile și brațele românești, a fost consfințit ca făcând parte integrantă din spațiul românesc. Cu atât mai mult astăzi, când cifrele grăesc cu tărie de fier această necesitate vitală inexorabilă.

Într'adevăr, deși nu avem date speciale cu privire la ținutul dintre Nis-

tru și Bug, totuși datele cu privire la regiunile administrative sovietice, arondismentul Odessa, R.S.S.A. Moldova, Nicolaieff și Pervomaisk sunt restul de elocvente, permițându-ne să punem situația de acolo în corelație cu situația din România.

Că populația Ucrainei este rară ne-o dovedește faptul că la 451.730 km. p. sunt doar 10.733 comune rurale și 80 de comune urbane. Populația totală atingând cifra de 29.020.304 locuitori, în mediul rural 23.646.257 locuitori iar în mediul urban 5.374.047 locuitori.

Dintr'nceput constatăm așa dar, că pe întreg spațiul Ucrainian sunt 64,2 locuitori pe km. p. iar în ce privește mediul rural numai 52,3 locuitori pe km. p.

În același timp România are 81,59 loc. pe km. p. teren cultivat.

Dar realitatea reiese și mai clar dacă analizăm situația, din acest punct de vedere conform datelor publicate de Administrația Centrală de Statistică a U.R.S.S. în 1927.

În regiunea agricolă propriu zisă a Ucrainei, regiunea de stepă, sunt 121.353 km. p., 1903 comune rurale cu 4.506.314 locuitori și 12 comune urbane cu 1.061.773 loc., sau în total 5.568.087 locuitori.

În această regiune de stepă sunt, în mediile întrunite, 45,9 locuitori pe km. p., iar în mediul rural 37,1 loc. pe km. p.

Când această cifră o punem în relații cu cifra locuitorilor pe km. p. agricol din România, 81,59, necesitatea transplantării surplusului de populație rurală din România, în spațiul dintre Nistru și Bug, nu mai poate suferi nici o discuție.

Infățișarea situației, pe același plan de preocupări, din arondismentele: Odessa, Nicolaieff și Pervomaisk și din Republica Moldovenească întărește, în particular, ceea ce dovedisem în general.

În arondismentul Odessa sunt 60,9 locuitori pe km. p. în mediile întrunite și 30,4 locuitori pe km. p. în mediul rural; în arondis. Nikolaeff sunt 43,9 loc. pe km. p. în mediile întrunite și 32,3 loc. pe km p. în mediul rural; iar în Pervomaisk sunt 55,5 loc. pe km. p. în mediile întrunite și 52 loc. pe km. p. în mediul rural.

În Republica Moldovenească, regiune și cu îndeletniciri industriale accidentuate, 69 loc. pe km. p. în mediile întrunite și 59,1 loc. pe km. p. în mediul rural.

Așa dar, în regiunea dintre Nistru și Bug, regiune pe care necesitatea de viață a neamului românesc de plugari o reclamă, sunt în mediul rural între 37,1 și 43,45 loc. pe km. p. față de cei 81,59 loc. pe km. p. în mediul rural din România.

Dacă se are în vedere fertilitatea și compoziția specială a pământului dintre Nistru și Bug, numai poate fi pusă la îndoială capacitatea de absorbție a acestui spațiu agricol. Ne interesează această capacitate de absorbție pentru că suprafața agricolă a României nu mai poate cuprinde întreaga populație agricolă, chiar dacă s'ar înfăptui o nouă reformă agrară și am introduce o agricultură intensivă. Aceasta pentru că numărul locuitorilor la kilometru pătrat de teren cultivat în România este mult superior celorlalte țări, nu numai agricole, dar și industriale, cum este Germania, unde se practică o agricultură intensivă.

Forța biologică a neamului românesc ar sponge în scurt timp și cadrele noi în care ar fi cuprins în urma unei noi reforme agrare și în urma introducerii agriculturii intensive, în actualul spațiu.

Evoluția stărilor de lucruri, pe acest plan de preocupări, constată pe baza statisticilor agricole din 1930 și datelor provizorii ale Recensământului din

1941, constituie o argumentație imbatibilă.

Într'adevăr, rezultatele statistice din 1930 ne arată că 18,6 la sută din gospodăriile agricole alcătuiesc categoria muncitorilor fără pământ (întrucât dețin până la 1 ha.); 33,5 la sută categoria gospodăriilor pitice, între 1—3 ha.; 22,9 la sută între 3—5 ha. și 17,1 la sută între 5—10 ha., care toate, dat fiind numărul ridicat al membrilor unei familii țărănești trebuiesc deoptrivă considerate sub nivelul care să satisfacă nevoile economice ale unei gospodării agricole. Așa dar, 92 la sută din totalul gospodăriilor agricole la 1930 constituia marea categorie a păturei țărănești în imposibilitate de a fi satisfăcută real de pământul în proprietate, având sub 10 ha.

În urma recensământului din 1941 situația se prezintă și mai rău: 95,88 la sută exploatații agricole sub 10 ha și numai 4,12 la sută exploatații agricole mijlocii, mari sau specializate. Aceeași situație în cifre: 2.210.513 exploatați agricole sub 10 ha. și 95.195 gospodării peste 10 ha.

Încât, din motive istorice, geografice și etnice, dar mai ales economice, regiunea Nistru-Bug este indiscutabil o parte integrantă din spațiul vital românesc.

NICOLAE MARIN DUNARE

COȘBUC CA ELEV DE LICEU

S'a încercat măsurarea inteligenței „oamenilor mari“ a figurilor întrate de mult în Pantheonul nemuririi, pe baza datelor din copilărie. Interesul psihologico-pedagogic al cercetărilor de acest fel, e dublat în cazul celor cari au urcat — gradus ad Parnassum — prin opere literare.

Adesea copilăria explică multe taine ale sufletului unui literat. Mărturisirile Fericitului Augustin sunt o dovadă grăitoare. La maturitate se

căiește amarnic de greșelile anilor tineri și această căință e creiatoare de opere.

Confesiunile lui Jean Jacqus Rousseau ne arată că nostalgia acestui suflet romantic se explică în mare parte prin nefericita-i copilărie.

George Coșbuc se naște la 8 Septembrie, de Sfânta Maria Mică a anului 1866, a Hordon în jud. Năsăud. E fiul părintelui Sebastian Coșbuc și a Mariei. Descinde din familii preoțești după părinți. E din neamul grănicerilor, a aceor plăieși de pe Valea Someșului Mare cari au luptat pe toate câmpiile Europei, fiind elogiați chiar de marele Napoleon Bonaparte. Micul Georgică a popii, își trăiește prima copilărie la țară. Din primii ani crește în lumea basmelor și a baladelor, în atmosfera rustică și patriarhală a unui sătuc de munte, înconjurat de catenele carpatice, pe alocuri împădurite și pe alocuri brăzdate și udate de undele cristaline ale furioasei văi a Sălăuței ce-și varsă și apa și numele, în Someșul Mare. Micul Georgică a popii, cum îi zicea tot satul, la biserică, ascultă plasmodia uneori nasală a dascălului Tănăsică. La vârsta de 5 ani îi dedică o poezie scurtă, care e și cea dintâi poezie a tânărului nostru poet.

Când Tănăsică începe să cânte mai marilor vovevozi Toți căinții începe a bate din cozi.

Dela dascălul Tănăsică învață az buchie-vedele la școala primară confesională din satul său natal care azi îi poartă numele.

Acolo în sătucul liniștit „A fost o copilărie senină la curtea părintească, alături de fratele său, rămas țăran și astăzi în brazda din bătrâni. Atmosferă de liniște și împăcare patriarhală (O. Goga, Coșbuc, București, Academia Română, 1923 p. 11). După terminarea școlii primare, se înscrie

la liceul grăniceresc din Năsăud.

Liceul românesc de acolo, susținut de fondul vechiu al grănicerilor, a fost cel mai priincios cuib pentru poetul adolescent.

Lumea dimprejur, era o continuitate normală a vieții de acasă. Înfațișarea rustică dela Hordon, reinvia pe ulițele strâmte cu case țărănești, din micul orașel înfundat după catenele munților Bistriței. Era aceeaș lume, acelaș port și grațu, un colț de românism ferit de orice infiltrație străină. câteva sate de elevi, copii dela țară, veniți din toate părțile cu mâncare în dăsași, acuiți în gazdă la câte un gospodar din capul satului.

— „Doispreze din patrusprezece câți urmau clasa 8-a a liceului din Năsăud eram băieți de țărani oieri și purtam căciuli și țări.

Vacanțele nile petreceam prin păduri și prin munți, căci numai la școală eram domișori; iar acasă eram țărani“.

Răposatul academician Nicolae Drăganu, profesor la universitatea din Cluj, a studiat creațiile literare ale lui Coșbuc din epoca adolescenței (Coșbuc la liceul din Năsăud și raporturile lui cu grănicerii).

Cunoaștem multe din poeziile lui Coșbuc scrise pe când era elev de liceu. S'a pierdut o piesă de teatru — *Barba lui Leib Medelsohn* și nuvela *Miron și Sorin*. Ne gândim la un alt aspect din adolescența lui Coșbuc *școlaritatea*, care încă n'a fost studiată de biografi.

În pedagogia modernă se pune uneori problema raportului dintre inteligență și școlaritate. De multe ori, elevii notați destul de slab în școală, devin notorietăți. E celebru cazul scriitorului german Suedermann, căruia profesorul de literatură, îi spunea și în ultima clasă: „Când vei ajunge și d-ta să faci o proză fără

greșeli? Pe Wundt, profesorii îl trimiteau să se facă „un mic acar“. Faraday era corigent la fizică. Spencer era foarte slab în timpul școlărității. Numărul oamnelor mari cu școlăritatea slabă e îngrijorător. Ne pune în fața unei probleme grave: oamenii mari: erau inteligenți și când erau la școală. De ce au fost așa de slab notați?

Ne propunem acum să studiem școlăritatea lui George Coșbuc. În anuarul liceului din Năsăud, se găsesc (până la 1890 și notele obținute de elevi la diferite materii.

Din anuarul pe anii școlari 1876—1884 am copiat notele obținute de elevul „George Coșbuc“, pe cari le voi publica mai jos.

Menționam mai sus că de foarte multe ori se întâmplă că oamenii mari sunt slab (sau mediocru) notați în timpul școlărității.

În timpul studiilor, la foarte mulți oameni se poate observa evoluția.

Coșbuc se înscrie la liceul din Năsăud în toamna anului 1876 (la vârsta de 10 ani).

Antecedentele școlare nu le cunoaștem. Știm că a urmat școala primară din satul natal și apoi „Școala trivială“ din Telciu, dar nu știm ce rezultate a obținut.

La Liceul din Năsăud, în clasa I, (1876—77) obține următoarele note: (1 = excepțional; 2 = foarte bine; 3 = bine; 4 = suficient): religie 2; latină 1; română 2; germ. 2; maghiară 2; istorie-geografie 4; matematici 4, ist. naturală 2; desen 4; calligrafie 2.

În clasa II-a, G. Coșbuc obține în general, note bune. Nu mai are nici un 4; are mai mulți 1. Religie 1; latină 2; rom. 1; germ. 3; magh. 3; istorie-geografie 1; matematici 3; istorie naturală 1; desen 3; calligrafie 2.

Anuarul din 1878—79 nu l-am putut găsi, așa că notele din clasa III, nu le cunosc.

În clasa IV și a V e ceva mai slab, în clasa (VI-a) are notele cele mai bune din întreaga sa epocă de elev în cursul superior, iar în clasa VIII iar scade. Spre a fi mai perceptibilă această evoluție, prezint notele într-o schemă.

MATERIILE	Cl. IV	Cl. V	Cl. VI	Cl. VII	Cl. VIII
Religie	1	1	1	2	3
Latină	3	2	2	2	2
Greacă	4	3	2	3	3
Română	3	2	1	2	2
Germană	3	4	3	4	3
Maghiară	4	4	4	4	4
Istorie-Geografie	2	2	2	3	3
Matematici	3	2	3	4	3
Zoologie			1		
Geologie			1		
Fizică				3	4
Chimie					
Desen *	3	2	2	2	2
Muzică				4	3
Tipic				4	3

Din tablou, mai lipsește filosofia, care se făcea în cl. VIII-a și la care are nota 3.

Bacalaureatul (maturiattea) l-a făcut între 14 și 21 Mai 1884 și Coșbuc obține media suficient.

IOSIF E. NAGHIU

*) Se pune notă și la desenul lănel și la cel artistic.

EXPOZIȚIA DE REALIZĂRI PEDAGOGICE A DOAMNEI EL. MOSCU-FILIPIDESCU

Sunt înfățișate câteva din realizările școlii de aplicație dela Măgurele-Ilfov, în decurs de mai mulți ani, încercări verificate și adaptate la o școală din mediu rural, fără înzestrări deosebite, și fără alte posibilități de a se forma în afară de școală.

Sunt documente cari demonstrează cât de mult poate influența școala asupra dezvoltării firești a copilului, când este bine îndrumat, lăsându-i-se posibilitatea să se manifeste singur, să-și adune și să-și descopere din mediul lui de viață materialul informativ de care are nevoie, pentru a-l cunoaște și a-l aprofunda, formând bagajul intelectual de mai târziu, achiziționat nu prin ceea ce i se spune, ci prin ceea ce descoperă singur. O muncă de creație, care trezește în copil toate forțele lui sufletești, îl pregătește pentru viața de mai târziu.

Școala pe care doamna Moscu-Filipidescu o sugerează, este o școală care rupe cu tradiția, o școală în care cartea este lăsată la o parte, pentru ca elevul să-și poată deschide singur calea, fiind îndrumat să observe, să cerceteze, să descopere tot ce se află în jurul lui, printr-o activitate susținută de interesul pe care-l deșteaptă în sufletul lui dornic de a ști cât mai mult din ceea ce cuprinde mediul lui de viață. Copilul este condus în tainele maturii înconjurătoare pe nesimțite, astfel că nimic nu-i scapă necercetat.

Începând cu mediul cel mai apropiat — casa părintească, unde o lume întreagă i se deschide, de ființe însuflețite și meinsuflețite cărora copilul le dă viață și le face să trăia-

să prin puterea imaginației și terminând cu satul, această mare unitate organică legată indisolubil de viața lui, pe care o descoperă și o pătrunde în toate formele și aspectele atât de variate. Sunt admirabile lecții de identificare a copilului cu această viață reală a satului, ceea ce ne oferă aceste realizări ale școlii dela Măgurele! Toate arată cât de greșit procedează școala care nesocotește realitatea care trebuie cunoscută, pentru a pune în locul ei o învățătură moartă și artificială, care distruge în copil orice interes, secătuiind toată seva necesară alimentării acestui învățământ.

Dela prima lui carte de citire — Abecedarul — pe care singur și-o alcătuiește foarte cu foaie, ilustrată cu o deosebită artă în tonuri vesele și scene copilărești, cu tipărituri culese de el din litere din ziare, prin care-și fixează gândirea lui simplă și până la acele minuțioase foi de observare a materiei, a planșelor migăloase lucrate cu trudă și conștiințiozitate de mic savant, în care se înfățișează întreaga viață a mediului local, totul arată temeiul deosebit care se pune pe munca personală a elevilor, pe spiritul lor creator, pe cercetarea maturii înconjurătoare și a fenomenelor trăite, prin mijloace directe.

Evenimentele mari petrecute în afară de școală sunt prinse și urmărite zi cu zi de acești mici copii de țară, cari n'au acasă o revistă, un ziar sau altă posibilitate de a se informa. Este în adevăr surprinzător să constați cu câtă putere de pătrundere înregistrează faptele ce se desfășoară dincolo de viața banală a satului, cu câtă analiză prind legăturile cauzale și cum participă cu toată ființa lor la aceste evenimente, dintr-o adevărată nevoie sădită în sufletul lor de a se ține în curent cu toate.

Evenimentele dela noi — actualități istorice de atâta răsunet — sunt

evocate și trăite în mod deosebit, dându-li-se precădere, înaintea oricăror alte lecții din program, un imperativ al școlii timpului de azi, de a trăi istoria nu din cărți și reproduceri reci, ci din realitatea vie care cuprinde în toată măreția ei faptele de epopee ce se desfășoară sub ochii copiilor: Așa învață elevii dela Măgurele istoria!

Expoziția mai cuprinde și alte realizări interesante pe cari o sumară notă de revistă nu le poate analiza.

Suntem convinși că școala adevărată nu se poate înfăptui decât printr'o adâncă înțelegere de către învățător și profesor a sufletului copilului și a realităților pe care trebuie să le trăască. Că această școală nu este nici rezultatul unor reforme și programe noi, ci a unei serioase și adânci pregătiri a celui ce este chemat să lucreze, pentru a aduce în locul unui învățământ mecanizat și arid, un învățământ viu și adoptat realităților. Aceasta nu va fi posibil decât atunci când pătrunși de o altă ideologie, școala va da la o parte tot balastul învechit care anghilozează și sugrumă inițiativa personală a învățătorului. Dar pentru aceasta trebuie o pregătire deosebită și un efort susținut din partea acelor care au datoria să învioreze școala printr'o contribuție personală, adusă zi cu zi pregătirii și perfecționării lor.

Școala e în funcție de acest aport al personalității celui ce o creează.

MARIETA POPESCU

TITUS I. ROȘU :

Insemnări și Inscricții Bihorene, vol. I, Tip. „Doima“, Beiuș, 1941

La margine de țară dar în inima unei regiuni, dintre cele mai românești mutilată din nou de o soartă dușmăncasă, Beiușul își păstrează

tradiția pildelor bune de viață cărturărească.

O mână de intelectuali lipsiți de vanitatea succeselor răsunătoare și dăruțiți cu dragoste de tot ce aparține poporului român din care au răsarit, au reușit să alcătuiască în micul oraș bihorean, o comunitate de viață spirituală modestă, dar cu atât mai de preț pentru împrejurările de acolo

Cu înțelepciune și dăruicie, P. C. Părinte Petru E. Popp, protopopul ortodox al Beiușului dă sprijinul său celor cari se străduiesc să aducă o contribuție în cunoașterea și adâncirea realităților românești locale, ca să-și tipărească lucrările în *Biblioteca Beiușului*. La fel, colaboratorii noștri G. Bota și Iosif E. Naghiu, au răbdarea și dorul de a cerceta aceste contribuții și eventual a le îndrepta.

Din această ambianță prielnică au apărut unele elemente de valoare. Din acestea, unul dintre cele mai harnice și pricepute, bine cunoscut de către cititorii revistei „Familia“ este profesorul Titus L. Roșu.

Având o temelnică pregătire istorică și adânc simț al realităților istorice, dl. Roșu a cutreerat, rând pe rând, toate satele din cele trei plăși dinspre munte: Beiuș, Ceica și Vașcău, căutând vestigiile simple ale trecutului, prin biserici și prin cărțile bisericesti

Roadele acestei munci îndelungate și oboseitoare, sunt cuprinse în acest prim volum de „Insemnări și Inscricții Bihorene“, de o neprețuită valoare pentru istoriografi.

Volumul este precedat de un judicios studiu introductiv, în care după ce expune metoda de cercetare și surselor consultate, aruncă o privire de ansamblu asupra materialului pe care-l prezintă.

În puține pagini redă atmosfera de aprigă luptă, pe care au dus-o preo-

ții și cărturarii moștri mai ales în veacul al XVIII „în vătorea luptelor și persecuțiilor religioase“ cum îl caracterizează autorul.

Apoi autorul descrie rolul pe care l-a avut Beiușul în acele vremuri, cu un matur talent istoric și sociologic încadrate în faptele din acele vremuri, inscripțiile și însemnările culese de pe marginile ceasloavelor, ce „s'au scris la opaițul bisericilor de mâinile tremurânde ale preoților sau ale diacilor“ nu mai apar ca însemnări, anahronice, fără nici un înțeles ci, dimpotrivă, pune de adevăr și de emoționantă căldură și sbucium al vieții de odinioară.

Reproducem mai jos un pasagiu în care autorul subliniază importanța Beiușului ca centru românesc de viață spirituală, arătând și factorii care au contribuit la întărirea acestui centru de luptă și afirmare românească:

„Reședința voevodală, atestată documentar în veacurile XIII și XIV-lea cu biserică de lemn înaintea aceleia dela 1733, — designat ca centru calvin în sec. al XVII-lea, cu un Păpa Iosif, înfiăcărată cetate a ortodoxiei, ajungând, la sfârșitul acestui veac, prin comunitatea negustorilor macedo-români și greci centru, celor mai însemnate așezăminte culturale și bisericesti. Întărit prin burghezia ce se forma în școala și cu ajutorul macedonenilor, Beiușul“, scrie d. Roșu, „va

deveni nu numai centru și reședința protopopească, ci însăși inima românească a întregii regiuni. Continuând tradiția cititorilor bisericii din deal și a celor dintâi școale românești de aici, meseriașii și comercianții români se vor strădui să nu-l păstreze cu cele mai mari jertfe“ (p. 11).

Apoi autorul se ocupă și de celelalte centre locale de viața spirituală mai puțin însemnate din jurul bisericilor din „Vidinel“ Pomezăul, Remetea, Lehoceni-Cărpineț, arătând cu câte greutate și cu ce sacrificii se muncea în trecut pentru păstrarea credinței strămoșești.

Din datele prezentate, desprindem în concluzie adevărul mare, luminos, acela al unității de simțire și de credință al românilor din Bihor cu românii din celelalte ținuturi, unitate dovedită și prin circulația cărților bisericesti tipărite în ținuturile din Moldova și Țara Românească multe din ele găsindu-se încă în umilele biserici de lemn ale Bihorului.

Pentru a termina reproducem aceste rânduri de adâncă inspirație patriotică:

„Peste stăpânirile vremelnice cari s'au succedat în Ardeal, această unitate a credinței a conturat marginile neamului, rosturile lui în lume și veșnicia lui (p. 12)

I. SAMARINEANU

REVISTA REVISTELOR

Revista Fundațiilor Regale, anul VIII, No. 12, Decembrie 1941. În numărul de Noembrie d. D. Caracostea, directorul general al Fundațiilor, fixează punctele de vedere ale noui conduceri, preconizând o literatură indigenă oarecum dirijată (vorbește bine înțeles de literatura dela Fundații). Sunt puncte care pot fi discutate, mai

cu seamă că d-sa pune pe primul plan traducerea din operele clasice. Dar d. D. Caracostea este profesor și de, nu se poate debarasa de unele vederi pur didactice. Poate într'un număr viitor vom reveni asupra acestor „directivă“, fiindcă a dirija, când nu însemnează a nivela sau a acula, implică un dirigiuitor cu prăvirile clare

totdeauna, cu antenele receptive pururi nealterate de paraziți subiectivi și de mărunte patimi personale, dublat de o puternică personalitate și o indiscutabilă valoare.

Am vrăa să ni-l arate, d. Caracostea, pe acest dăneguitor cultural...

Cea ce a introdus valoros noua conducere a revistei sunt Mărturisirile personale ale scriitorilor consacrați. Incepute cu acele savuroase amintiri ale lui Ion Minulescu intitulate „Nu sunt ca par a fi”, ajunge, în numărul de față, la „Dintr'un foișor” al lui T. Arghezi, încrustări cu adevărat frumoase. Amintirile din tinerețe cari constituie notele autobiografice, dacă nu poartă în ele duhul sfânt al talentului, ci constituie numai o înșurire anodină de date și fapte pornite cu semnificații minor la vârsta copilăriei ca să ajungă să urce tonul, gradat, pe măsură ce înaintezi în vârstă, constituie o nonerocire. D. T. Arghezi brodează pe canavasul trecutului atâtea minunății, știe să scoată atâtea efecte și să îmbece atâtea gânduri! Și constituie numai „uvertura autobiografiei”. Citirea acestor pagini e o adevărată delectare pentru iubitorul de literatură de esență.

D. D. Caracostea caută să pună „prădvor” acestui Foișor. Reușește? În tot cazul e riscant să afirmi că astăzi „T. Arghezi se vede contestat”. „În orice caz, tineretul se depărtează de această formă de artă. Iar trăinicia operei lui rămâne îndoelnică: e atâtă mai mult dela ceea ce ar putea să dea de acum înainte, decât dela ceea ce a dat până acum”.

„Rapsodia dacă” publicată în fragment de Aron Cotruș ne aduce aceeași vigoare și sănătate, caracteristice scrierilor d-sale. Iată o viziune:

Crește în noi de pe-acum, aspră și vie
prăveliştea țării ce va să vie...

în mâinile noastre de flăcări și cremene
svăcnește unealta,

Să facem o țară mai tare ca
oricare alta,
în frumusețe doar cu rațul să semene.

Pe unde piciorul de-acum
ni l'om pune,
cu aspră cutezanță haiduicească,
pe măsura fără de măsură-a
visului să crească,
neam al meu, minune lângă minune..

Din acest număr subliniem și Melepece semnată de Lucia Demetrius, Voievozii români în baladele bulgărești, prezintă mai multă curiozitate decât valoare.

Revista Română, Anul I No. 7—8, Noembrie—Decembrie. Zaharia Stancu ne-a dăruit într'un timp revista „Azi”. Și a știut să ocupe un loc în mișcarea noastră literară. Apoi, prias de apele vieții învolburate a timpurilor anormale pe cari le trăim, s'a avântat în gazetărie. Cu Revista Română îl vedem înapoiat iar la scrisul care se ridică peste cotidian, scris pentru care d-sea are un cuvânt. N'am putut urmări dela început această revistă, spre regretul nostru. Numărul de față se deschide cu un studiu al lui Mihaıl Ralea intitulat „Mentalitatea estetică și timpul nostru”. George Gregorian publică poezia „Final de gânduri” în ritm tineresc! După versurile lui Radu Boreanu și Zaharia Stancu întănim pe Marcel Romanescu cu savuroase Intermitențe. Ne oprim asupra fragmentului de roman al lui Ion Vinea, cu conturări viguroase. Alexandru Ciorănescu ne dă date interesante asupra Dumării și Nistrului în Istoria Basarabeană. Istoria Literaturii Române de G. Călinescu e privită din două unghiuri, la Cronici. Mihaıl Ralea, vorbind de scandalul iscat de această lucrare

spune: „în fond acest scandal literar trebuie măsurat numai prin micimea dimensiunilor sale egoiste“ și ajunge apoi la afirmarea: „De aceea toată vâlva celor care-l combat azi pe motive naționale e absurdă, injustă. Ea e dusă ori de nemulțumiți pe chestiuni personale ori trebuie interpretată ca „une guerelle de famille“. Șerban Cioculescu însă o scarmână cu temei, și-i evidențiază păcate reale. D-sa își încheie totuș curtențiilor ultima parte a cronicii: Operă de poet, prin întuirea lirismului enigmatic, de romancier, prin construcțiile psihologice și portretistice cu pretexte din realitate, de critic impresionist, prin arbitrarul temperamental al simpatțiilor și antipatiilor, dar mai puțin operă de istoric literar și de arhitect, cartea lui G. Călinescu e ceea ce strecoară undeva: mărturia unuia din „cei doisprezece oameni fini care formează conștiința estetică a unei epoci“ (pag. 662). E chiar mărturia celui mai fin din cei 12, dar și a celui mai neîndreptat să întreprindă o istorie literară. Descompusă fragmentar, prin ritmul liber al lecturii, rămâne o carte fermecătoare pentru lectorii avizați și inutilă prin definiție, ca o operă de artă.

Gândirea Anul. XX nr. 9 Noiembrie. Un număr dedicat spiritului german, serios așa cum ne-a obișnuit d. Nichifor Crainic să ne înfățișeze revista de când o conduce. Franz Koch de la universitatea din Berlin ne prezintă suflitul german în literatură, într'un studiu amplu, bogat documentat cu citate și autori. D. Ion Pillat ne dă în românește Hegira lui Goethe cu atâta actual în primele strofe:

*Nord, Apus și Sud stau tândări
Fronuri cad, cutremur dă'n țări
Tu la Răsărit mai scapă,
Vânt patriarcal te-adapă!
Fânăr: bea, sărută, cântă
Apa vieții de te 'ncântă.*

*Coloan 'n dreaptă așezare,
Nașterilor de popoare
Le-oi pătrunde-adânc isvorul
Ce le dă Lîmpezitorul.
Legi cerești în grai primiră
Capul nu și-l zăpăciră.*

Herbert Scurla consilier în Ministerul Instrucțiunii de la Berlin ne înfățișează universitatea în Germania Nouă iar Vintilă Horia ne dă cinci bucați din poemele lui Rilke în românește. Subliniem Stihurile lui Ștefan Cârstoiu. În poeziile Zoricăi Lațcu găsim atmosfera clasică într'o factură actuală. Și e bună armonia. La Idei, Oameni, Fapte găsim darea de seamă a sărbătoririi d-lui Ernst Gamillscheg printr'o agapă organizată de gruparea revistei *Gândirea*. E o personalitate cunoscută la noi. Ernst Gamillscheg posedă bine limba română și cunoaște adânc istoria noastră. Fără efuziunea entuziastului, cum suntem obișnuiți noi, latinii, d-sa deapănă serios un tort din care se vor țese legăturile adevărate ale unei prietenii sincere între Germania și România. L-am ascultat la o conferință rostită de d-sa la Dalles. Și am plecat nedumerit. Era un crâmpei din manifestările d-sale. Nu găseam exuberanța ocazională a conferențiarului venit să măgulească vanitatea unei asistențe. Ci logica strânsă a profesorului serios al cărui cuvânt rostit poartă toată greutatea...

Din cuvântarea rostită de d. Gamillscheg la agapă, răspunzând antivorbitorilor Nichifor Crainic, Al. Bădăuță, Simionescu, Oteteleșanu, Rădulescu Motru, Hulubei, Budișteanu, Gregorian etc. reținem: „nu vreau înceta să mărturisesc, în scris și în graiu, încrederea mea în misiunea spirituală și politică pe care România o are de îndeplinit în folosul Europei unite, în folosul umanității“.

M. S.

